

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

SYNDIKOVANÉ SMLOUVY O ÚVĚRU

SYNDICATED FACILITY AGREEMENTS

Rigorózní práce

Martin Vojtko

Školitel: JUDr. Petr Liška, LL. M.

Prehlásenie

Prehlasujem, že rigoróznú prácu som vypracoval samostatne. Všetky použité pramene a literatúra sú citované a práca nebola využitá k získaniu iného alebo rovnakého titulu.

Cambridge, 23. máj 2013

Martin Vojtko

PodĎakovanie

Rád by som sa poďakoval svojmu školiteľovi JUDr. Petrovi Liškovi LL.M., za jeho cenné rady a odbornú pomoc pri písaní tejto práce. Vďaka jeho pripomienkam predkladaná práca dostala svoju záverečnú podobu.

Abstrakt

LMA primárna dokumentácia slúži ako referenčná základňa pre jednotlivé syndikované zmluvy o úvere, nakoľko predstavuje efektívny nástroj kontroly dlžníka a poskytnutých peňažných prostriedkov. Zároveň, LMA primárna dokumentácia vo svojej odporúčanej podobe zodpovedá trhovému štandardu. Predkladaná práca približuje anatómiu LMA odporúčanej zmluvy pre zabezpečené financovanie (pozn. leveraged syndicated facility) a jej používanie v praxi v Čechách a na Slovensku v kontexte zákonnej úpravy zmluvy o úvere podľa českého a slovenského Obchodného zákonníka resp. podľa nového českého Občianskeho zákonníka. Práca sa tiež venuje stále aktuálnym dopadom globálnej finančnej krízy a krízy štátnych dlhov na LMA odporúčanú zmluvu ako aj (v krátkosti), širšiemu kontextu problematiky syndikácie úverov.

Abstract

The LMA primary documents serve as a reference base for individual syndicated facility agreements for being an effective tool for the exercise of a control over the borrower and of the facilities. In addition, in its recommended form the LMA primary documents are a market standard. This paper purports to introduce an anatomy of LMA recommended form of a syndicated leveraged facility in the Czech Republic and Slovakia in the context of the legal framework set out in the Czech and Slovak Commercial Code or in the new Czech Civil Code, respectively. The paper further deals with the impact of the global financial crisis and sovereign debt crisis on the LMA recommended leveraged facility agreement and (in short) introduces a broader context of the loan syndication.

Predhovor

O potrebe podrobnej a osvedčenej úverovej dokumentácie, ktorá umožňuje efektívnu kontrolu poskytnutých peňažných prostriedkov svedčia slová M. Taylora, bývalého výkonného riaditeľa Barclay's Bank: „*Sme v riskantnom podnikaní. Robíme rozhodnutia. Dávame úvery. A väčšinu z týchto úverov dostaneme naspäť.*“ Práve skutočnosť, že veritelia dostanú (väčšinu) poskytnutých peňažných prostriedkov späť závisí do veľkej miery od úverovej dokumentácie a to najmä od jej hlavného dokumentu – (syndikovanej) zmluvy o úvere.

Cieľom rigorózneho práce je uviesť problematiku syndikovaného úveru v Čechách a na Slovensku, a to najmä s akcentom na syndikovanú zmluvu o úvere, ktorá vychádza z LMA odporúčanej formy pre zabezpečené financovanie. Je praxou, že veritelia participujúci na syndikácii úveru preferujú poskytovať tieto úvery prostredníctvom určitej vzorovej dokumentácie, ktorou v Európe je LMA úverová dokumentácia. Dôvodom tejto preferencie je najmä jej osvedčenosť a zaužívaná prax, transparentnosť ako aj prirodzená snaha veriteľov mať zmluvnú dokumentáciu, ktorá im umožní účinne kontrolovať dlžníka (a tým aj samotný úver) a v prípade problémov získať poskytnuté peňažné prostriedky späť.

Napriek skutočnosti, že LMA vzorová zmluva o úvere hrá čoraz významnejšiu rolu dočasného a úročného poskytovania peňažných prostriedkov dlžníkom, existuje v tomto smere Čechách a na Slovensku pomerne málo publikácií, ktoré by sa venovali syndikovaným zmluvám o úvere. Aj v dôsledku absencie spracovania tejto zaujímavej problematiky, som si zvolil túto tému pri písaní prekladanej práce pričom verím, že jej obsah môže byť zaujímavý aj pre širšiu verejnosť. Nakoľko sa jedná o rozsiahlu problematiku, ktorá zahŕňa viacero typov syndikovaných zmlúv o úvere pre rozličné druhy financovania sa práca zaoberá výlučne najvýznamnejšími aspektmi LMA odporúčanej formy syndikovanej zmluvy o úvere pre zabezpečené financovanie (pozn. syndicated leveraged facility).

Obsah

Obsah	Strana
Úvod	5
1. Charakteristika syndikovaných zmlúv o úvere.....	9
1.1 Základné pojmy	10
1.2 Proces syndikácie úveru	16
1.3 Typy úverov	17
1.3.1 Termínový úver	17
1.3.2 Revolvingový úver	18
1.3.3 Kontokorentný úver	18
1.4 Štandardná úverová dokumentácia pri syndikovaných úveroch	18
1.4.1 Mandátna zmluva	19
1.4.2 Hlavné podmienky úveru	19
1.4.3 Informačné memorandum	20
1.4.4 Zabezpečovacie zmluvy	21
1.4.5 Veriteľská zmluva	21
1.4.6 Právne stanoviská	21
1.4.7 Neexistencia úverových podmienok	22
1.5 Typy syndikácie úveru	22
2. Syndikovaná zmluva o úvere.....	25
2.1 Všeobecne	25
2.2 Anatómia LMA vzorovej zmluvy	29
2.3 Definície a Interpretácia	30
2.4 Závazok veriteľov poskytnúť úver	31
2.5 Účel použitia poskytnutých peňažných prostriedkov.....	32
2.6 Podmienky poskytnutia úveru	33

2.7	Čerpanie úveru	36
2.8	Splatenie úveru	38
2.9	Predčasné splatenie úveru	39
2.9.1	Protiprávnosť	40
2.9.2	Zmena kontroly	42
2.9.3	Dobrovoľné predčasné splatenie	42
2.9.4	Dobrovoľné vypovedanie úveru	43
2.9.5	Iné prípady	43
2.9.6	Splatenie resp. vypovedanie úveru voči jednotlivému veriteľovi	44
2.10	Úprava úroku	44
2.10.1	Úrok	44
2.10.2	Úrok z omeškania	47
2.11	Úrokové obdobia	47
2.12	Zmena výpočtu úroku	48
2.13	Poplatky	49
2.14	Ustanovenia týkajúce sa zabezpečenia výšky úroku	51
2.14.1	Dane	51
2.14.2	Zvýšené náklady	52
2.15	Sľub odškodnenia	53
2.16	Výdavky a náklady	53
2.17	Zabezpečenie úveru	54
2.18	Vyhlásenia a záruky	58
2.18.1	Všeobecne	58
2.18.2	Vyhlásenia a záruky podľa anglosaského práva	60
2.18.3	Vyhlásenia a záruky podľa českého a slovenského práva	61
2.18.4	Porušenie vyhlásení a záruk v zmysle Českého a Slovenského práva	62

2.18.5	Vyhlásenia a záruky v LMA vzorovej zmluve	63
2.19	Informačné povinnosti dlžníka.....	69
2.20	Finančné ukazovatele	72
2.21	Všeobecné povinnosti dlžníka.....	73
2.22	Prípady porušenia zmluvy o úvere a ich dôsledky	81
2.22.1	Dôsledky prípadov porušenia syndikovanej zmluvy o úvere (akcelerácia úveru).....	88
2.23	Zmena strán zmluvy o úvere	89
2.23.1	Všeobecne	89
2.23.2	Zmena v osobe veriteľa.....	91
2.23.3	Zmena v osobe dlžníka.....	92
2.23.4	Zmena v osobe tretích subjektov.....	92
2.24	Úprava vzťahov medzi veriteľmi	93
2.24.1	Vymenovanie agenta pre úver.....	93
2.24.2	Úlohy agenta pre úver	93
2.24.3	Práva a oprávnenia agenta pre úver	94
2.24.4	Inštrukcie väčšiny veriteľov (Syndikovaná demokracia).....	94
2.24.5	Vylúčenie zodpovednosti	95
2.24.6	Odškodnenie agenta pre úver ostatnými veriteľmi	95
2.24.7	Zmena agenta pre úver	95
2.25	Pro rata zdieľanie a redistribúcia.....	96
2.26	Administrácia úveru	97
2.26.1	Platby agentovi a distribúcia platieb	97
2.26.2	Čiastočné platby	98
2.26.3	Všeobecné ustanovenia o splatnosti.....	98
2.26.4	Započítanie	99
2.27	Ostatné štandardné dojednania.....	99

3.	Dopady finančnej krízy na syndikované zmluvy o úvere.....	101
3.1	Všeobecne	101
3.2	Platobná neschopnosť veriteľov	101
3.3	Kríza v eurozóne	105
3.4	Iné zmeny v syndikovaných zmluvách o úvere.....	107
3.5	Problémy s refinancovaním a zmeny úverovej dokumentácie.....	110
	Záver.....	112
	Resumé.....	115

Úvod

Úver predstavuje pre dlžníka pomerne flexibilný a efektívny zdroj dostupnosti peňažných prostriedkov. V praxi veritelia poskytujú rôznorodé úvery dlžníkom, ktorých spoločnou limitáciou je schopnosť resp. ochota veriteľov poskytnúť peňažné prostriedky v určitom objeme. Táto limitácia závisí od mnohých faktorov. Najčastejšie sa odvíja od kapitalizácie veriteľov, regulačných požiadaviek (napr. pri bankách požiadaviek týkajúcich sa kapitálovej primeranosti) ale aj snahy o zníženie úverového rizika v prípade nesplatenia úveru dlžníkom.¹ Uvedené možno považovať za hlavné dôvody syndikácie úveru² pričom úver, na ktorom participujú viacerí veritelia sa v praxi poskytuje prostredníctvom jednej a to syndikovanej zmluvy o úvere. Český ani slovenský právny poriadok neupravuje osobitne syndikovanú zmluvu o úvere ako samostatný (pod)typ zmluvy o úvere v čoho dôsledku sa takáto zmluva zvykne označovať aj ako *compositum mixtum*.³

Syndikovaná zmluva o úvere v značnej miere sprehľadňuje a zjednodušuje poskytnutie peňažných prostriedkov dlžníkovi ako aj jeho zmluvné povinnosti voči viacerým veriteľom participujúcim na úvere a to najmä tým, že dlžník uzavrie jednu zmluvu o úvere so syndikátom veriteľov namiesto potreby uzavretia niekoľkých bilaterálnych zmlúv o úvere s rôznymi veriteľmi, z ktorých každá má (obyčajne) svoje špecifické dojednania a ustanovenia. V tejto súvislosti existuje veľká pravdepodobnosť, že jednotlivé bilaterálne zmluvy o úvere (prípadne úverové podmienky veriteľov na ktoré bilaterálne zmluvy obvykle odkazujú) budú navzájom konfliktné ako aj, že budú obsahovať rôzne navzájom sa vylučujúce ustanovenia.⁴ V praxi táto skutočnosť následne znemožňuje poskytnutie úveru viacerými veriteľmi prostredníctvom bilaterálnych zmlúv o úvere. Pomerne jednoduchým riešením je tak poskytnutie peňažných prostriedkov prostredníctvom jedinej zmluvy o úvere a to syndikovanej

¹ Okrem úverovej kapacity jednotlivých veriteľov významnou mierou na poskytnutí jednotlivých úverov vplýva aj platný regulačný rámec. V súčasnosti napríklad Basel III má veľký vplyv na možnosť bánk poskytnúť finančné prostriedky, resp. refinancovať existujúce úverové záväzky, čím tlačí dlžníkov k alternatívnym formám financovania ako je napríklad financovanie na kapitálových trhoch prostredníctvom dlhopisov. Bližšie viď časť 3.5 (Problémy s refinancovaním a zmeny úverovej dokumentácie), strana 117.

² Existujú aj iné dôvody syndikácie úveru akými sú napríklad politické motívy. Napr. pri projektovom financovaní vláda alebo hlavný veriteľ (napr. EBRD, EIB) môžu požadovať úverovú angažovanosť viacerých bánk, prípadne špecifickej (domácej) banky napriek tomu, že úverová kapacita jednej banky je dostačujúca. Väčšinou však dôvody syndikácie úveru predstavujú horeuvedené komerčné limitácie.

³ Uvedené označenie súvisí so skutočnosťou, že syndikovaná zmluva je kombináciou inominálnych zmlúv ako aj pomenovaných zmlúv podľa Obchodného zákonníka a Občianskeho zákonníka, resp. v Čechách od 1.1.2014 podľa nového Občianskeho zákonníka. Bližšie viď časť 2.1 (*LMA vzorová zmluva – všeobecne*), strana 25.

⁴ Napr. pri ustanoveniach týkajúcich sa finančnej zadlženosti dlžníka, resp. tzv. negatívne záväzky dlžníka vyplývajúce zo zmluvy o úvere ako napr. zákaz zriadenia zabezpečenia v prospech tretích osôb a pod.

zmluvy o úvere. V praxi však poskytnutie syndikovaného úveru z dôvodu participácie viacerých zmluvných strán vyžaduje široko akceptovateľnú úverovú dokumentáciu, ktorou sa v Európe stala LMA úverová dokumentácia.⁵

Pred zavedením LMA úverovej dokumentácie do praxe, sa jednotlivé bilaterálne a syndikované zmluvy o úvere opierali o osobitné a najmä odlišné vzory zmlúv používané rôznymi veriteľmi. Obsah týchto zmlúv o úvere a úprava vzájomných práv a povinností veriteľov a dlžníka sa častokrát zásadne líšili, v dôsledku čoho existovala na úverom trhu zjavná netransparentnosť ako aj neefektivita poskytovania peňažných prostriedkov.⁶ Za účelom zefektívnenia poskytovania peňažných prostriedkov bolo potrebné vytvoriť štandardizovanú dokumentáciu, ktorá by slúžila ako odporúčaný vzor pre jednotlivé zmluvy o úvere (bez ohľadu na rozmanité špecifiká jednotlivých financovaní), a ktorá by bola akceptovaná ako veriteľmi tak aj dlžníkmi.

Syndikovaná zmluva o úvere vychádzajúca z LMA odporúčaného vzoru obsahuje komplexnú úpravu práv a povinností veriteľov a dlžníka, v čoho dôsledku je pomerne obsiahla.⁷ Základný dôvod pre obsiahlu úpravu (odhliadnuc od absencie úverových podmienok) je skutočnosť, že veritelia ktorí poskytujú peňažné prostriedky chcú mať právo efektívne kontrolovať podnikateľskú činnosť dlžníka.⁸ Kontrola dlžníka a jeho podnikateľskej činnosti je kľúčová aj pri iných druhoch získavania peňažných prostriedkov dlžníkom. Napríklad pri získaní peňažných prostriedkov prostredníctvom vydania akcií má akcionár možnosť hlasovať a riadiť spoločnosť prostredníctvom uplatnenia hlasovacích práv spojených z jeho účasťou v spoločnosti. Z ekonomického hľadiska poskytnutie úveru sleduje obdobný cieľ ako je nadobudnutie účasti v spoločnosti, to znamená, že pre oba spôsoby je charakteristické poskytnutie peňažných prostriedkov spoločnosti (resp. dlžníkovi) za účelom ich zhodnotenia akcionárom (resp. veriteľom), či už prostredníctvom získania výnosov vo forme dividend (v prípade akcionára na základe jeho účasti v spoločnosti) alebo úrokov (v

⁵ Akceptovateľnú nie len širokým spektrom veriteľov ale aj samotnými dlžníkmi a prípadne aj tretími osobami (napr. ručiteľmi a/alebo záložcami).

⁶ Jedná sa najmä o zdĺhavú negóciáciu zmluvy o úvere ako aj ďalšej úverovej dokumentácie.

⁷ Syndikovaná zmluva o úvere neodkazuje na jednotlivé úverové podmienky veriteľov a všetky práva a povinnosti zmluvných strán sú riešené priamo v zmluve, resp. v ostatnej úverovej dokumentácii (napr. veriteľskej zmluve), ktorá sa uzatvára v súvislosti so zmluvou o úvere.

⁸ Samotná kontrola dlžníka v určitých jurisdikciách môže byť problematická. Napríklad Anglické právo pozná koncept tieňového konateľa (viď shadow director v ustanovení § 251 Companies Act 2006) ako aj de facto konateľa. Pri kontrole dlžníka prostredníctvom úverovej zmluvy tak samotná úroveň kontroly dlžníka musí byť taká aby sa veritelia nestali tieňovými konateľmi a tým boli zodpovedný za činnosť dlžníka (vrátane zodpovednosti za škodu).

prípade veriteľov na základe poskytnutého úveru dlžníkovi).⁹ Obdobne, ako pri kontrole spoločnosti akcionármi prostredníctvom hlasovacích práv akcionárov, je nevyhnutné aby úverová dokumentácia a najmä zmluva o úvere obsahovala podrobnú úpravu vzájomných práv a povinností dlžníka a syndikátu za účelom kontroly spoločnosti. V tejto súvislosti veritelia prostredníctvom syndikovanej zmluvy o úvere efektívne vykonávajú „hlasovacie práva“ a tým aj efektívne riadenie spoločnosti (dlžníka) prostredníctvom určenia konkrétnych povinností (všeobecných, informačných, projektových a pod.) ako aj zákazov a iných zmluvných dojednaní.¹⁰

V Čechách a na Slovensku pri poskytovaní syndikovaných úverov pre zabezpečené financovanie, syndikovaná zmluva o úvere (rovnako ako v ostatných krajinách Európy) vychádza z LMA vzorovej zmluvy pre zabezpečené financovanie, ktorej popis anatómie a charakteristika tvorí ťažisko rigorózneho práce. V práci sa okrem charakteristiky postavenia veriteľov a dlžníka vyplývajúcich z LMA vzorovej zmluvy v krátkosti venujem aj zákonnej úprave zmluvy o úvere obsiahnutej v Obchodnom zákonníku, resp. v českom rekodifikovanom Občianskom zákonníku. Cieľom predkladanej práce je tak priblížiť problematiku syndikácie úveru v Čechách a na Slovensku s akcentom na syndikovanú zmluvu o úvere, podľa štruktúry LMA vzorovej zmluvy. Okrem uvedeného, sa práca venuje aj zmenám v štandardoch používaných v syndikovaných zmluvách o úvere zavedených do praxe najmä v dôsledku globálnej finančnej krízy.

Za účelom dosiahnutia uvedených cieľov je práca rozdelená do troch kapitol. Prvá kapitola sa v stručnosti venuje základnej charakteristike syndikovaných úverových vzťahov, a to najmä základným pojmom používaných pri syndikácii úverov, typickému procesu syndikácie zmluvy o úvere a ďalším štandardným dokumentom uzatváraných v súvislosti so syndikáciou úveru. Ťažisko tejto práce je sústredené v druhej kapitole, ktorá sa venuje vzájomnej úprave práv a povinností dlžníka a syndikátu podľa LMA vzorovej zmluvy ako aj podľa českého a slovenského právneho poriadku. Keďže LMA vzorová zmluva pri úprave vzájomných zmluvných vzťahov dlžníka a veriteľov vychádza zo svojej vnútornej logiky a štruktúry, je druhá kapitola štruktúrovaná tak, aby odrážala anatómiu typickej LMA vzorovej zmluvy s jej vnútornou postupnosťou

⁹ Základným ekonomickým rozdielom však ostáva skutočnosť, že pri poskytnutí peňažných prostriedkov prostredníctvom úveru veritelia preferujú čo najkonzervatívnejší scenár investovania (zhodnotenia) peňažných prostriedkov dlžníkom nakoľko ich výnos je určený prostredníctvom fixnej marže. Naopak pri poskytnutí peňažných prostriedkov vo forme nadobudnutia účasti v spoločnosti akcionári majú záujem na rizikovejšom investovaní nakoľko zhodnotenie ich investície nie je fixne ohraničené. Bližšie viď Ross S., Westerfield R., Jaffe J., Corporate Finance 9th Edition a Brealey R., Myers S., Allen F., Principles of Corporate Finance.

¹⁰ Bližšie viď Wood F., Syndicated Bank Loans I., strana 109 a násl.

a členením. Napokon vzhľadom na stále aktuálne dopady globálnej finančnej krízy¹¹ sa úprave vzájomných práv a povinností nevyhla ani LMA vzorová zmluva. Preto som ako obsah tretej kapitoly zvolil práve najdôležitejšie zmeny LMA vzorovej zmluvy po globálnej finančnej kríze ako aj aktuálne problémy súvisiace najmä s refinancovaním syndikovaných úverov a ich dopady na LMA úverovú dokumentáciu. Cieľom tretej kapitoly je teda okrem iného poukázať na dynamiku úverovej dokumentácie. Následne je v tejto práci zámerne priblížený vzor zmluvy o úvere používaný pred globálnou finančnou krízou, za účelom zvýraznenia zmien v syndikovanej zmluvnej dokumentácii v tretej kapitole.

Pojem LMA vzorová zmluva¹² používaný v tejto práci podľa kontextu zahŕňa aj ostatné úverové dokumenty, pričom táto práca približuje výhradne anatómiu a charakteristiku odporúčaného vzoru syndikovanej zmluvy o úvere pre zabezpečené financovanie (pozn. leveraged financing).

¹¹ V poslednej dobe vypukle najmä v podobne dlhovej krízy štátov.

¹² V prísne technickom vymedzení sa jedná iba o „odporúčanú“ zmluvnú dokumentáciu a nie o „vzorovú“ dokumentáciu, pričom LMA predpokladá, že zmluvné strany sa voľne odchýlia od odporúčaných ustanovení LMA úverovej dokumentácie. V dôsledku jej zaužívania v praxi ako štandardu, táto práca voľne používa okrem LMA odporúčanej zmluvy o úvere aj termín LMA vzorová zmluva.

1. Charakteristika syndikovaných zmlúv o úvere

Napriek skutočnosti, že v súčasnosti syndikované financovanie predstavuje pre banky jeden z najväčších problémov,¹³ ako aj napriek skutočnosti, že toto financovanie je pre banky upadajúcim trhom,¹⁴ syndikované zmluvy o úvere naďalej sú najväčším zdrojom korporátneho financovania.¹⁵ Vzrastajúca konvergencia medzi syndikovanými úvermi a korporátnymi dlhopismi (a všeobecne medzi dlhovým trhom a kapitálovým trhom) prispieva a podčiarkuje trend poklesu objemu poskytnutých syndikovaných úverov v prospech dlhopisov, ktoré predstavujú druhý najväčší zdroj korporátneho financovania.¹⁶ Bez ohľadu na uvedené, syndikované zmluvy o úvere tvoria jadro komerčného bankovníctva¹⁷ a taktiež hrajú významnú rolu v investičnom bankovníctve.¹⁸ Neposlednom rade možnosť financovania resp. refinancovania prostredníctvom kapitálových trhov je v zásade limitovaná len pre veľkých dlžníkov (korporácie), ktorí majú (a) určitý rating ako aj (b) pomerne vysokými nákladmi súvisiacimi s týmto typom financovania, čo podčiarkuje nezastupiteľné miesto syndikovaného financovania.

Základný dokument, ktorý upravuje poskytovanie peňažných prostriedkov dlžníkovi - syndikovanú zmluvu o úvere môžeme charakterizovať ako zmluvu kde na strane veriteľov vystupuje viacero financujúcich subjektov (najčastejšie bánk¹⁹) a na druhej strane jeden resp. viacero dlžníkov (a prípadne ďalších subjektov ako ručiteľov a/alebo záložcov). Pre syndikované zmluvy o úvere je charakteristické, že záväzky veriteľov poskytnúť na požiadanie peňažné prostriedky v prospech dlžníka nie sú

¹³ Najmä v dôsledku znižovania ziskovosti takto investovaných peňažných prostriedkov s porovnaním s inými bankovými produktmi resp. s alternatívnym investovaním peňažných prostriedkov.

¹⁴ Bližšie vid' Valdez S., Molyneux P., An introduction to global financial markets, strana 106.

¹⁵ Bližšie vid' štatistiky syndikovaných úverov a kapitálových trhov Medzinárodnej Banky pre Zúčtovanie (Bank of International Settlement) na <http://www.bis.org/statistics/secstats.htm>.

¹⁶ Bližšie vid' štatistiky syndikovaných úverov a kapitálových trhov na <http://www.bis.org/statistics/secstats.htm>. ako aj Benjamin J., Financial Law, strana 172, Wood F., International Loans and Bonds I, strana 93. K tomuto trendu výrazne napomáha aj objektívna nemožnosť refinancovania úverov poskytnutých pred globálnou finančnou krízou a ktorých doba splatnosti kulminuje v rokoch 2013 až 2015 v dôsledku absencie dostatočnej likvidity na finančných trhoch ako aj v dôsledku regulatívnych požiadaviek kladených na banky najmä v súvislosti s Baselom III a jeho implementáciou. V dôsledku uvedeného došlo k významným zmenám zmluvných dojednaní v syndikovaných zmluvách o úvere, ktoré sú bližšie priblížené v kapitole 3 tejto práce.

¹⁷ Špecificky v korporátnom odvetví komerčného bankovníctva (v rámci rôznych typov financovania korporátnych a tzv. "SME" dlžníkov).

¹⁸ Aranžovanie syndikácie úveru tvorí jednu zo základných činností investičného bankovníctva. Bližšie k aranžovaniu syndikácie úveru vid' časť 1.2 (*Proces syndikácie úveru*), na strane 16.

¹⁹ Veriteľmi v syndikovaných zmluvách o úvere sa čoraz častejšie stávajú aj iné inštitúcie akými boli (tradične) banky aj dôsledku konvergencie dlhových a kapitálových trhov. Napríklad pri rizikových úveroch sú veriteľmi najmä rôzne hedgeové fondy prípadne private equity firmy. Bližšie vid' Huges, M., Legal Principles in Banking and Structured Finance, strana 107 ako aj Benjamin, J., Financial law, strana 186.

spoločnými záväzkami v zmysle § 511 Občianskeho zákonníka,²⁰ nakoľko by bolo v praxi nerealizovateľné aby veritelia, resp. aranžér alebo agent pre úver boli zodpovední za záväzky ostatných členov syndikátu.²¹ Obdobne pri spoločných právach veriteľov sa neaplikuje úprava § 512 Občianskeho zákonníka a pre syndikované zmluvy o úvere je charakteristické, že jednotlivé práva veriteľov sú od seba oddelené a na sebe nezávislé²². Ďalším typickým základným znakom je skutočnosť, že všetky peňažné prostriedky (bez ohľadu na rôznych veriteľov v syndikáte) sú poskytnuté dlžníkovi na základe tých istých zmluvných podmienok a dlžník má rovnaké zmluvné povinnosti voči každému z veriteľov.

V českom a slovenskom právnom poriadku, neexistuje samostatná úprava syndikovanej zmluvy o úvere. Zákonná úprava (bilaterálnej) zmluvy o úvere je zakotvená v § 497 a násl. Obchodného zákonníka a v Čechách od 1.1.2014 v § 2395 Občianskeho zákonníka. Pre právnu úpravu zmluvy o úvere je charakteristická dispozitívna úprava, ktorá je koncipovaná pomerne všeobecne ako záväzok veriteľa na požiadanie dlžníka poskytnúť v jeho prospech peňažné prostriedky do určitej sumy a záväzok dlžníka poskytnuté peňažné prostriedky vrátiť a zaplatiť z nich úroky.²³ Následne, syndikovanú zmluvu o úvere môžeme označiť ako inominátny kontrakt uzavretý podľa § 269 ods. 2 Obchodného zákonníka, ktorý obsahuje prvky viacerých pomenovaných zmlúv, a ako *compositum mixtum* odráža základné princípy syndikácie.

Tieto základné princípy syndikácie sú: „(a) oddelené záväzky veriteľov, (b) existencia a postavenie agenta pre úver, (c) syndikovaná demokracia veriteľov a (d) pro rata zdieľanie platieb veriteľmi.“²⁴ Okrem uvedeného pre syndikované zmluvy o úvere je ďalej charakteristická aj úprava postavenia agenta pre zabezpečenie, (a obdobne ako pri bilaterálnych zmluvách o úvere) úprava podmienok poskytnutia, čerpania a splatenia úveru, vyhlásenia a záruky dlžníka, (všeobecné, informačné a iné) povinnosti dlžníka, finančné ukazovatele a prípady porušenia zmluvy o úvere.

1.1 Základné pojmy

(i) LMA

²⁰ Ak právnym predpisom alebo rozhodnutím súdu je ustanovené alebo účastníkmi dohodnuté alebo ak to vyplýva z povahy plnenia, že viac dlžníkov má tomu istému veriteľovi splniť dlh spoločne a nerozdielne, je veriteľ oprávnený požadovať plnenie od ktoréhokoľvek z nich. Ak dlh splní jeden dlžník, povinnosť ostatných zanikne.

²¹ Namiesto znižovania rizika pre jednotlivých veriteľov by naopak dochádzalo k jeho zvyšovaniu.

²² Účelom je najmä uľahčiť započítanie jednotlivých veriteľov a zdôraznenie skutočnosti, že dlžník dlží viacero (jednotlivých) úverov členom syndikátu a nie len jeden úver voči agentovi pre úver. Bližšie viď Wood F., *International Loans, Bonds and Securities Regulation*, strana 94.

²³ Obdobnú úpravu obsahuje aj v rekonštruovaný Občiansky zákonník (zákon 89/2012 Sb.) pre ktorý je však charakteristická iná (spresňujúca) terminológia kde veriteľ je úverujúci subjekt a dlžník úverovaný subjekt.

²⁴ Wood F., *International Loans and Bonds I.*, strana 97.

Pojem LMA je v bankovej a v právnej praxi zaužívaná skratka Asociácie Úverového Trhu (Loan Market Association) so sídlom v Londýne.²⁵ Asociácia Úverového Trhu vznikla v Decembri 1996 pričom jej prvotným cieľom bolo zameranie sa výlučne na sekundárny úverový trh v Európe s cieľom vytvorenia zmluvných podmienok pre sekundárny úverový trh ako aj vytvorenie odporúčanej (a do veľkej miery štandardizovanej) dokumentácie.²⁶

Asociácia má v súčasnosti za svoj hlavný cieľ zlepšiť likviditu a transparentnosť na úverovom trhu v Európe a krajinách EMENA regiónu (Blízky východ a Severná Afrika) a to ako na primárnom úverovom trhu tak aj na sekundárnom úverovom trhu. V tejto súvislosti, LMA získala rešpektované postavenie a odporúčané vzory jej dokumentov sú široko akceptované veriteľmi a aj samotnými dlžníkmi ako štandard pri poskytovaní syndikovaných úverov.²⁷ Táto skutočnosť významne napomáha k zlepšeniu podmienok a efektivity poskytovania úverov veriteľmi pre veľkých korporátnych dlžníkov ako aj pre stredných a malých dlžníkov.

(ii) LMA syndikovaná zmluva o úvere

Proces prípravy LMA odporúčanej zmluvnej dokumentácie pre primárny úverový trh (vrátane syndikovanej zmluvy o úvere pre zabezpečené financovanie) reagoval na potrebu vytvorenia syndikovanej úverovej dokumentácie, ktorá by slúžila ako štandard (resp. presnejšie povedané sa stala východiskom) pre poskytovanie syndikovaných úverov rôznymi veriteľmi, častokrát pôsobiacimi v odlišných jurisdikciách. Tento proces prípravy primárnej dokumentácie začal v roku 1998 a jeho výsledkom bola prvá verzia štandardizovanej primárnej dokumentácie. V súčasnosti primárnu dokumentáciu tvoria rôzne vzory syndikovaných zmlúv o úvere, napr. pre investičných dlžníkov, ktoré sú poskytnuté *in bianco*²⁸ ako aj v praxi najčastejšie sa vyskytujúce syndikované úvery so zabezpečením,²⁹ syndikované zmluvy o úvere pre financovanie nehnuteľností, syndikované zmluvy o úvere pre komodity a pod. Okrem samotných syndikovaných zmlúv o úvere primárnu dokumentáciu tvoria aj iné dokumenty ako hlavné podmienky

²⁵ Vo svete existujú aj iné (obdobné) organizácie, ktorých účelom je zlepšiť transparentnosť a efektivitu na úverovom trhu. Napríklad pre Spojené štáty americké pre korporátne úvery týkajúce sa pohyblivého úroku ide o Asociáciu úverového syndikovania a obchodovania (Loan Syndications and Trading Association), so sídlom v New Yorku. Bližšie viď <http://www.lsta.org/default.aspx?id=114>. Pre úplnosť má však LMA prepracovanejšiu úverovú dokumentáciu ako LSTA, a ktorá na rozdiel od LSTA obsahuje úverovú dokumentáciu pre rôzne druhy financovania (zabezpečené, nezabezpečené a pod.).

²⁶ <http://www.lma.eu.com/space.aspx>.

²⁷ V súčasnosti LMA vzory zmlúv (a ich zmluvné dojednania) prenikli aj do bilaterálnych úverov ako aj úverových podmienok jednotlivých bánk.

²⁸ Dlžníci typicky v investičnom pásme AAA až AA- od hlavných ratingových agentúr ako sú Standard & Poor's, Moody's a Fitch.

²⁹ Dlžníci typicky v investičnom pásme BB+ a nižšie.

úveru (term sheet), mandátne zmluvy (mandate letters), veriteľské zmluvy (intercreditor agreements) a pod.

Pri príprave odporúčanej zmluvnej dokumentácie sa zvažovalo viacero alternatív architektúry budúcej primárnej úverovej dokumentácie. Medzi týmito alternatívami boli aj osvedčené architektúry typické pre iné štandardizované dokumentácie (ako napr. štandardizovaná dokumentácia používaná pri transakciách týkajúcich sa derivátových obchodov - ISDA dokumentácia).³⁰ Nakoniec však pre jednotlivé špecifiká úverových vzťahov a potreby ich rozsiahlej úpravy v syndikovaných zmluvách o úvere³¹ sa rozhodlo, že odporúčaná LMA syndikovaná zmluva o úvere pre zabezpečené financovanie sa bude priamo meniť v tele zmluvy v závislosti od konkrétneho financovania. Napriek uvedenému je pravidlom, že jednotlivé syndikované zmluvy o úvere sa držia anatómie LMA odporúčaných zmlúv o úvere a rešpektujú jej odporúčané ustanovenia, ktoré sa stali určitým štandardom pri poskytovaní peňažných prostriedkov.

(iii) Aranžér

Postavenie aranžéra v syndikovaných úverových vzťahoch odráža jeho poverenie a zároveň základnú úlohu syndikovať úver pre dlžníka za vopred dohodnutých podmienok. Vo svojej podstate je aranžér povereným veriteľom syndikátu, ktorého účelom je zabezpečenie syndikácie úveru pre dlžníka³². Výstižne postavenie aranžéra charakterizuje F. Wood, ktorý uvádza, že „*funkciami banky aranžéra sú:*

- a) *pomáhať dlžníkovi pri príprave informačného memoranda týkajúceho sa dlžníka a úveru pre poskytnutie potencionálnym veriteľom a*
- b) *usilovať sa o získanie potenciálnych veriteľov a*
- c) *negociovať úverovú dokumentáciu.*“³³

V praxi pri syndikácii úveru obvykle aranžér koná ako nezávislý subjekt a nie ako mandatár dlžníka aby sa predišlo jeho povinnosti postupovať pri zariadovaní záležitosti (t.j. syndikovaním úveru) s odbornou starostlivosťou a tým vzniku zodpovednosti voči dlžníkovi. Obdobne aranžér nekoná ani ako mandatár veriteľov a jeho postavenie odráža postavenie nezávislej strany bez fiduciárnych povinností voči

³⁰ Podľa štandardizovanej ISDA dokumentácie sa samotné telo rámcovej zmluvy nemení. Strany si môžu dohodnúť zmeny prostredníctvom ustanovení ktoré sú uvedené v prílohe rámcovej zmluvy a ktoré majú prednosť pred telom rámcovej zmluvy.

³¹ Napr. účel na ktorý majú byť peňažné prostriedky použité, druh úveru, vyhlásenia a záväzky, povinnosti dlžníka a pod.

³² Aranžovanie úveru je typickou činnosťou investičného bankovníctva. Bližšie vid' Valdez S., Molyneux P., An introduction to global financial markets, strana 120.

³³ Wood F., International Loans and Bonds I, strana 96.

tretím stranám.³⁴ Postavenie aranžéra rovnako nie je možné zamieňať s postavením agenta pre úver.³⁵ „Aranžér je v inom postavení ako je agent pre úver poverený podľa zmluvy o úvere avšak častokrát po podpise zmluvy o úvere je aranžér (alebo hlavný aranžér) poverený ako agent pre úver.“³⁶

Pre syndikované úvery je taktiež obvyklé, že postavenie aranžéra, na rozdiel od agenta pre úver (ktorého postavenie a právomoci je podrobne stanovené v zmluve o úvere) nie je obyčajne zmluvne upravené. Napriek tejto absencii zmluvnej úpravy postavenia aranžéra je pre syndikované úvery štandardom, aby bol zmluvnou stranou syndikovanej zmluvy o úvere.³⁷ Dôvodom je úprava určitých vzťahov, a to najmä povinnosti dlžníka zaplatiť poplatok aranžérovi za syndikovanie úveru ako aj vylúčenie resp. limitácia zodpovednosti aranžéra v súvislosti so syndikáciou.³⁸ Pre syndikovanú zmluvu o úvere podľa českého alebo slovenského práva je obvyklé, aby sa všetky konania a opomenutia aranžéra považovali (v zmluve o úvere) pre účely § 373 Obchodného zákonníka, nehl'adiac na § 374 Obchodného zákonníka, za okolnosti vylučujúce zodpovednosť.

(iv) Agent pre úver³⁹

Jedným zo základných princípov syndikácie úveru je existencia a postavenie agenta pre úver, ktorého primárnou úlohou je administrácia úveru v prospech syndikátu. V zásade, je agent pre úver jediným veriteľom zo syndikátu, s ktorým má dlžník priamy kontakt a vo vzťahu k ostatným veriteľom participujúcim na syndikácii plní funkciu určitého sprostredkovateľa. F. Wood v tejto súvislosti uvádza, že agent „je vymenovaný pre výhody administrácie úveru, cez ktorého sú vykonávané platby a ostatná komunikácia.“⁴⁰ Štandardne v syndikovaných zmluvách o úvere, má agent pre úver len tie povinnosti, ktoré sú výslovne určené v zmluve a nakoľko si ostatní veritelia chcú ponechať určitú kontrolu nad poskytnutými peňažnými prostriedkami, tieto povinnosti sú obvykle výlučne mechanickej a administratívnej povahy. Z uvedeného vyplýva, že

³⁴ Vo veľkej miere postavenie aranžéra závisí od zmluvnej formulácie jeho poverenia syndikovať úver pre dlžníka. Cieľom aranžéra však je aby nebol v postavení, v ktorom by mal fiduciárne povinnosti voči ktorejkoľvek strane a v tomto smere je negociovaná aj príslušná zmluvná dokumentácia.

³⁵ Vid' bližšie časť 1.1c(iv) (*Agent pre úver*), strana 13.

³⁶ Wood F., *International Loans and Bonds I*, strana 96.

³⁷ Uvedené platí aj v prípade ak nie je agentom pre úver podľa zmluvy o úvere a v prípade ak sa aranžér nepodieľa na poskytnutí peňažných prostriedkov prostredníctvom jeho participácie v syndikáte.

³⁸ Aranžér pri štruktúrovaní a aranžovaní syndikácie úveru, typicky poskytne značné množstvo informácií o dlžníkovi a o úvere (najmä prostredníctvom informačného memoranda). Nakoľko ostatní veritelia v syndikáte sa spoliehajú na tieto informácie (v prípade ich nepravdivosti) by mohli žalovať aranžéra. Bližšie vid' Adams, D., *Banking & Capital Markets*, strana 28.

³⁹ Bližšie vid' časť 2.24 (*Úprava vzťahov medzi veriteľmi*), strana 97.

⁴⁰ Wood F., *Syndicated Bank Loans*, strana 97.

„agent pre úver má málokedy rozhodovacie právomoci, hoci takéto zmluvné dojednania sa tiež vyskytujú“⁴¹.

Agent pre úver, podľa LMA odporúčanej zmluvy o úvere pre zabezpečené financovanie má však definované pomerne rozsiahle úlohy vyplývajúce z jeho postavenia ako agenta (výlučne) pre veriteľov participujúcich na úvere.⁴² Tieto úlohy sú však takmer vždy výhradne administratívne a samotná rozhodovacia činnosť (ktorú síce vykonáva agent pre úver formálne voči dlžníkovi) podlieha princípu syndikovanej demokracie.⁴³ Následne jednotlivé úlohy agent pre úver vykonáva na základe inštrukcií väčšiny veriteľov pokiaľ nie je na ich výkon výslovne oprávnený podľa zmluvy o úvere. Za výkon úloh, ktorý agent pre úver poskytuje v prospech syndikátu má agent pre úver nárok na úhradu poplatku, ktorú avšak neplatia ostatní veritelia ale dlžník.⁴⁴

(v) Agent pre zabezpečenie⁴⁵

Štandard LMA odporúčanej zmluvy o úvere pre zabezpečené financovanie vychádza z premisy, že poskytnuté peňažné prostriedky sú zabezpečené⁴⁶ záložným právom. V praxi, sa úver zriedkavo poskytuje *in bianco*⁴⁷ pričom pri syndikovaných úveroch je zabezpečenie z praktických dôvodov poskytnuté obvykle iba jednému veriteľovi v syndikáte – agentovi pre zabezpečenie. Základnou úlohou agenta pre zabezpečenie je toto zabezpečenie držať v prospech celého syndikátu t.j. v prospech ostatných veriteľov. Tento poverený veriteľ má zvyčajne podľa zmluvy o úvere rozsiahlejšie úlohy ako agent pre úver, a ktoré najmä súvisia so vznikom, trvaním a zánikom zabezpečovacích práv k jednotlivým zálohom, ktoré (podľa zmluvy o úvere) poskytuje dlžník príp. jeho ručiteľia.⁴⁸ F. Wood uvádza, že „agent pre úver, častokrát koná aj ako agent pre zabezpečenie pre ostatné banky za predpokladu že úver je zabezpečený.“⁴⁹

⁴¹ *ibid.*

⁴² V prípade viacerých dlžníkov je možné (a niekedy aj obvyklé) určiť jedného dlžníka ktorý bude konať v mene a na účet ostatných dlžníkov. Avšak postavenie tohto povereného dlžníka nie je možné zamieňať s postavením agenta ktorý koná výlučne v prospech veriteľov.

⁴³ Bližšie viď časť 1.1c (viii) (*Syndikovaná demokracia*), strana 15.

⁴⁴ Bližšie viď časť 2.13 (*Poplatky*), strana 50.

⁴⁵ Bližšie viď časť 2.17 (*Zabezpečenie úveru*), strana 55.

⁴⁶ Naopak pri LMA zmluvách o úvere pre nezabezpečené financovania (tzv. investment grade facility) pre dlžníkov (obvykle korporácií) s najvyšším investičným ratingom (vo všeobecnosti v pásme A od Standard & Poor, Moody's a Fitch) je všeobecnou premisou, že peňažné prostriedky sú poskytnuté *in bianco* ako aj charakteristická pomerne uvoľnená zmluvná úprava dojednaní týkajúcich sa všeobecných, finančných a informačných povinností dlžníka, prípadov neplnenia a pod.

⁴⁷ Vzhľadom na globálnu finančnú krízu sú nezabezpečené úvery v praxi veľmi zriedkavé, pričom tieto výnimky sa vyskytujú najmä pri dlžníkoch s investičným ratingom (dlžníci so špekulatívnym ratingom majú v súčasnosti problém získať úver a v prípade ak ho získajú tak je v praxi podmienený kolaterálom) a pri revolvingových úveroch za prísneho nastavenia finančných ukazovateľov v zmluve o úvere.

⁴⁸ Napr. zabezpečenie poskytnuté dcérskymi spoločnosťami dlžníka prípadne materskými spoločnosťami.

⁴⁹ Wood F., *International Loans and Bonds I.*, strana 94.

(vi) Akcelerácia úveru⁵⁰

Pre LMA syndikované zmluvy a všeobecne pre zmluvy o úvere je v praxi charakteristické, že v prípade porušenia zmluvy dlžníkom, veritelia neodstúpia (prípadne nevypovedajú) zmluvu o úvere, ale pristúpia k tzv. akcelerácii poskytnutých peňažných prostriedkov. V princípe, o akceleráciu úveru pôjde v situácii, keď nastane prípad porušenia podľa zmluvy o úvere⁵¹ a veritelia využijú právo požadovať okamžité splatenie celého nesplateného úveru dlžníkom (bez ohľadu na jeho pôvodnú splatnosť podľa zmluvy o úvere) ako aj právo vykonať záložné právo.

(vii) Bookrunner

Pri syndikácii úveru, hlavný aranžér (resp. pri úveroch, kde vystupuje viacero hlavných aranžérov jeden z nich) koná ako bookrunner. Bookrunner je veriteľ poverený vedením účtovnej dokumentácie počas realizačnej fázy syndikácie úveru. Úlohou bookrunnera je poskytnúť jednotlivé informácie ostatným potenciálnymi veriteľom, ktorí majú záujem o účasť v syndikáte ako aj informovať dlžníka v súvislosti s procesom syndikácie úveru.

(viii) Syndikovaná demokracia

Pri syndikovaných úveroch z praktického hľadiska často dochádza k delegovaniu určitých rozhodovacích právomocí na väčšinu veriteľov. Táto skupina zväčša pozostáva z členov syndikátu, ktorí majú v danom čase isté definované percento na poskytnutom úvere.⁵² Následne v rámci syndikovanej demokracie táto skupina (väčšina veriteľov) rozhoduje o delegovaných právomociach podľa zmluvy o úvere ako aj dáva záväzné inštrukcie agentovi pre úver. F Wood uvádza, že „*typické právomoci väčšiny veriteľov zahŕňajú:*

- a) *súhlas s porušením [všeobecných informačných a iných] povinností dlžníka alebo súhlas so zmiernením podmienok povinností dlžníka, ako napríklad zákaz zriadenia zabezpečenia,*
- b) *určenie či nepravdivé vyhlásenie alebo negatívna zmena vo finančnej situácii je podstatná pre účely prípadov porušenia, a*

⁵⁰ Bližšie vid' časť 2.22 (*Dôsledky prípadov porušenia*), strana 92.

⁵¹ T.j. dôjde k udalosti neplnenia ktorá je presne definovaná v zmluve o úvere. Bližšie vid' časť 2.22 (*Prípady porušenia a ich dôsledky*), strana 92.

⁵² Spravidla ide o dvojtretinový podiel na celkovom úverovom záväzku syndikátu v prospech dlžníka.

- c) *požiadať agenta pre úver aby vykonal akceleráciu úverov po [výskyte a (prípadne) pretrvávajú] prípadoch porušenia.*⁵³

V súvislosti so syndikovanou demokraciou nie je neobvyklé v syndikovaných zmluvách o úvere dojednanie týkajúce sa tzv. superväčšiny veriteľov.⁵⁴ Hlasovanie (a schvaľovanie) superväčšinou je obvyklé pre syndikované zmluvy o úvere, v ktorých sa zdá vhodné stanoviť vyššie kvórum schvaľovania určitých a v praxi najmä citlivých záležitostí, akými sú napríklad navrhované zmeny v štruktúre zabezpečenia a pod. Odhliadnuc od syndikovanej demokracie, pre zmluvy o úvere je pravidlom, že určité zásadné záležitosti si častokrát vyžadujú jednomyselný súhlas všetkých veriteľov v syndikáte a nebývajú delegované na väčšinu alebo superväčšinu. „Vo všeobecnosti nasledujúce zmeny [zmluvy o úvere] prostredníctvom väčšiny nie sú dovolené:

- a) *vzdanie sa splnenia odkladacích podmienok pre poskytnutie úveru. Následne tak každá banka môže jednostrane vypovedať svoj záväzok poskytnúť peňažné prostriedky v prípade ak nebudú splnené odkladacie podmienky. Pri projektovom financovaní vzdanie sa splnenia týchto [odkladacích podmienok] môže byť ponechané na rozhodnutie väčšiny nakoľko všetky banky môžu byť utrpieť rozhodnutím jednej banky neposkytnúť úver.*
- b) *právomoc predĺžiť splatnosť [úveru] alebo znížiť výšku splátok alebo úrokov alebo zmenu meny [v ktorom môže byť čerpaný a splácaný úver, resp. úroky a iné platby], zvýšiť alebo predĺžiť dobu viazanosti alebo zmenu dlžníka a určité ostatné záležitosti.*⁵⁵

1.2 Proces syndikácie úveru

Samotný proces syndikácie sa zvyčajne začína na podnet dlžníka, ktorý splnomocní obvykle najväčšieho potenciálneho veriteľa aby konal ako aranžér celej finančnej transakcie. V prípade ak je aranžérov viacero, dlžník poverí jedného z aranžérov aby konal ako bookrunner. J. Benjamin v tejto súvislosti uvádza, že „banka, ktorá je aranžérom, zabezpečí syndikáciu úveru. Potenciálni členovia syndikátu môžu participovať na syndikácii prostredníctvom propagačného materiálu, ktorým je informačné memorandum, ktoré je pripravené dlžníkom za pomoci aranžéra.”⁵⁶

⁵³ Wood F., International Loans and Bonds I, strana 136.

⁵⁴ Obdobne ako pri väčšine, aj pri superväčšine je neobvyklé, aby sa počítala od počtu členov veriteľov v syndikáte ale sa počítala v závislosti na podiele záväzkov jednotlivých veriteľov v syndikáte poskytnúť peňažné prostriedky.

⁵⁵ Wood F., International Loans and Bonds I, strana 137.

⁵⁶ Benjamin J., Financial Law, strana 161.

Syndikát si volí spomedzi seba jedného veriteľa označovaného ako agent resp. agent pre úver. Úlohou agenta pre úver je zastupovať záujmy ostatných veriteľov, nie samotného dlžníka. V štandardnej LMA odporúčanej syndikovanej zmluve o úvere vystupuje agent ako veriteľ, ktorému je dlžník povinný platiť všetok úver (t.j. aj tie časti úveru, ktoré poskytli iní veritelia v rámci syndikácie úveru ako aj úroky a iné platby). Agent je „obvykle hlavný veriteľ ktorý bude spravovať úver.“⁵⁷ V prípade ak sa syndikovaná zmluva o úvere riadi českým resp. slovenským právom dlžník má povinnosť splniť dlh (splatiť poskytnuté peňažné prostriedky) agentovi, ktorý má v súlade s § 513 Občianskeho zákonníka postavenie spoločného a nerozdielneho veriteľa pričom splnením dlhu agentovi zaniká povinnosť plniť dlh voči ostatným veriteľom participujúcim na syndikácii v súlade s § 514 Občianskeho zákonníka.

Pri väčšine (syndikovaných) zmlúv o úvere sú záväzky dlžníka štandardne zabezpečené záložným právom. Obvykle si syndikát volí aj svojho agenta pre zabezpečenie, ktorého úlohou je držať všetok záloh v prospech všetkých členov syndikátu. Nič nebráni tomu, aby úlohu agenta pre zabezpečenie plnil agent pre úver t.j. aby sa jednalo o ten istý subjekt, čo v praxi je aj obvyklé.

1.3 Typy úverov

V praxi sa najčastejšie vyskytujú tri druhy úveru,⁵⁸ ktoré sú poskytnuté dlžníkom prostredníctvom syndikovaných zmlúv o úvere a to termínový úver, revolvingový úver a kontokorentný úver⁵⁹. Podľa A. Adamsa je „základnou črtou, ktorá odlišuje jeden typ od druhého, spôsob akým môže dlžníka čerpať peňažné prostriedky.“⁶⁰

1.3.1 Termínový úver

Pre termínový úver je charakteristické, že v rámci zmluvy o úvere sa veritelia zaviazajú poskytnúť finančné prostriedky do určitého pevne stanoveného termínu a ide o typický viazaný úver.⁶¹ Pre termínové úvery je charakteristická vysoká transparentnosť, keďže „vypovedanie poskytnutia úveru sa použije iba za predpokladu splnenia určitých podmienok a sú predčasne splatné iba v prípade prípadu porušenia zmluvy a určitých ďalších podmienok [...]. Účelom termínového úveru je zlepšiť predvídateľnosť

⁵⁷ Wood F., International Loans and Bonds I. str. 94.

⁵⁸ Častokrát sa prostredníctvom syndikovanej zmluvy o úvere poskytujú kombinácie jednotlivých typov úverov.

⁵⁹ Okrem uvedeného častým typom viazaného úveru je aj projektový úver. V podstate sa jedná o termínový úver avšak s odlišnosťou, že doba splatnosti je dlhšia ako pre termínové úvery (pre ktoré je typická doba splatnosti 1 až 5 rokov). Bližšie viď Valdez S., Molyneux P., An introduction to global financial markets, strana 99.

⁶⁰ Adams, D. Banking & Capital Markets, strana 22.

⁶¹ Z toho je odvodený pre tento druh úveru pojem „termínový úver“. Veriteľ povinnosť poskytnúť úver už nemá v momente ak dôjde k porušeniu dojednaní zmluvy o úvere dlžníkom (prípadne toto porušenie) trvá.

*financovania.*⁶² Finančné prostriedky poskytnuté v rámci termínového úveru dlžník čerpá po častiach v rámci jednotlivých tranží podľa zmluvy o úvere až do maximálnej výšky úverových záväzkov všetkých veriteľov alebo ako jednu čiastku. Splatnosť termínovaného úveru je rozložená na postupné splátky resp. je splatná na konci doby splatnosti v jednej splátke.⁶³ Ďalšou zo základných črt termínového úveru je skutočnosť, že čiastka ktorá už bola splatená dlžníkom nemôže byť opätovne čerpaná.

1.3.2 Revolvingový úver⁶⁴

V rámci revolvingového úveru poskytnú veritelia v zmluve o úvere maximálnu celkovú sumu finančných prostriedkov, ktoré môže dlžník čerpať v rámci určitého obdobia. Na rozdiel od termínového úveru v rámci revolvingového úveru je dlžník oprávnený čerpať, splatiť (prípadne čiastočne splatiť) úver a znovu čerpať už splatenú čiastku. Obvykle každá z týchto čiastok je splatná v určitých intervaloch, ktoré sa najčastejšie pohybujú v rozpätí od 3 do 6 mesiacov. Revolvingový úver spolu s termínovým úverom tvorí tzv. viazané úvery, ktoré sú veritelia povinní poskytnúť za predpokladu splnenia odkladacích podmienok úveru dlžníkom.⁶⁵

1.3.3 Kontokorentný úver

Jedná sa o typický neviazaný úver, kde podľa zmluvy o úvere má veriteľ zvyčajne širokú možnosť odoprieť poskytnutie peňažných prostriedkov. Pre kontokorentný úver je charakteristické, že zvyčajne obsahuje ustanovenie o periodickom splácaní čerpaného úveru a ide o úver, ktorý je typicky splatný na požiadanie veriteľa, bez ohľadu na skutočnosť, že dlžník si plní svoje povinnosti zo zmluvy o úvere. D. Adams uvádza, že *„ako výsledok [kontokorentného úveru] splatného na požiadanie a neviazaného, kontokorentný úver zvyčajne nevyžaduje značnú [úverovú] dokumentáciu. Obvykle je poskytnutý na základe štandardných dokumentov banky, s malou možnosťou negociácie pre dlžníka.*⁶⁶

1.4 Štandardná úverová dokumentácia pri syndikovaných úveroch

⁶² Wood F., International Loans and Bonds I. strana 93.

⁶³ Poskytnuté peňažné prostriedky môžu byť splatné v rovnomerných splátkach (tzv. amortizácia úveru), v nerovnomerných splátkach s najväčšou poslednou splátkou (tzv. baloon) ako aj splatením jednorazovo v jednej splátke na konci doby splatnosti.

⁶⁴ V súvislosti s revolvingovým úverom existuje aj jeho podtyp a to 'rollover úver' ktorý v podstate je revolvingový úver poskytnutý veriteľmi za účelom celkového refinancovania už existujúceho revolvingového úveru.

⁶⁵ Bližšie vid' časť 2.6 (*Podmienky poskytnutia úveru*) na strane 34.

⁶⁶ Adams, D. Banking & Capital Markets, strana 22.

Pre syndikované úvery je charakteristická určitá ustálená štruktúra úverovej dokumentácie, pričom najdôležitejším dokumentom je samotná zmluva o úvere. Negociácii syndikovanej zmluvy o úvere predchádza obvykle uzavretie a dojednanie mandátnej zmluvy, hlavných podmienok financovania (tzv. term sheet) a informačného memoranda. Súčasťou štandardných dokumentov pri syndikovaných úveroch sú aj zabezpečovacie inštrumenty (najmä záložné zmluvy a ostatné zabezpečovacie inštitúty ako sú zmenky a notárske zápisnice o exekučnom titule a pod.) týkajúce sa zabezpečenia poskytnutého dlžníkom, ručiteľom dlžníka a/alebo záložcom. Vzhľadom na syndikáciu úveru a participáciu viacerých veriteľov na poskytnutí peňažných prostriedkov dlžníkovi (ako aj častú participáciu rozličných druhov veriteľov v súvislosti s ďalším financovaním ako napr. mezzanine financovaním) je uzavretie veriteľskej zmluvy určujúcej najmä poradie zabezpečenia, uspokojenia jednotlivých pohľadávok veriteľov a výkonu záložného práva pri syndikovaných úveroch štandardom.

1.4.1 Mandátna zmluva

„Samotný proces syndikácie sa vo všeobecnosti začína poskytnutím mandátu aranžérovi úveru, v ktorom sú uvedené finančné podmienky pre navrhovaný úver a ktorý oprávňuje aranžéra úveru štrukturovať úver.“⁶⁷ V mandátnej zmluve dlžník poverí aranžéra aby pre neho zabezpečil syndikáciu úveru pričom tento záväzok aranžéra môže byť koncipovaný ako viazaný (tzv. *underwritten*) alebo neviazaný (tzv. *best efforts*)⁶⁸. Mandátna zmluva typicky obsahuje ustanovenia týkajúce sa podmienok participácie ostatných veriteľov na syndikácii, celkovú stratégiu syndikácie, ktorá zvyčajne obsahuje prípravu informačného memoranda pre ostatných potenciálnych veriteľov, samotnú stratégiu syndikácie a v poslednej dobe v súvislosti s globálnou finančnou krízou aj časté ustanovenia o podmienkach trhu (tzv. *market flex*)⁶⁹ a podmienkach dodržania čistého trhu dlžníkom (tzv. *clear market*).⁷⁰

1.4.2 Hlavné podmienky úveru

Hlavné podmienky úveru (tzv. *term sheet*) predstavujú základný rámec na základe ktorého bude negociovaná zmluva o úvere. D. Adams uvádza, že účelom

⁶⁷ Wood F., *International Loans and Bonds I.* strana 94.

⁶⁸ Bližšie viď časť 1.5 (*Typy syndikácie úveru*), strana 22.

⁶⁹ Jedná sa o právo veriteľov zmeniť podmienky financovania v závislosti od vývoja na trhu. Podľa konkrétneho znenia ustanovenia o podmienkach trhu má veriteľ právo na zmenu úroku, doby poskytnutia úveru a pod. ak to môže uľahčiť syndikáciu. Tento typ podmienok v mandátnych zmluvách sa začal objavovať už po tzv. 'kríze rubľa' v 1998.

⁷⁰ Jedná sa o záväzok dlžníka zabezpečiť neporušenie podmienky čistého trhu (t. j. neoslovenie bankových domov za účelom získavania finančných zdrojov v doma ako aj zahraničí). Táto podmienka v podstate núti dlžníka aby čerpal úver len od veriteľov participujúcich na syndikácii.

hlavných podmienok úveru je (a) prehľadnosť a (b) zhrnutie podmienok úveru.⁷¹ V princípe, hlavné podmienky predstavujú základné dojednania veriteľov a dlžníka týkajúce sa úveru, a to najmä jeho finančnej stránky pričom tieto podmienky financovania sú následne odzrkadlené v samotnej zmluve o úvere. Je obvyklé, aby hlavné podmienky boli priložené k mandátnej zmluve. Podľa F. Wooda *„podmienky financovania vyjadrené v hlavných podmienkach obsahujú sumu, dobu, splátkový kalendár, úrok, poplatky a ostatné osobitné dojednania a všeobecné vyhlásenie, že úver bude obsahovať vyhlásenia a záruky, povinnosti dlžníka, prípady porušenia a ostatné typické ustanovenia.“*⁷²

1.4.3 Informačné memorandum

Úlohou informačného memoranda je oboznámiť potenciálnych veriteľov, ktorí by sa mohli spolupodieľať na syndikácii úveru o dlžníkovi (t.j. poskytnúť základné údaje o spoločnosti), účele úveru a druhu úveru. F. Wood uvádza, že *„bežnou praxou pre banky ktoré vyjadrili záujem participovať [na syndikácii úveru] je zaslanie informačného memoranda, ktoré bližšie popisuje finančné a iné informácie o dlžníkovi ktoré bolo pripravené spolu s aranžérom a dlžníkom.“*⁷³ Príprava informačného memoranda je teda jednou zo základných úloh aranžéra, pričom jeho príprava odzrkadľuje výsledky auditu dlžníka a to najmä právneho a finančného auditu (nie sú vylúčené aj iného druhu auditov napr. technického auditu pri projektovom financovaní a pod.). *„Informačné memorandum vo všeobecnosti zahŕňa: (a) hlavné podmienky úveru, ktoré bližšie špecifikujú úver, (b) podrobnosti týkajúce sa histórie a podnikania dlžníka, (c) podrobnosti týkajúce sa manažmentu dlžníka, a (d) finančné výkazy dlžníka.“*⁷⁴

V záujme ochrany dlžníka, nakoľko veritelia dostanú prístup k citlivým údajom o dlžníkovi, o jeho účtovníctve ako aj o štruktúre navrhovanej syndikácie, je praxou, že potenciálni veritelia podpíšu zmluvu o mlčanlivosti. Účelom zmluvy o mlčanlivosti je chrániť údaje obsiahnuté v informačnom memorande pred zverejnením a povinnosť potenciálnych veriteľov a ich právnych a iných poradcov zachovávať mlčanlivosť o skutočnostiach, o ktorých sa dozvedeli v rámci prípravy konkrétnej syndikácie.

⁷¹ Adams, D. Banking & Capital Markets, strana 14.

⁷² Wood F., International Loans and Bonds I., strana 94. Medzi 'typické ustanovenia' možno zaradiť rôzne ustanovenia týkajúce sa odkladacích podmienok, ustanovení týkajúcich sa ochrany úrokovej marže a pod. pričom ich rozsah úpravy v hlavných podmienkach úveru do značnej miery závisí od typu financovania (napr. pre projektové financovanie je charakteristická veľmi podrobná úprava tzv. term sheetu, ktorá obsahuje podrobný popis zmluvných dojednaní ktoré budú premietnuté v syndikovanej zmluve o úvere).

⁷³ ibid, strana 98.

⁷⁴ ibid, strana 99.

1.4.4 Zabezpečovacie zmluvy

Pre syndikované úvery je charakteristické, že veritelia častokrát podmieniajú poskytnutie peňažných prostriedkov určitým kolaterálom.⁷⁵ B. Pospíšil uvádza, že „z poskytnutého úveru je spravidla nerozlučne spojené zabezpečenie záväzku vrátiť poskytnutý úver riadne a včas. Pri úverových vzťahoch sa obvykle využívajú všetky formy zabezpečenia, či už zabezpečenia vecnej povahy [...] zabezpečenia osobnej povahy [...] alebo zabezpečenia inej povahy.“^{76c} Poskytnutie peňažných prostriedkov podľa (syndikovanej) zmluvy o úvere je tak v praxi viazané na splnenie odkladacej podmienky,⁷⁷ a to okrem iného poskytnutia kolaterálu dlžníkom. Syndikovaná zmluva o úvere vychádzajúca z LMA odporúčaného vzoru pre zabezpečené financovanie taktiež ohľadom vyhlásení a záruk dlžníka obsahuje referencie na zmluvy o zabezpečení a ich prípadná neplatnosť, resp. nevykonateľnosť sa považuje za prípad porušenia s dôsledkami, ktoré môžu viesť k akcelerácii úveru.

1.4.5 Veriteľská zmluva

V princípe, veriteľská zmluva upravuje práva a povinnosti jednotlivých veriteľov participujúcich na syndikovanej zmluve o úvere a vplyv týchto práv a povinností na ostatných veriteľov, a to hlavne pri stanovení poradia dlhu a zabezpečenia, najmä pre prípad platobnej neschopnosti, ako aj poradie uspokojenia jednotlivých veriteľov.

1.4.6 Právne stanoviská

Účelom právnych stanovísk (tzv. legal opinions) je veriteľom potvrdiť záväznosť a vykonateľnosť jednotlivých zmluvných záväzkov dlžníka vyplývajúcich z úverovej dokumentácie a taktiež potvrdiť oprávnenie dlžníka podpísať úverovú dokumentáciu. Právne stanoviská poskytujú advokátske kancelárie, ktoré získali mandát na prípravu úverovej dokumentácie.⁷⁸ Právne stanovisko len potvrdzuje vykonateľnosť úverovej dokumentácie resp. oprávnenie dlžníka podpísať úverovú dokumentáciu a nepotvrdzuje, že dlžník bude plniť povinnosti podľa úverovej dokumentácie.

Pôvod právnych stanovísk je v Spojených štátoch amerických, kde účelom bolo potvrdenie záväznosti a vykonateľnosti úverovej dokumentácie v jednotlivých štátoch

⁷⁵ Štandardne ide o zriadenia záložného práva na majetkové hodnoty dlžníka (napr. nehnuteľnosti, akcie, pohľadávky, dlhopisy a pod.).

⁷⁶ Žitňanská L., Ovečková O., a kol., Základy Obchodného Práva, strana 95.

⁷⁷ Niekedy v zmluve o úvere môže ísť o rozvázovaciau podmienku, s následkami akcelerácie úveru.

⁷⁸ Právnici, ktorí dostali mandát od veriteľov štandardne vydajú právne stanovisko k vykonateľnosti úverovej dokumentácie (tzv. enforcability opinion). Právnici, ktorí dostali mandát od dlžníka štandardne vydajú (v prospech veriteľov) právne stanovisko o riadnom založení dlžníka a riadnom podpísaní úverovej dokumentácie dlžníkom, príp. inými osobami ako napr. ručiteľmi (tzv. capacity opinion).

únie; avšak v súčasnosti právne stanoviská sú štandardom pri poskytovaní úverov aj v Čechách a na Slovensku. D. Adams uvádza, že samotné „*právne stanoviská sa týkajú iba právneho posúdenia a nie faktického posúdenia. V bankovom kontexte, právne stanoviská obyčajne potvrdia, že celá dokumentácia súvisiaca s úverom je záväzná a vykonateľná. Právne stanovisko taktiež poukáže na oblasti; ktoré môžu byť problematické (napr. v súvislosti s vykonateľnosťou), čím pomôže banke posúdiť riziko [...]. V podstate je právne stanovisko písomné vyjadrenie právnikov o tom, že vykonali svoju prácu správne.*“⁷⁹

1.4.7 Neexistencia úverových podmienok

Pre väčšinu bilaterálnych zmlúv o úvere je charakteristické jej uzavretie s odkazom na úverové podmienky. S. Plíva uvádza, že „*uzatváranie úverových zmlúv bankami sa spravidla uskutočňuje na základe úverových podmienok.*“⁸⁰ Samotné úverové podmienky upravujú vzťahy medzi jednotlivou bankou a dlžníkmi v súvislosti so zmluvou o úvere, ktorých časť obsahu je určená odkazom na ne a úverové podmienky sú prílohou zmluvy o úvere a tvoria jej neoddeliteľnú súčasť. Úverové podmienky, ktoré vydáva každá banka osobitne, môžeme členiť na všeobecné a špeciálne (t.j. úverové podmienky pre určité druhy bankových produktov). Spoločným znakom oboch druhov úverových podmienok je jednostranná povaha, ktorá v zásade podrobnejšie a odchyľne od Obchodného zákonníka upravuje práva a povinnosti banky a dlžníka. „*Úverové podmienky majú povahu obchodných podmienok v zmysle § 273 obch. zák. Nejedná sa o vykonávací predpis k obchodnému zákonníku, ktorý by priamo záväzne upravoval práva a povinnosti strán úverovej zmluvy. Obsah úverových podmienok sa stáva obsahom konkrétnej zmluvy o úvere predovšetkým za podmienky, že zmluvné strany v zmluve na úverové podmienky výslovne odkazujú*“⁸¹.

Pre LMA syndikovanú zmluvu o úvere pre zabezpečené financovanie je však charakteristické, že všetky práva a povinnosti zmluvných strán sú upravené priamo v zmluve o úvere.⁸² Následne inkorporácia úverových podmienok odkazom na ne v zmluvách o úvere (najmä ohľadom na ich vzájomnú pravdepodobnú konfliktnosť) sa pri syndikovaných zmluvách o úvere v praxi nevyskytuje.

1.5 Typy syndikácie úveru

⁷⁹ Adams, D. *Banking & Capital Markets*, strana 201.

⁸⁰ Plíva S., *Právní problematika úverové smluvy*, Obchodní právo, 12/98, strana 6.

⁸¹ *ibid.*

⁸² Cieľom je upraviť všetky práva a povinnosti zmluvných strán priamo v zmluve o úvere (prípadne v inej úverovej dokumentácii ako napríklad veriteľskej zmluve, zabezpečovacích zmluvách a pod.).

(i) Viazaný (underwritten)

Pred príchodom globálnej finančnej krízy najčastejšie používaný typ syndikácie úveru. Ide o syndikáciu pri ktorej sa aranžér zaviazal pokryť celú sumu úveru a až následne syndikovať úver. Pri tomto type úveru sa aranžér dostáva do situácie, že v prípade ak sa mu nepodarí syndikovať úver (resp. syndikovaný úver bude syndikovaný v nižšom objeme ako plánoval) je povinný pokryť rozdiel z vlastných zdrojov a poskytnúť celú sumu úveru dlžníkovi.⁸³ V súčasnosti vzhľadom na finančnú krízu aranžéri skôr dávajú prednosť neviazanej syndikácii resp. do značnej miery limitujú riziko spojené s viazanou syndikáciou prostredníctvom ustanovovaní v mandátnych zmluvách o podmienkach trhu (*market flex*) a čistého trhu (*clear market*).⁸⁴

(ii) Neviazaný (best efforts)

Pri tomto type syndikácie úveru sa aranžér zaviazal poskytnúť iba časť úveru zo svojich vlastných prostriedkov a na zvyšok úveru sa zaviazal získať spolu-aranžérov t.j. subjekty ktoré poskytnú dodatočné finančné prostriedky na pokrytie celého úveru. V prípade ak sa nepodarí nájsť spolu-aranžérov na pokrytie celého úveru, aranžér nie je povinný poskytnúť svoje finančné prostriedky na dorovnanie chýbajúcej časti úveru.⁸⁵ Počet participujúcich veriteľov na syndikácii nie je nijako limitovaný a syndikovaný úver môže byť veľmi početný. Podľa F. Wooda počet participujúcich bánk môže výnimočne mať aj stovky veriteľov.⁸⁶ V minulosti pred tzv. krízou rozvíjajúcich sa krajín⁸⁷ (t.j. pred rokom 1970) nebolo nezvyčajné vidieť syndikácie úverov (najmä pre suveréne štáty) o účasti 100 veriteľov.⁸⁸ Napriek menším syndikáciám ktoré prevládajú v súčasnosti príkladom rozsiahlej syndikácie z posledného obdobia je syndikovaná zmluva o úvere z apríla 2012 pre dlžníkov Glencore International a Glencore Singapore na ktorej syndikácii úveru sa podieľa syndikát 91 bánk.⁸⁹ s

(iii) Klubová syndikácia (club deal)

⁸³ Dôvody prečo aranžéri sú ochotní vziať riziko a ponúknuť tento typ syndikácie úveru je najmä súťaž o mandáty ako aj získanie vyšších poplatkov za syndikáciu.

⁸⁴ Pre bližšie vysvetlenie týchto zmluvných dojednaní v mandátnych zmluvách vid' poznámku pod čiarou v časti 1.4.1.

⁸⁵ Následkom je, že buď sa úver neposkytne alebo sa poskytne upravený podľa dostupných finančných prostriedkov, ktoré sú jednotliví veritelia schopní poskytnúť.

⁸⁶ Wood F., *International Loans and Bonds I.* strana 94.

⁸⁷ Išlo o úvery poskytované rozvíjajúcim sa štátom na základe tzv. petrodolárov (likvidity získanej prudkým rastom cien nafty na svetových trhoch). Tieto voľné peňažné prostriedky sa použili vo veľkom na syndikované financovanie rozvojových štátov a taktiež pre tam sídliače korporácie. Po krachu Mexika v roku 1982 vypukla tzv. kríza rozvíjajúcich sa štátov s následkom prudkého obmedzenia úverov. V súčasnosti sú syndikované úvery o 100 veriteľoch skôr raritou.

⁸⁸ Bližšie vid' Valdez S., Moilyneux P., *An introduction to global financial markets*, strana 100 a strana 167 a násl.

⁸⁹ Agentúra Bloomberg, televízne vysielanie *Market Makers*, Apríl 2012.

Ide o syndikáciu pri ktorom je úver poskytnutý veriteľmi, ktorí majú medzi sebou zväčša už existujúci zmluvný vzťah. Tento druh syndikácie sa používa pri menších syndikovaných úveroch, ktoré si nevyžadujú až takú mieru finančných prostriedkov ako horeuvedné typy syndikácie úveru. Samotný aranžér má v zásade rovnaké postavenie ako ostatní veritelia avšak poplatky spojené so syndikáciou sú obvykle pomerne rozdelené medzi veriteľov.⁹⁰

⁹⁰ Na rozdiel od vyššie uvedených typov syndikácie, kde tieto poplatky takmer výlučne patria aranžérovi.

2. Syndikovaná zmluva o úvere

2.1 Všeobecne

Jednotlivé právne poriadky upravujú poskytnutie peňažných prostriedkov rôzne. Napríklad, podľa anglického práva je úver chápaný ako (a) pôžička peňazí alebo (b) odklad platenia, pričom pôžičku peňazí je možné bližšie charakterizovať ako výplatu dlžníkovi alebo tretej strane na dlžníkovu žiadosť. Podľa francúzskeho práva úver nie je osobitne upravený a je chápaný ako pôžička.⁹¹ „*Francúzske právo k úveru pristupuje ako k pôžičke peňazí s tým, že zmluva uzatvorená medzi bankou a klientom v písomnej forme je iba sľubom o uzatvorení budúcej zmluvy a zmluva o pôžičke v súlade s jej reálnou povahou vzniká až samotným poskytnutím peňazí.*“⁹² Inú úpravu úveru poskytuje Talianske právo, L. Balko uvádza, že „*pojmovovo veľmi jasne vymedzuje úver taliansky Občiansky zákonník, ktorý v čl. 1842 a násl. obsahuje úpravu úverovej zmluvy. Otvorenie bankového úveru zakladá záväzok banky pripraviť a uchovávať pre druhú zmluvnú stranu určitú peňažnú sumu na určitú dobu alebo na neurčitý čas. Druhá zmluvná strana má možnosť čerpať v tomto čase úver, ktorý môže čerpať aj po častiach.*“⁹³

V českom a slovenskom právnom poriadku bola úprava úveru zakotvená už v Hospodárskom zákonníku,⁹⁴ pričom však Hospodársky zákonník nedefinoval samotnú zmluvu o úvere. V súčasnosti je úprava úveru obsiahnutá ako v Obchodnom zákonníku tak aj v iných právnych predpisoch. L. Balko uvádza, že „*základná právna úprava úveru v slovenskom právnom poriadku je v zákone o bankách, ktorý v § 1 vymedzuje úver ako v akejkoľvek forme dočasne poskytnuté peňažné prostriedky.*“⁹⁵ V Českom zákone o bankách je v § 2 úver vymedzený rovnako ako v Slovenskom zákone o bankách. Podrobnejšie však úpravu úveru v českom a slovenskom právnom poriadku upravujú takmer identické ustanovenia § 497 a násl. českého a slovenského Obchodného zákonníka. Zákonná úprava zmluvy o úvere v oddiele 7 nového českého Občianskeho zákonníka⁹⁶ v princípe preberá súčasnú úpravu zmluvy o úvere zakotvenú v Obchodnom zákonníku. Označenia zmluvných strán v novom rekodifikovanom Občianskom zákonníku boli zmenené z veriteľa a dlžníka na úverujúceho

⁹¹ Bližšie vid' Pelikánová, I., Komentár k obchodnímu zákonníku, 4. díl., strana 370.

⁹² Králík J., Jakubovič D., Finančné právo, Veda 2004, strana 137.

⁹³ Balko L., Bankové právo, Elita 2000, strana 224.

⁹⁴ § 382 písm. (a) zákona č. 109/1964 Z.z. - Hospodársky zákonník.

⁹⁵ Balko L., Bankové právo, Elita 2000, strana 225.

⁹⁶ Bližšie vid' § 2395 a násl. rekodifikovaného českého Občianskeho zákonníka.

a úverovaného, avšak v tejto práci je používaný pôvodný termín veriteľ a dlžník. Zároveň akékoľvek odkazy na úpravu v Obchodnom zákonníku sa vzťahujú aj na novú zákonnú úpravu v Občianskom zákonníku, pokiaľ v práci nie je výslovne uvedené inak.

Zmluva o úvere je jednou zo základných typov zmlúv upravených v Obchodnom zákonníku.⁹⁷ S. Plíva uvádza, že „*ide o zmluvu ktorá je v podnikateľskej praxi hojne využívaná.*“^{98c} Dokonca podľa J. Králik *„úverová zmluva sa vyskytuje v ekonomike azda najčastejšie zo všetkých.“*^{99c} V českom a slovenskom právnom poriadku, zmluva o úvere spadá pod tzv. absolútne obchody¹⁰⁰ a ako záväzkový vzťah sa bude bez ohľadu na povahu účastníkov vždy riadiť Obchodným zákonníkom v celom jej rozsahu. „*Zmluva o úvere je postavená na princípoch návratnosti, úrokovateľnosti, zabezpečiteľnosti a bezúčelovosti.*“^{101c} Úprava zmluvy o úvere podľa českého a slovenského Obchodného zákonníka je pomerne stručná¹⁰² a jej široké uplatňovanie v praxi si vyžaduje podrobnejšiu a to zmluvnú úpravu vzájomných práv a povinností. Vzhľadom na stručnú úpravu v Obchodnom zákonníku sú obvykle práva a povinnosti zmluvných strán pri bilaterálnych zmluvách o úvere podrobne upravené v úverových podmienkach jednotlivých veriteľov, najčastejšie bánk.

Na rozdiel od bilaterálnych zmlúv o úvere pre ktoré je charakteristické, že „*obsah zmluvy je určený odkazom na bankové podmienky v súlade s § 273 Obchodného zákonníka,*“^{103c} pre syndikované zmluvy o úvere je charakteristické, že celý obsah práv a povinností dlžníka a veriteľov je určený priamo v zmluve o úvere.¹⁰⁴ Ako dôsledok je úprava práv a povinností dlžníka a veriteľov podľa syndikovanej zmluvy o úvere pomerne obsiahla. Dojednania v syndikovanej zmluve o úvere sa z pohľadu veriteľov sústreďujú na tri ciele. „*Banka chce zabezpečiť aby (a) jej poplatky boli zaplatené, (b) dostala úrok z poskytnutých peňažných prostriedkov a (c) v konečnom dôsledku dostať poskytnutý úver [istinu] späť.*“¹⁰⁵ Záujmy dlžníka, nestoja v protiklade s (uvedenými) hlavnými cieľmi veriteľov, nakoľko samotný dlžník má záujem na ich riadnom plnení. Rozdielnym však ostáva názor na spôsob prostredníctvom, ktorého sa veritelia a dlžník

⁹⁷ Rovnako to platí aj pre rekodifikovaný Český občiansky zákonník.

⁹⁸ Plíva S., Právni problematika úverovej smluvy, Obchodní právo, 12/98, strana 2.

⁹⁹ Králik J., Jakubovič D., Finančné právo, Veda 2004, strana 137.

¹⁰⁰ § 261 ods. 3 písm. d) Obchodného zákonníka.

¹⁰¹ Kubíček P., Mamojka M., Patakyová M., Obchodné právo, Vydavateľské oddelenie UK v Bratislave, 2007, strana 385.

¹⁰² V tomto smere je úprava v rekodifikovanom Českom Občianskom zákonníku ešte stručnejšia ako je súčasná podoba v Obchodnom zákonníku.

¹⁰³ Marek K., Smlouva o uveru, Právni rádce 12/2011, strana 14.

¹⁰⁴ Resp. v úverovej dokumentácii ako napr. vo veriteľskej zmluve a v iných finančných dokumentoch uzatváraných v súvislosti so zmluvou o úvere.

¹⁰⁵ Adams, D. Banking & Capital Markets, strana 30.

dopracujú k týmto cieľom. „Dlžníkovou primárnou starosťou je flexibilita. Dlžník chce peniaze za účelom dosiahnutia jeho cieľov a čím menej podmienok tým lepšie. Konkrétne, dlžník chce aby banka chápala (a rovnako tak aj zmluva o úvere [uvedené odrážala]), že budú lepšie a horšie obdobia na ceste za korporátnym úspechom, a tak keď to banka bude chápať, všetko bude nakoniec v poriadku ... pravdepodobne.“¹⁰⁶

Aby sa na poskytnutie peňažných prostriedkov dlžníkovi mohla aplikovať úprava stanovená pre zmluvu o úvere v Obchodnom zákonníku musí táto zmluva obsahovať určité podstatné náležitosti. Základné zákonné ustanovenie zmluvy o úvere je formulované v § 497 Obchodného zákonníka resp. od 1. januára 2014¹⁰⁷ v § 2395 českého Občianskeho zákonníka. Podľa zákonnej úpravy sa veriteľ zaväzuje, že na požiadanie dlžníka poskytne v jeho prospech peňažné prostriedky do určitej sumy, a dlžník sa zaväzuje poskytnuté peňažné prostriedky vrátiť a zaplatiť úroky. Samotná zmluva nevyžaduje písomnú formu a zmluva o úvere teda môže byť uzavretá aj v ústnej forme. Podľa K. Mareka však v praxi k uzatváraniu ústnej zmluvy o úvere nedochádza.¹⁰⁸

Podľa legálneho vymedzenia úpravy v Obchodnom zákonníku, je možné určiť nasledovné podstatné náležitosti zmluvy o úvere a to:

- a) určenie veriteľa a dlžníka,
- b) záväzok veriteľa poskytnúť na požiadanie peňažné prostriedky v prospech dlžníka,
- c) určenie sumy, do výšky ktorej budú peňažné prostriedky poskytnuté,
- d) záväzok dlžníka vrátiť poskytnuté peňažné prostriedky,
- e) záväzok dlžníka zaplatiť úroky.

Podstatné náležitosti zmluvy o úvere stanovené Obchodným zákonníkom sú upravené druhej až šiestej časti LMA syndikovanej zmluvy o úvere pre zabezpečené financovanie.¹⁰⁹ Avšak „konkrétna zmluva o úvere sa spravidla neobmedzuje len na uvedené podstatné náležitosti a obsahuje radu ďalších dojednaní. Ich absencia v zmluve však už nebráni posudzovaniu zmluvy ako zmluvy o úvere, pokiaľ zmluva vyhovuje z hľadiska podstatných náležitostí.“¹¹⁰ Pre veriteľov, ktorí poskytujú značné peňažné

¹⁰⁶ ibid., strana 31.

¹⁰⁷ Resp. neskôr z dôvodu politickej situácie v Čechách.

¹⁰⁸ Marek K., Smlouva o uveru, Právní rádce 12/2011, strana 15.

¹⁰⁹ Bližšie vid' časť 2.2 (Anatómia LMA vzorovej zmluvy), strana 29.

¹¹⁰ Plíva S., Právní problematika úverové smluvy, Obchodní právo, 12/98, strana 2.

prostriedky dlžníkom je prirodzená snaha (okrem získania (adekvátneho) zabezpečenia pre daný úver (či už vo forme poskytnutého zabezpečenia dlžníkom¹¹¹ alebo ručenia tretích osôb)) kontrolovať podnikateľskú činnosť dlžníka a zasahovať do jeho podnikateľskej činnosti. Nutnosť ochrany poskytnutých peňažných prostriedkov si vyžaduje dodržiavanie reštriktívnych záväzkov dlžníkom, ktoré sa týkajú jeho podnikania vo forme negatívnych záväzkov a pozitívnych povinností.¹¹² Týmto záväzkom a povinnosťami dlžníkov zodpovedá korešpondujúce oprávnenie veriteľov v prípade porušenia týchto zmluvných dojednaní pristúpiť k akcelerácii úveru. V praxi tieto zmluvné dojednania sa nevyskytujú len pri syndikovaných úveroch ale aj v prípade bilaterálnych úverových zmlúv, pričom v tomto prípade tvoria častokrát hlavné ťažisko úverových podmienok jednotlivých bánk.¹¹³

F. Wood uvádza, že „*zmluva o úvere je v princípe jednou z najjednoduchších obchodných zmlúv.*“¹¹⁴ Avšak objem poskytovaných peňažných prostriedkov ako aj jednotlivých požiadaviek veriteľov participujúcich na syndikácii si vyžaduje komplexnú zmluvnú úpravu, v dôsledku čoho sa syndikovaná zmluva o úvere stáva jednou z najkomplexnejších obchodných zmlúv. Podľa J. Benjamin „*syndikovaný úver je najviac vyvinutou formou úveru.*“¹¹⁵ Následne, je možné tvrdiť, že zmluvné dojednania týkajúce sa mitigácie kreditného rizika a ochrany veriteľov sú najviac rozvinuté práve v syndikovaných zmluvách o úvere, ktoré vychádzajú z LMA primárnej dokumentácie. Rovnako je možné tvrdiť, že tieto dojednania vplyvajú nie len na poskytovanie syndikovaných úverov, ale na akékoľvek poskytovanie peňažných prostriedkov.¹¹⁶

Filozofia LMA vzorovej zmluvy vychádza zo základného predpokladu a to poskytnutia úveru prostredníctvom syndikátu veriteľov. F. Wood uvádza, že „*základom syndikácie je že dve alebo viac bánk sa dohodne poskytnúť úver dlžníkovi na základne rovnakých podmienok, ktoré sú určené v jednej zmluve [uzavretej] medzi všetkými stranami.*“¹¹⁷ Zákonná úprava zmluvy o úvere nepredpokladá syndikáciu úveru a preto

¹¹¹ Zabezpečenia poskytnutého v rôznych formách, či ako zabezpečenia *in rem* alebo *in personam* prípadne poskytnutia kvázi zabezpečovacích inštitútov (napr. subordinácie pohľadávok).

¹¹² Najmä všeobecných, informačných, projektových a iných záväzkov a povinností podľa zmluvy o úvere.

¹¹³ Je praxou, že jednotlivé zmluvné dojednania úverových podmienok sú podobné tým v LMA vzorovej zmluve, nakoľko z nich vychádzajú. V tomto dôsledku je možné tvrdiť, že LMA primárna dokumentácia je nie len štandardom pre syndikované zmluvy o úvere ale do značnej miery vplyva aj na poskytovanie bilaterálnych úverov.

¹¹⁴ Wood F., *International Loans and Bonds I.*, strana 93.

¹¹⁵ Benjamin J., *Financial Law*, strana 160.

¹¹⁶ Zmluvné dojednania (napr. vyhlásenia a záruky, (všeobecné, finančné, informačné, projektové a iné) povinnosti dlžníka, prípady porušenia, akcelerácia a pod.) podľa štandardu LMA vzorovej zmluvy sa stali pevnou súčasťou bilaterálnych zmlúv o úvere ako aj jednotlivých úverových podmienok bánk a iných veriteľov (ako napr. aj nebankových subjektov).

¹¹⁷ Wood F., *International Loans, Bonds and Securities Regulation*, strana 90.

následne pri vysporiadaní sa s právnymi vzťahmi, ktoré vyplývajú z procesu syndikácie úveru je potrebné použiť inštitút viacerých (resp. kombinácie viacerých) zmlúv (pomenovaných ako aj inominátnych) podľa Obchodného zákonníka a Občianskeho zákonníka. Z pohľadu českého resp. slovenského práva tak LMA vzorovú zmluvu nie je možné považovať za pomenovaný typ zmluvy ale ide o určitú kombináciu viacerých typov zmlúv. „*Syndikovaná zmluva o úvere je teda compositum mixtum.*“¹¹⁸

V praxi v Čechách a na Slovensku, pri poskytovaní peňažných prostriedkov jednotlivé syndikované zmluvy o úvere vychádzajú z LMA primárnej dokumentácie. Následne syndikovaná zmluva o úvere je v tejto kapitole priblížená v poradí a v štruktúre podľa LMA zmluvy o úvere pre zabezpečené financovanie.

2.2 Anatómia LMA vzorovej zmluvy

LMA zmluva o úvere pre zabezpečené financovanie sa skladá z 12 častí. Prvá časť (bližšie uvedená v tejto práci v podkapitole 2.3) zahŕňa definície používaných pojmov a interpretáciu zmluvy o úvere. Druhá až šiesta časť (bližšie uvedené v tejto práci v podkapitolách 2.4 až 2.15) upravujú základné dojednania zmluvných strán týkajúce sa mechanizmov pre poskytnutie úveru, podmienok čerpania úveru, účel úveru, čerpanie úveru, úrokov a splatnosti poskytnutých peňažných prostriedkov. Táto časť LMA vzorovej zmluvy je technická a pomerne štandardná pričom do značnej miery vychádza zo zaužívanej bankovej praxe¹¹⁹ a dohodnutých hlavných podmienok.¹²⁰ Siedma časť upravuje výlučne ručenie a súvisiace odškodnenie, v prípade ak je úver zabezpečený ručením. Časti osem až deväť LMA vzorovej zmluvy (bližšie uvedené v tejto práci v podkapitole 2.18, 2.19, 2.20, 2.21 a 2.22) sú spravidla najviac negociovanými časťami zmluvy o úvere. Tieto časti pri poskytnutí peňažných prostriedkov dlžníkovi sú síce štandardom, avšak konkrétna podoba týchto zmluvných ustanovení značne závisí od jednotlivého financovania a pozície dlžníka. Do tejto časti zmluvy o úvere patria, vyhlásenia a záruky, (všeobecné, informačné a iné) povinnosti dlžníka ako aj jednotlivé prípady porušenia zmluvy o úvere a s tým súvisiaca akcelerácia. V tejto súvislosti však samotný mechanizmus akcelerácie (ako následok porušenia zmluvy o úvere) v zmluve o úver býva štandardne upravený a málokedy negociovaný zmluvnými stranami. Časti desať až dvanásť (bližšie uvedené v tejto práci v podkapitole 2.23, 2.24, 2.25 a 2.26) sú pomerne štandardnými ustanoveniami zmluvy

¹¹⁸ Žitňanská L., Ovečková O., a kol., Základy Obchodného Práva, strana 97.

¹¹⁹ Napríklad z princípu kopírujúceho financovania (tzv. *match funding*).

¹²⁰ Bližšie viď časť 1.4.2 (*Hlavné podmienky úveru*) na strane 19.

o úvere a málokedy bývajú negociované. Tieto zmluvné ustanovenia upravujú vzájomné vzťahy medzi agentom pre úver a veriteľmi, zdieľanie platieb medzi veriteľmi a všeobecnú administráciu úveru. Tieto ustanovenia odzrkadľujú základné princípy syndikácie a sú univerzálne aplikovateľné na jednotlivé rôznorodé špecifiká syndikovaných úverov.

Okrem uvedeného, LMA vzorová zmluva obsahuje aj celý rad jednotlivých príloh, v ktorých sú uvedené špecifické informácie týkajúce sa konkrétneho úveru (napr. jednotlivé odkladacie podmienky pre čerpanie úveru dlžníkom, identifikácia veriteľov a špecifikácia ich úverových záväzkov a pod.). V prílohách LMA vzorovej zmluvy sú aj jednotlivé vzory žiadostí (napr. vzor žiadosti dlžníka o čerpanie úveru) a zmlúv (napr. vzor zmluvy o prevode práv a záväzkov), ktoré sa budú používať zmluvnými stranami v ich presnom dohodnutom znení počas jej trvania.

Pre celú LMA vzorovú zmluvu a tým aj pre syndikované zmluvy o úvere je charakteristická určitá nevyváženosť v zmysle takmer výlučnej ochrany záujmov veriteľov. „Zmluvné dojednania sú skoro všetky určené na ochranu banky, nakoľko práve banka je najzraniteľnejšia v prípade akejkoľvek neistoty alebo pochybnosti“.¹²¹ Avšak s príchodom finančnej krízy do LMA vzorovej zmluvy pribudli ustanovenia špecificky týkajúce sa ochrany dlžníka.¹²²

2.3 Definície a Interpretácia

Účelom definícií a interpretačných pravidiel v LMA vzorovej zmluve je predchádzať vzniku sporov a zároveň odstrániť prípadné jednostranné a nesprávne interpretácie zmluvných dojednaní dlžníkom a veriteľmi. V tejto časti LMA vzorovej zmluvy je zhmotnená zásada hmotnoprávnej prevencie zakotvená v § 43 Občianskeho zákonníka.¹²³ Aj napriek skutočnosti, že ide o typickú imperfektnú normu českého a slovenského občianskeho práva,¹²⁴ praktické využitie definícií v praxi a ich prínos je nesporným a ich inkorporácia v syndikovaných zmluvách o úvere je štandardom.

(i) Definície

Vo všeobecnosti v LMA vzorovej zmluve platí základné pravidlo, že výrazy použité v zmluve o úvere s veľkými začiatočnými písmenami majú význam aký je im konkrétne pridelený v definíciách zmluvy. Ako príklad, pomerne jednoduchá definícia

¹²¹ Adams, D. Banking & Capital Markets, strana 30.

¹²² Bližšie viď kapitolu 3 (*Dopady finančnej krízy na syndikované zmluvy o úvere*), strana 106.

¹²³ Účastníci sú povinní dbať, aby sa pri úprave zmluvných vzťahov odstránilo všetko, čo by mohlo viesť k vzniku rozporov.

¹²⁴ Porušenie tohto ustanovenia nevyvoláva normatívny dôsledok v podobe priamej sankcie a táto norma má skôr výchovný aspekt, ktorý má za cieľ predchádzať vzniku možných sporov medzi účastníkmi zmluvných vzťahov.

„Pracovného dňa“ má významné dopady na plnenie povinností zmluvných strán najmä pri cezhraničných syndikovaných úveroch. Stranami zmluvy o úvere, veritelia a dlžník sú častokrát osoby založené a existujúce podľa rôznych právnych poriadkov v krajinách ktoré majú prirodzene odlišné pracovné dni. Následne tak pri absencii definície „Pracovného dňa“ by vznikali rozličné interpretácie a nejasnosti pri povinnostiach jednotlivých zmluvných strán niečo plniť v pracovný deň.¹²⁵

(ii) Interpretácia

Zákonná úprava v obchodnom zákonníku pri zmluve o úvere neobsahuje interpretačné pravidlá ktoré by sa aplikovali v prípade rozporov pri výklade ustanovení zmlúv o úvere. Všeobecné interpretačné pravidlá uvedené v Obchodnom zákonníku sú v prípade úveru nevhodné a ich praktické využitie je značne limitované. Účelom interpretačných ustanovení, ktoré podľa LMA vzorovej zmluvy sú do značnej miery uniformné a štandardné je obdobne ako pri definíciách jednotlivých pojmov predchádzať budúcim sporom súvisiacim z rozličných interpretácii pojmov používaných v zmluve o úvere.

2.4 Závazok veriteľov poskytnúť úver

Pre zmluvu o úvere je charakteristické, že je vždy právnym titulom vzniku záväzkového vzťahu. Predmetom tohto záväzkového vzťahu bez ohľadu na skutočnosť či pôjde o zmluvu o úvere na ktorej strane je jeden veriteľ a jeden dlžník (bilaterálny úver) resp. viacerí veritelia a dlžník (syndikovaný úver) sú peňažné prostriedky.¹²⁶

Povinnosť jednotlivých veriteľov v syndikáte poskytnúť peňažné prostriedky, odráža základný princíp syndikácie. Celková výška sumy záväzkov korešponduje súčtu jednotlivých záväzkov veriteľov poskytnúť peňažné prostriedky vo výške ich participácie na úvere a predstavuje jednu z esenciálnych náležitostí zmluvy o úvere a to určenie sumy, do výšky ktorej budú peňažné prostriedky poskytnuté. Podľa LMA vzorovej zmluvy, žiadny veriteľ nie je zodpovedný a neručí za plnenie povinností vyplývajúcich zo zmluvy o úvere iným veriteľom.¹²⁷ Úverový záväzok, ako aj všetky ostatné záväzky veriteľov vyplývajúce z úverovej dokumentácie (napr. veriteľskej zmluvy), sú v zmluve o úvere koncipované ako samostatné a oddelené záväzky jednotlivých veriteľov participujúcich v syndikáte voči dlžníkovi. Žiadny veriteľ neručí

¹²⁵ Napríklad ohľadom platenia úrokov resp. splátok dlžníkom, ktoré by mohlo viesť k prípadom neplnenia a opačne v prípade veriteľov poskytnúť úver dlžníkovi v pracovný deň.

¹²⁶ Bližšie viď Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentár. 11., strana 1221.

¹²⁷ Tento princíp je bankovým štandardom pre syndikované úvery a rovnako aranžér ani agent pre úver nie sú zodpovední za ostatných veriteľov.

za plnenie záväzkov vyplývajúcich zo syndikovanej zmluvy o úvere iným veriteľom. Nesplnenie niektorého z týchto záväzkov ktorýmkoľvek z veriteľov v syndikáte nebude mať žiaden vplyv na plnenie povinností dlžníka vyplývajúcich zo samotnej zmluvy o úvere voči ostatným veriteľom, ani na plnenie povinností ostatných veriteľov voči dlžníkovi. Podľa LMA vzorovej zmluvy, okrem určitých výnimiek¹²⁸ nemajú veritelia postavenie spoločných a nerozdielných veriteľov. V syndikovanej zmluve o úvere platí, že práva a pohľadávky veriteľov vyplývajúce zo zmluvy o úvere sú samostatné a oddelené práva veriteľov a akýkoľvek dlh dlžníka voči veriteľovi vyplývajúci zo zmluvy o úvere je nezávislý a oddelený dlh.

Dohoda medzi veriteľmi a dlžníkom o poskytnutí peňažných prostriedkov ako esenciálna náležitosť zmluvy o úvere je v LMA vzorovej zmluve podmienená splnením určitých podmienok dlžníkom. Tento záväzok veriteľov je ďalej limitovaný obdobím viazanosti poskytnutia peňažných prostriedkov. *„Obdobie viazanosti v syndikovaných zmluvách o úvere predstavuje dobu, počas ktorej veritelia sú zaviazaní poskytnúť úver a vždy je súčasťou LMA vzorovej zmluvy.“*¹²⁹

2.5 Účel použitia poskytnutých peňažných prostriedkov

Účel použitia poskytnutých peňažných prostriedkov nie je podstatnou náležitosťou zmluvy o úvere. Zákonná úprava v podporných ustanoveniach § 501 ods. 2 Obchodného zákonníka nevyžaduje aby veriteľ resp. dlžník určili účel na ktorý môžu byť poskytnuté peňažné prostriedky použité. Následne pri absencii stanovenia účelu tak *„dlžník môže získané prostriedky použiť podľa svojho uváženia.“*¹³⁰

V praxi je však pravidlom, že obmedzenia pre použitie úveru vyplývajú dlžníkovi priamo zo zmluvy o úvere a veritelia limitujú voľné použitie peňažných prostriedkov dlžníkom presným vymedzením účelu, na ktorý môžu byť peňažné prostriedky použité. K. Marek uvádza, že *„pri poskytovaní úveru sa vychádza z nasledovných zásad: (i) priamosť, (ii) účelovosť (iii) termínovanosť¹³¹, zaistenosť¹³² a (iv) zúročiteľnosť.“*¹³³ Podľa zásady účelovosti je možné použiť peňažné prostriedky iba na určitý presne stanovený účel v zmluve o úvere. S účelovosťou poskytnutia úveru úzko súvisí aj zásada priamosti, pričom ak by úver nebol poskytovaný ako účelový tak

¹²⁸ Napr. postavenie agenta pre zabezpečenie podľa syndikovanej zmluvy o úvere podľa Českého alebo Slovenského práva.

¹²⁹ Wood F., Syndicated Bank Loans., strana 99.

¹³⁰ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 11., strana 1222.

¹³¹ Vyjadruje zásadu splatnosti úveru dlžníkom v určitej lehote, bližšie viď časť 2.8 (*Splatenie úveru*).

¹³² Vyjadruje zásadu poskytnutia úveru veriteľmi obvykle za podmienky poskytnutia určitého kolaterálu, bližšie viď časť 2.17 (*Zabezpečenie úveru*).

¹³³ Marek K., Smlouva o uveru, Právní rádce 12/2011, strana 14.

dlžník by mohol použiť úver aj pre ďalší subjekt t.j. nie iba priamo pre svoje potreby.¹³⁴ LMA vzorová zmluva vždy určuje účel na ktorý má byť úver použitý, čím aplikuje zásadu účelovosti a zároveň do určitej miery aj zásadu priamosti pri poskytnutí peňažných prostriedkov. Následne tak v súlade s § 501 ods. 2 Obchodného zákonníka¹³⁵ je v LMA vzorovej zmluve povinnosť veriteľa poskytnúť dohodnutú sumu peňažných prostriedkov v prospech dlžníka podmienená ich použitím výlučne na vymedzený účel. Tento účel môže byť rôznorodý a týkať sa ako refinancovania úveru, tak zaplataenia kúpnej ceny za akvizície, financovania projektov, financovania bežnej korporátnej činnosti dlžníka a podobne. F. Wood uvádza, že „*tento účel je častokrát všeobecný, napr. použitie na prevádzkové účely.*“¹³⁶

Hlavným dôvodom presného určenia účelu použitia poskytnutých peňažných prostriedkov dlžníkom je skutočnosť, že samotní veritelia zvyčajne ešte pred poskytnutím úveru, vyžadujú od dlžníka (okrem iných informácií) aj informácie o účele, na aký majú peňažné prostriedky poskytnúť za účelom posúdenia kreditného rizika. V praxi, tak v súlade s § 501 ods. 2 Obchodného zákonníka, veritelia obmedzujú poskytnutie peňažných prostriedkov vymedzením účelu, s cieľom zvýšenia pravdepodobnosti plnenia záväzkov dlžníka.

Podľa LMA vzorovej zmluvy je síce pravidlom, že dlžník je oprávnený použiť peňažné prostriedky poskytnuté na základe zmluvy o úvere len na presne vymedzený účel avšak na druhej strane veritelia nie sú výslovne povinní overovať a sledovať, akým spôsobom bol úver dlžníkom použitý. V prípade ak by došlo k použitiu dlžníkom na iný účel (a úver bol už čerpaný v celosti), nastane podľa zmluvy o úvere prípad porušenia a veritelia môžu pristúpiť k akcelerácii úveru. V prípade ak nebol čerpaný resp. ide o revolvingový úver, veritelia majú možnosť odoprieť poskytnúť ďalšie peňažné prostriedky ako aj majú právo akcelerácie.

2.6 Podmienky poskytnutia úveru

V praxi je žiaduce za účelom ochrany veriteľov upraviť v zmluve o úvere určité podmienky, za ktorých môže dlžník požiadať veriteľov o poskytnutie peňažných prostriedkov pričom tieto podmienky poskytnutia úveru majú charakter odkladacích

¹³⁴ Zásada priamosti ako jedná zo základných zásad poskytovania úveru sa nie vždy uplatňuje. V praxi nie je neobvyklé, aby dlžník bol oprávnený použiť úver aj pre ďalší subjekt (napr. jeho dcérske spoločnosti resp. iných ručiteľov) a nie len priamo pre svoje potreby.

¹³⁵ Ak zmluva určuje, že úver možno použiť iba na určitý účel, môže veriteľ obmedziť poskytnutie peňažných prostriedkov iba na plnenie záväzkov dlžníka prevzatých v súvislosti s týmto účelom.

¹³⁶ Wood F., *International Loans and Bonds I.* strana 103.

podmienok.¹³⁷ V opačnom prípade veritelia v zmysle podporného ustanovenia § 501 ods. 1 Obchodného zákonníka by boli povinní poskytnúť peňažné prostriedky iba na základe žiadosti dlžníka.

Účelom stanovenia podmienok poskytnutia úveru je zabezpečiť, aby veritelia neboli povinní poskytnúť úver podľa § 501 Obchodného zákonníka v určitých vymedzených prípadoch, čo by pravdepodobne viedlo k situácii, že by dlžník nebol schopný plniť si záväzky podľa zmluvy o úvere a následne by hrozil prípad neplnenia. *„Samotné [porušenie] podmienky čerpania úveru neumožňujú dlžníkovi len čerpať úver ale neznamenajú vypovedanie úverového záväzku; čo vyžaduje až výskyt a pretrvávanie prípadu porušenia.“*¹³⁸

Podľa LMA vzorovej zmluvy, veritelia v zmluve o úvere dohodnú podmienky poskytnutia úveru t.j. podmienky za ktorých sú povinní poskytnúť peňažné prostriedky. Tieto odkladacie podmienky poskytnutia úveru v LMA vzorovej zmluve môžeme členiť na (a) všeobecné podmienky,¹³⁹ ktoré platia pre všetky úvery poskytované dlžníkovi v rámci zmluvy o úvere a (b) osobitné podmienky,¹⁴⁰ ktoré sa aplikujú iba pre určitý druh úveru alebo v súvisia s konkrétnym účelom použitia peňažných prostriedkov. Azda jednou z najzákladnejších výhod syndikovaných zmlúv o úvere je skutočnosť, že podmienky poskytnutia úveru platia pre všetkých veriteľov v syndikácii t.j. podmienky poskytnutia úveru sa nelíšia pre jednotlivých veriteľov. Následne po ich splnení dlžníkom sú všetci veritelia v syndikáte povinní poskytnúť peňažné prostriedky dlžníkovi.

Okrem všeobecných podmienok a osobitných podmienok je obvyklé aby podmienky poskytnutia úveru pri prvom čerpaní boli odlišné od následného čerpania úveru. V praxi sa toto členenie javí ako obzvlášť prospešné. *„Podmienky čerpania pri prvom čerpaní zahŕňajú doručenie korporátnych dokumentov agentovi pre úver ako aj právnych stanovísk týkajúcich sa riadneho založenia dlžníka, oprávnenia a právomoci [dlžníka uzavrieť zmluvu o úvere], neexistencie prípadu porušenia, vymenovanie agenta pre doručovanie, korporátnych súhlasov, finančných výkazov a zaplatenia poplatkov a výdavkov.“*¹⁴¹ F. Wood v súvislosti s podmienkami poskytnutia peňažných

¹³⁷ Podľa § 36 Občianskeho zákonníka podmienka je odkladacia, ak od jej splnenia závisí, či právne následky úkonu nastanú.

¹³⁸ Wood F., *International Loans and Bonds* I. strana 101.

¹³⁹ Napr. doručenie určitých korporátnych dokumentov podľa zmluvy o úvere ako zakladateľskú listinu, stanovy, výpis z obchodného registra a pod.

¹⁴⁰ Napr. v súvislosti z termínovým stavebným úverom doručenie správy príslušného stavebného experta, doručenie jednotlivých faktúr ktoré majú byť refinancované termínovým stavebným úverom a pod.

¹⁴¹ Benjamin J., *Financial Law*, strana 163.

prostriedkov, ktoré sa týkajú prvotného financovania uvádza, že „*účelom týchto [podmienok] je zabezpečiť aby všetky právne veci boli v poriadku a aby zabezpečenie bolo riadne poskytnuté.*“¹⁴² Pri následnom čerpaní úveru by splnenie týchto podmienok bolo duplicitné.

Mechanizmus poskytnutia peňažných prostriedkov podľa LMA vzorovej zmluvy je nasledovný. Dlžník má právo čerpať úver doručením žiadosti o čerpanie úveru agentovi pre úver až po tom, ako agent pre úver písomne potvrdil dlžníkovi a všetkým veriteľom v syndikáte, že boli splnené všetky podmienky poskytnutia úveru. Následne až vtedy sú veritelia povinní dlžníkovi peňažné prostriedky poskytnúť dlžníkovi. V prípade ak sa úver čerpá po častiach, podmienky poskytnutia musia byť splnené pri každom čerpaní.

V praxi sú tak veritelia podľa zmluvy o úvere štandardne povinní poskytnúť úver dlžníkovi len za predpokladu, že v deň predloženia žiadosti o čerpanie, ako aj v deň čerpania:

- a) sú pravdivé všetky záväzné vyhlásenia dlžníka podľa zmluvy o úvere.¹⁴³
- b) nenastal, netrvá žiaden prípad porušenia podľa zmluvy o úvere.¹⁴⁴

Medzi ďalšie podmienky poskytnutia peňažných prostriedkov podľa F. Wooda zvyknú patriť odkladacie podmienky ktoré sa týkajú „*neexistencie podstatnej negatívne zmeny vo finančnej situácii dlžníka ako aj poskytnutie rôznych osvedčení dlžníkom týkajúcich sa splnenia podmienok poskytnutia úveru, za predpokladu že tieto osvedčenia banka vyžaduje.*“¹⁴⁵

Pri podmienkach poskytnutia úveru, na rozdiel od prípadov porušenia zmluvy o úvere sa neaplikujú lehoty na nápravu porušenia zmluvných dojednaní. Podľa LMA vzorovej zmluvy, ak by dlžník neplnil svoje povinnosti vyplývajúce zo zmluvy o úvere a došlo by k prípadu porušenia, veritelia môžu pristúpiť k akcelerácii úveru.¹⁴⁶ Samotnej akcelerácii však zvyčajne predchádza určitá lehota na nápravu jednotlivých porušení ustanovení zmluvy o úvere, vyjadrená najmä tým, že prípad porušenia zmluvy o úvere podľa LMA vzorovej zmluvy musí nie len nastať, ale aj pretrvávať (čo dáva možnosť na zjednanie nápravy dlžníkom) resp. pre jednotlivé prípady porušenia sú

¹⁴² Wood F., *International Loans, Bonds and Securities Regulation*, strana 16.

¹⁴³ Jednotlivé štandardné vyhlásenia ktoré poskytuje dlžník veriteľom podľa LMA vzorovej zmluvy sú bližšie popísané v časti 2.18 (*Vyhlásenia a záruky*), strana 60.

¹⁴⁴ Štandardné prípady porušenia podľa LMA vzorovej zmluvy sú bližšie spracované v časti 2.22 (*Prípady porušenia a ich dôsledky*), strana 82.

¹⁴⁵ Wood F., *International Loans and Bonds I.*, strana 100.

¹⁴⁶ Bližšie viď časť 1.1 (*Základné pojmy*) a časť 2.22.1 (*Dôsledky prípadov porušenia (akcelerácia úveru)*).

stanovené konkrétne lehoty na nápravu.¹⁴⁷ V praxi, tak v prípade ak dlžník si neplní informačné povinnosti spočívajúce napr. v doručovaní finančných výkazov veriteľom za účelom monitorovania kreditného rizika dlžníka podľa zmluvy o úvere má možnosť pred samotnou akceleráciou na ich nápravu. Na rozdiel od prípadov porušenia, pri podmienkach poskytnutia úveru lehoty na nápravu neexistujú. LMA vzorová zmluva vychádza z jednoduchej premisy, podľa ktorej, ak dlžník nie je schopný si plniť povinnosti mu vyplývajúce zo zmluvy o úvere, veritelia by nemali mať povinnosť mu poskytnúť (ďalšie) peňažné prostriedky.

Pre úplnosť, podľa LMA vzorovej zmluvy na rozdiel od určitých všeobecných obchodných podmienok jednotlivých bánk,¹⁴⁸ žiaden z veriteľov nemá právo odmietnuť poskytnutie úveru podľa svojho uváženia v prípade, že dlžník splní jednotlivé podmienky poskytnutia úveru a úver musí poskytnúť inak dôjde k omeškaniu dlžníka podľa § 365 a násl. Obchodného zákonníka. Naopak, v prípade nesplnenia jednotlivých podmienok poskytnutia úveru, majú veritelia možnosť (nie však povinnosť) úver alebo jednotlivé tranže dlžníkovi poskytnúť a vzdať sa splnenia akýchkoľvek podmienok dlžníkom pre poskytnutie úveru.

2.7 Čerpanie úveru

Zákonná úprava zmluvy o úvere prenecháva spôsob čerpania úveru dlžníkom na dohodu zmluvných strán.¹⁴⁹ Čerpanie úveru dlžníkom je tak v praxi podrobne upravené a obdobne LMA vzorová zmluva venuje tejto otázke značnú pozornosť. Pre syndikované zmluvy o úvere je typické, že dlžník je oprávnený čerpať peňažné prostriedky iba prostredníctvom žiadosti o čerpanie. Žiadosť o čerpanie predstavuje kvalifikovanú výzvu dlžníka na plnenie, ktorú musí dlžník doručiť agentovi pre úver v dohodnutom časovom predstihu.¹⁵⁰ Dôvodom je skutočnosť, že v dôsledku syndikácie úveru musí agent pre úver informovať každého veriteľa o splnení odkladacích podmienok podľa zmluvy o úvere a o výške príslušného *pro rata* podielu každého veriteľa na požadovanom čerpaní úveru. V opačnom prípade, čerpanie úveru bez

¹⁴⁷ Bližšie viď časť 2.22 (*Prípady porušenia a ich dôsledky*).

¹⁴⁸ Napr. všeobecné obchodné podmienky Citi Banky Slovensko, dostupné na http://www.citi.com/slovakia/homepage/slovak/docs/cf_vop20090101.pdf.

¹⁴⁹ Pre zmluvu o úvere je charakteristické že sa jedná o konsenzuálnu zmluvu a na jej uzavretie na rozdiel od zmluvy o pôžičke (§ 657 a násl. Občianskeho zákonníka) nie je potrebné reálne poskytnutie peňažných prostriedkov dlžníkovi. Podľa zákonnej úpravy § 501 ods. 1 Obchodného zákonníka veriteľ je povinný dlžníkovi peňažné prostriedky poskytnúť, ak ho o to dlžník v súlade so zmluvou požiadal, a to v dobe určenej v požiadavke, inak bez zbytočného odkladu. S. Plíva uvádza, že „*povinnosť veriteľa peňažné prostriedky skutočne poskytnúť je podmienená tým, že dlžník o ne veriteľa požiada. Musí ta tak stať nie len v súlade so zmluvou ale aj včas, čo nemusí vyplývať zo zmluvy ale zo zákona pokiaľ zmluva lehotu na uplatnenie nároku na poskytnutie peňažných prostriedkov neobsahuje.*“

¹⁵⁰ Samotná doba je dohodnutom medzi veriteľmi a dlžníkom v zmluve o úvere pre čerpanie úveru, a zvyčajne býva určená do presne vymedzenej hodiny niekoľko dní pred plánovaným čerpaním.

dostatočného predstihu by mohlo viesť k nesplneniu povinnosti veriteľov poskytnúť peňažné prostriedky včas a riadne a tým k omeškaniu veriteľa v súlade s § 365 Obchodného zákonníka.

Žiadosť o čerpanie podaná dlžníkom v zmysle LMA vzorovej zmluvy je neodvolateľná a obvykle obsahuje všeobecnú limitáciu, že musí byť predložená najneskôr v pracovný deň predchádzajúci poslednému dňu doby viazanosti. Pre syndikované zmluvy o úvere je typické, že dlžník môže čerpať úver v určitej minimálnej výške pričom jednotlivé čerpania musia byť obvykle zaokrúhlené (napr. na milióny resp. státisíce) aby sa predišlo administratívnej náročnosti spravovania úveru.

Podľa S. Plívu pri povinnosti veriteľov poskytnúť úver sa „*súlad zo zmluvou musí týkať všetkých jeho častí, najmä rozsahu a spôsobu prípadne účelu čerpania.*“¹⁵¹ Samotná LMA vzorová zmluva stanovuje že žiadosť o čerpanie, ktorá je doručená v rozpore s ustanoveniami zmluvy o úvere alebo ktorá nebude obsahovať údaje vyžadované zmluvou o úvere, agent pre úver nemusí akceptovať a nemá povinnosť poskytnúť úver. Na druhej strane úver môže poskytnúť aj v prípade nesplnenia zmluvných podmienok dlžníkom,¹⁵² pričom takáto akceptácia môže byť vyjadrená aj konkludentne a to poskytnutím požadovaného úveru.

Uplatnenie nároku dlžníka na poskytnutie peňažných prostriedkov je ďalej podmienené okrem podania žiadosti o čerpanie (a) dobou viazanosti úveru a (b) maximálnou výškou úverových záväzkov. Doba viazanosti predstavuje dohodu medzi veriteľmi a dlžníkom o určení doby dokedy sú veritelia povinní poskytnúť peňažné prostriedky dlžníkovi za predpokladu, že o ne riadne požiada a splní odkladacie podmienky. Ďalšou limitáciou je maximálna výška úverových záväzkov a veriteľ nie je tak povinný zúčastniť sa poskytnutia úveru prípadne jeho čerpania dlžníkom, ak by v dôsledku poskytnutia úveru došlo k prekročeniu jeho limitu úverového záväzku.

Z dôvodu syndikácie úveru je v zmluve o úvere podrobne upravená aj účasť veriteľov na poskytnutí úveru. Ak sú splnené všetky podmienky vyžadované zmluvou o úvere pre poskytnutie peňažných prostriedkov, každý veriteľ podľa LMA vzorovej zmluvy je zaviazaný sa podieľať na poskytnutí týchto peňažných prostriedkov vo výške svojho *pro rata* podielu (maximálne však do výšky svojho nečerpaného úverového záväzku). Samotná LMA vzorová zmluva obvykle upravuje aj menu úveru a dlžník môže čerpať úver len v dohodnutej mene.

¹⁵¹ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 11., strana 1222.

¹⁵² Štandardne toto oprávnenie nepodlieha syndikovanej demokracii ale na takéto poskytnutie úveru je potrebný predchádzajúce písomné odsúhlasenie všetkých veriteľov.

S Plíva v súvislosti s nečerpaním úveru dlžníkom uvádza, že „zo zákonného vymedzenia zmluvy o úvere nevyplýva povinnosť dlžníka dojednaný úvere skutočne čerpať. Z tohto hľadiska zmluva predstavuje záväzok veriteľa mať dojednané peňažné prostriedky k dispozícii pre dlžníka po dohodnutú dobu, prípadne až do požiadania dlžníka, pokiaľ nedôjde k zániku záväzku veriteľa skôr (napr. dohodou, výpoveďou úveru).“¹⁵³ Pre prípady nečerpania resp. neúplného čerpania peňažných prostriedkov dlžníkom LMA vzorová zmluva obsahuje ustanovenie o automatickom zrušení úverového záväzku.¹⁵⁴ Následne obvykle v syndikovaných zmluvách o úvere, úverový záväzok každého veriteľa zaniká uplynutím posledného dňa obdobia viazanosti bez ohľadu na to, či došlo k poskytnutiu peňažných prostriedkov vo výške celkovej sumy úveru alebo nie.

2.8 Splatenie úveru

Zákonná úprava splatenia úveru je zakotvená v § 504 Obchodného zákonníka. Uzavretím zmluvy o úvere sa dlžník zaväzuje vrátiť poskytnuté peňažné prostriedky v lehote na ich vrátenie. Samotná špecifikácia splatenia úveru avšak nie je podstatnou náležitosťou zmluvy o úvere, avšak je pravidlom, že veriteľ a dlžník sa dohodnú na zmluvnom spôsobe splatenia úveru.

V prípade absencie zmluvného dojednania, Obchodný zákonník podporným ustanovením stanovuje, že dlžník je povinný vrátiť peňažné prostriedky do jedného mesiaca odo dňa, keď ho o ich vrátenie veriteľ požiadal pričom sa nevyžaduje písomná forma. Z. Bartová uvádza „že vzhľadom na možnú dôkaznú núdzu ohľadom začatia plynutia uvedenej jednomesačnej lehoty, ju však možno odporúčať.“¹⁵⁵ V prípade ak by dlžník nesplatil úver v dojednanej lehote podľa zmluvy o úvere prípadne do relatívne krátkej doby jedného mesiaca odo dňa, keď ho o ich vrátenie veriteľ požiadal pôjde o omeškanie dlžníka podľa § 365 Obchodného zákonníka.¹⁵⁶

Pre syndikované zmluvy o úvere je charakteristické vylúčenie dispozitívnej úpravy zmluvy o úvere podľa Obchodného zákonníka. Dlžník sa zaväzuje splatiť veriteľom prostredníctvom agenta pre úver poskytnuté peňažné prostriedky, ktorých výška, spôsob splatenia a presné dátumy splatnosti sú stanovené v zmluve o úvere.

¹⁵³ ibid.

¹⁵⁴ Veritelia však v praxi profitujú aj z nečerpanej časti úveru dlžníkom prostredníctvom poplatkov, dôvodmi za zavedenie týchto poplatkov veriteľa odôvodňujú stratami týkajúcimi sa alternatívneho umiestenia týchto nečerpaných prostriedkov. Bližšie viď časť 2.13 (Poplatky), strana 50.

¹⁵⁵ Patakyová M., a kolektív., Obchodný zákonník, Komentár. 3., strana 989.

¹⁵⁶ Dlžník je v omeškaní, ak nesplní riadne a včas svoj záväzok, a to až do doby poskytnutia riadneho plnenia alebo do doby, keď záväzok zanikne iným spôsobom. Dlžník však nie je v omeškaní, pokiaľ nemôže plniť svoj záväzok v dôsledku omeškania veriteľa.

V LMA vzorovej zmluve nie je možné upraviť splácanie úveru uniformne pre špecifiká jednotlivých financovaní. Na druhej strane, všeobecným znakom pri splatení úveru pre syndikované zmluvy o úvere je splácanie úroku a následne až istiny. Pri syndikovaných úveroch býva doba vrátenia úveru stanovená rozmanite.¹⁵⁷ Splácanie úveru je častokrát dohodnuté prostredníctvom splátok alebo v jednej finálnej sume, pričom kombinácia oboch spôsobov je tiež hojne využívaná. F. Wood uvádza, že „častokrát splácanie úveru prostredníctvom splátok je rozdelené do rovnakých polročných splátok ktoré je [dlžník povinný] začať splácať po uplynutí určitého obdobia.“¹⁵⁸

2.9 Predčasné splatenie úveru

Zákonná úprava v Obchodnom zákonníku dispozitívne upravuje vzťahy dlžníka a veriteľa týkajúce sa vrátenia poskytnutých peňažných prostriedkov pred dohodnutou dobou podľa zmluve o úvere. V týchto prípadoch predčasného splatenia úveru je dlžník vo výhodnom postavení, keď podľa dispozitívnej úpravy dlžník je povinný platiť úroky len do doby ich vrátenia, pričom nie je povinný na akékoľvek ďalšie náhrady. Podľa K. Mareka „vzhľadom na dispozitívnosť textu zákona sa ustanovenie o platení úrokov len do predčasného vrátenie peňazí v bankovej praxi takmer neuplatňuje. Zmluvné dojednania menej priaznivejšie ako text zákona sa pritom odôvodňujú možným stratami pri náhradnom umiestení voľných prostriedkov.“¹⁵⁹

Táto banková prax je štandardom aj pri syndikovaných úveroch. Podľa LMA vzorovej zmluvy poskytnutie úveru nemožno vypovedať a žiadnu čiastku úveru nemožno predčasne splatiť inak ako v súlade so zmluvou o úvere. Vo všeobecnosti je dlžník podľa syndikovanej zmluvy o úvere povinný splatiť poskytnuté peňažné prostriedky vo výške a v lehotách dohodnutých v zmluve o úvere. Avšak v prípade výskytu určitých (netypických ale očakávaných) skutočností môže byť dlžník (a) povinný resp. (b) oprávnený na predčasné splatenie úveru. Samotné dôvody na predčasné splatenie úveru môžu nastať ako nezávisle od vôle dlžníka (napr. pri vzniku protiprávnosti poskytnutia úveru) tak aj ako dôsledok konania dlžníka (napr. pri nakladaní dlžníka s jeho majetkom). Predčasné splatenie úveru môže byť taktiež

¹⁵⁷ Pre syndikované zmluvy o úvere štandardne však platí, že pri poslednej splátke, ktorá nastane v deň konečnej splatnosti je dlžník povinný splatiť veriteľom prostredníctvom agenta pre úver všetky dlžné prostriedky podľa úverovej dokumentácie.

¹⁵⁸ Wood F., *Syndicated Bank Loans*, strana 103.

¹⁵⁹ Marek K., *Smlouva o uveru*, Právní rádce 12/2011, strana 16.

ponechané na vôľu dlžníka (napr. pri dobrovoľnom predčasnom splatení úveru dlžníkom).¹⁶⁰

Podľa F. Wooda „*predčasné splatenie je obvykle povolené na konci úrokového obdobia*“¹⁶¹ čo odráža základný princíp na ktorom je postavená zmluva o úvere a to primárne korešpondujúceho financovania.¹⁶² Predčasné splatenie peňažných prostriedkov dlžníkom sa rovnako ako bežné splatenie úveru rozdelí agentom pre úver *pro rata* medzi jednotlivých veriteľov v syndikácii.

V praxi sú pre predčasné splatenie úveru dlžníkom podľa syndikovaných zmlúv o úvere typické určité obmedzenia, ktoré sú spoločné pre všetky prípady (nútené, dobrovoľné a pod.) predčasného splatenia úveru. Týmto obmedzeniami sú najmä dojednania, že akékoľvek oznámenie o predčasnom splatení úveru dlžníkom je podľa LMA vzorovej zmluvy neodvolateľné, predčasné splatenie úveru sa musí uskutočniť na konci úrokového obdobia a dlžník je povinný vopred informovať agenta pre úver o predčasnom splatení úveru. Dôvodom týchto limitácií v zmluve o úvere je najmä zachovanie efektivity administrácie úveru ako aj zachovanie základných princípov bankovej praxe pri poskytovaní peňažných prostriedkov (napr. ohľadom na korešpondujúce financovanie). Pre syndikované zmluvy o úvere je taktiež pravidlom, že predčasne splatené peňažné prostriedky dlžníkom alebo vypovedaný úver resp. jeho časť nemôžu byť podľa zmluvy o úvere opätovne čerpané. V tejto súvislosti je však vhodné zdôrazniť, že zrušením úverového limitu ani vypovedaním ani zánikom úveru alebo jeho časti však podľa zmluvy o úvere nedochádza k výpovedi zmluvy o úvere ani k odstúpeniu od zmluvy o úvere či už dlžníkom alebo veriteľmi.

Typické prípady predčasného splatenia úveru vyskytujúce sa v praxi pri syndikovaných úveroch sú najmä:

2.9.1 Protiprávnosť

Protiprávnosť je jedným z objektívnych a povinných dôvodov predčasného splatenia úveru dlžníkom a v syndikovaných zmluvách o úvere je štandardom. Vo

¹⁶⁰ Predčasné splatenie úveru nie je totožné s dobrovoľným vypovedaním úveru dlžníkom podľa zmluvy o úvere. Bližšie viď časť 2.9.4 (*Dobrovoľné vypovedanie úveru*), strana 44.

¹⁶¹ Wood F., *International Loans and Bonds I.*, strana 103.

¹⁶² Jedná sa o tzv. *match funding*, banky resp. iní veritelia (z ekonomického hľadiska) nie sú poskytovateľmi peňažných prostriedkov ale iba sprostredkovateľmi peňažných prostriedkov dlžníkom (z právneho hľadiska však ide o peňažné prostriedky banky resp. veriteľov, nakoľko depozitom (pri absencii iného zmluvného dojednania) majú vkladatelia iba pohľadávku voči banke). V praxi, na základe uvedeného tak banky ako sprostredkovatelia peňazí si sami požičiavajú peňažné prostriedky v určitom období (v ktorom ho musia následne splatiť), a ktoré následne poskytujú ďalej dlžníkom pre toto určité obdobie. Pre úplnosť v praxi niekedy banky poskytnú peňažné prostriedky v rozpore s týmto základným pravidlom (ide o tzv. *mismatch funding*) pričom predpokladom pre takýto prístup je vyššia pravdepodobnosť zisku, avšak LMA vzorová zmluva ako aj štandardne (syndikované) zmluvy o úvere vychádzajú z princípu korešpondujúceho financovania.

všeobecnosti je možné nemožnosť plnenia delít' na (a) faktickú nemožnosť plnenia (t.j. keď záväzok nemožno splniť pre objektívne pomery) a (b) právnu nemožnosť plnenia, kde zánik záväzku spôsobuje nedovolené plnenie (t.j. také, ktoré je zakázané právnymi predpismi). Podľa Českého a Slovenského práva, právna nemožnosť plniť záväzok nastane v prípade, že právne predpisy, ktoré dlžníkovi zakazujú správanie, na ktoré je povinný, boli vydané po uzavretí zmluvy o úvere. Ďalšou podmienkou právnej nemožnosti plnenia je časovo neobmedzená účinnosť právnych predpisov. Následne tak záväzok plniť zaniká dňom kedy právne predpisy nadobudnú účinnosť.¹⁶³

Pre určité situácie je však uvedená zákonná úprava nedostačujúca. Na rozdiel od niektorých stereotypných názorov, že komplexné (častokrát viac ako sto stranové) „zahraničné“ zmluvy prinášajú len duplicitu do civilných právnych systémov,¹⁶⁴ toto dojednanie v zmluve o úvere názorne ilustruje, že zákonná úprava je nedostačujúca¹⁶⁵ a naopak zmluvné dojednanie má svoj význam v zmluve o úvere. Úvery poskytované na základe LMA vzorovej zmluvy častokrát zahŕňajú cezhraničné financovanie, či už na strane participujúcich veriteľov v syndikáte alebo na strane dlžníka resp. tretích osôb ako sú ručiteľia. V praxi sa tak môžu vyskytnúť prípady, že jeden z veriteľov pre zmenu právnych predpisov nebude môcť poskytnúť peňažné prostriedky podľa právneho poriadku štátu avšak podľa zmluvy o úvere s odlišným rozhodným právom naďalej bude povinný poskytnúť úver. Na odstránenie tohto rizika zmluva o úvere určuje protiprávnosť ako dôvod núteného predčasného splatenia úveru dlžníkom.

Niekedy sa táto klauzula zvykne označovať aj za jednu z *force majeure* klauzúl v LMA vzorovej zmluve a predpokladá protiprávnosť veriteľa (a) poskytnúť úver alebo (b) mať splatný úver dlžníkom. Nápravou pre veriteľa je možnosť vypovedať úver a jemu korešpondujúca povinnosť dlžníka predčasne splatiť úver tohto veriteľa. Pre ilustráciu mechanizmu,¹⁶⁶ tohto prípadu predčasného splatenia, v syndikovaných zmluvách o úvere typicky platí, že ak sa plnenie povinností ktoréhokoľvek veriteľa podľa zmluvy o úvere alebo účasť takéhoto veriteľa na poskytnutí úveru dostane do rozporu s právnymi predpismi, potom tento veriteľ je povinný oznámiť túto skutočnosť bez zbytočného odkladu dlžníkovi a agentovi pre úver. Už samotným oznámením podľa

¹⁶³ Protiprávnosť ako dôvod predčasného splatenia úveru je možné relatívne charakterizovať ako právnu nemožnosť plnenia v zmysle § 352 ods. 2 Obchodného zákonníka.

¹⁶⁴ T.j. predpokladá sa, že civilné právne poriadky (ako Český a Slovenský) podrobne upravujú v (podporných ustanoveniach) zmanité situácie, ktoré následne nemusia byť zmluvne upravené (v čoho dôsledku samotné zmluvy môžu byť kratšie a opierať sa o podporné ustanovenia civilných kódexov).

¹⁶⁵ Banková prax pri poskytovaní peňažných prostriedkov, tieto situácie rieši podrobnými zmluvnými dojednaniami odzrkadlenými najmä v (syndikovaných) zmluvách o úvere.

¹⁶⁶ Podľa LMA vzorovej zmluvy a prevzatého štandardne aj do bilaterálnych zmlúv a aj úverových podmienok jednotlivých bánk.

syndikovanej zmluvy o úvere dôjde k výpovedi úverového záväzku zo strany takého veriteľa a úverový záväzok takého veriteľa sa bude v nečerpanej výške považovať za okamžite zrušený. Následne nastane splatnosť tých čiastok čerpaného úveru, ktoré zodpovedajú *pro rata* podielu tohto veriteľa na poskytnutom úvere. Simultánne dôjde k okamžitému zníženiu limitu úverového záväzku takého veriteľa v syndikácii na nulu.

2.9.2 Zmena kontroly

Ďalším prípadom núteného predčasného splatenia úveru je zvyčajne zmena kontroly (vlastníckej štruktúry) dlžníka. Samotné vymedzenie pojmu 'kontrola' a 'zmena kontroly' je ponechané na vôľu strán a dlžník podľa zmluvy o úvere môže byť povinný na predčasné splatenie úveru aj v prípadoch ak dôjde iba k minoritnému prevodu podielu/akcií resp. hlasovacích práv.¹⁶⁷ V prípade zmeny kontroly podľa zmluvy o úvere dôjde k automatickej predčasnej splatnosti úveru pričom dlžník je povinný predčasne splatiť úver obvykle v posledný deň úrokového obdobia.¹⁶⁸ Za týmto účelom, je dlžník je povinný doručiť agentovi pre úver oznámenie o zmene kontroly bezodkladne.

Zmena kontroly je štandardným dojednaním v syndikovaných zmluvách o úvere a je býva koncipovaná ako prípad núteného predčasného splatenia namiesto prípadu porušenia.¹⁶⁹ Dôvody a logiku tejto architektúry v LMA vzorovej zmluve stručne vystihol F. Wood, ktorý uvádza, že tento spôsob nútenia dlžníka splatiť úver „*sleduje to, že nútené predčasné splatenie nebude dôvodom na krížové neplnenie (cross default) pri dlžníkových ostatných zmluvách o úvere.*¹⁷⁰“ Pre doplnenie, uvedené dojednanie mitiguje aj potenciálne porušenia iných druhov zmlúv (ako sú zmluvy o úvere), ktoré by pravdepodobne mali pre dlžníka katastrofické následky.¹⁷¹

2.9.3 Dobrovoľné predčasné splatenie

Na rozdiel od predchádzajúcich prípadov predčasného splatenia, ktoré nastanú na základe určitých objektívnych skutočností a na ktoré je dlžník povinný, si dlžník v zmluve o úvere môže dojednať právo predčasne dobrovoľne splatiť úver alebo jeho

¹⁶⁷ V praxi, sa pri definovaní pojmu zvykne odkázať aj na zákonné vymedzenie Ovládanej osoby resp. Ovládajúcej osoby podľa Obchodného zákonníka. Niekedy sa táto zmena kontroly resp. vlastníckej štruktúry vzťahuje aj na nepriamu zmenu akcionárov dlžníka.

¹⁶⁸ Častokrát je však v syndikovanej zmluve o úvere dojednanie, že pri zmene kontroly, s ktorou dá súhlas agent pre úver (obvykle na základe inštrukcie všetkých veriteľov) dlžník nie je povinný predčasne splatiť úver.

¹⁶⁹ Bližšie viď časť 2.22 (*Prípady porušenia*), strana 82.

¹⁷⁰ Wood F., *International Loans and Bonds I.*, strana 132.

¹⁷¹ Dlžník sa môže dostať do krížového neplnenia, ktoré typicky pri iných zmluvách oprávňujú druhú zmluvnú stranu odstúpiť od zmluvy (pri zmluve o úvere následkom je možnosť veriteľov pristúpiť k akcelerácii úveru), čo môže vytvoriť domino efekt a viesť k zániku dlžníka.

časť. Častokrát sa v praxi na dobrovoľné predčasné splatenia podľa syndikovanej zmluvy o úvere viažu prísne podmienky veriteľov resp. toto dobrovoľné predčasné splatenie úveru dlžníkom nie je vôbec možné.

Medzi typické podmienky dobrovoľného splatenia patrí zákaz predčasného splnenia pred uplynutím doby viazanosti úveru (t.j. doby v ktorej sú veritelia povinní poskytnúť peňažné prostriedky dlžníkovi); ako aj minimálna prípadne maximálna výška tohto dobrovoľného predčasného splatenia z dôvodov efektívnej administrácie úveru agentom pre úver. Samotným zrušením úverového záväzku dlžníkom a to, výpoveďou alebo zánikom úverového záväzku alebo jeho časti, nedochádza k výpovedi zmluvy o úvere, ani k inému ukončeniu zmluvy o úvere.

2.9.4 Dobrovoľné vypovedanie úveru

Niekedy má dlžník podľa syndikovanej zmluvy o úvere možnosť vypovedať úver resp. jeho časť. Podľa LMA vzorovej zmluvy sa vypovedanie poskytnutia úveru resp. jej časti dlžníkom vzťahuje *pro rata* na úverové záväzky všetkých veriteľov v syndikáte. Rovnako ako pri dobrovoľnom predčasnom splatení je dlžník typicky povinný pri vypovedaní časti úveru ho vypovedať v určitej minimálnej výške z dôvodov praktickej administrácie úveru. Dobrovoľné vypovedanie úveru má v praxi však pri určitých druhoch financovania nezastupiteľné miesto. „*Vypovedanie úverových záväzkov dlžníkom je obyčajne dovolené okrem určitých prípadov pri projektovom financovaní za predpokladu nedostatočných finančných prostriedkov na finalizáciu projektu.*“¹⁷²

2.9.5 Iné prípady

Typickým prípadom predčasného splatenia je aj nakladanie s majetkom dlžníka.¹⁷³ Pri tomto druhu predčasného splatenia je účelom zabrániť dlžníkovi v nakladaní s majetkom a tým ohroziť splácanie úveru (príp. zabrániť obmedzeniu možností dlžníka dodatočne zabezpečiť úver týmto majetkom). Obvykle je nakladanie s majetkom dlžníka v zmluve o úvere limitované vo všeobecných povinnostiach¹⁷⁴ pričom v prípade povoleného nakladania s týmto majetkom tieto peňažné prostriedky (kapitál získaný pri predaji majetku) zväčša podliehajú nútenému predčasnému splateniu úveru dlžníkom.

¹⁷² Wood F., *International Loans and Bonds I.*, strana 104.

¹⁷³ S nakladaním majetku úzko súvisí získanie kapitálu (ako výsledok predaja majetku), na ktorej kontrole prirodzene majú veritelia záujem.

¹⁷⁴ Bližšie viď časť 2.21 (*Všeobecné povinnosti*), časť 2.22 (iv), strana 75.

Častým dôvodom predčasného splatenia sú aj prípady, keď dlžník získa peňažné prostriedky mimo zmluvy o úvere (napr. z iných zdrojov financovania¹⁷⁵), čím nastane predčasná splatnosť tých čiastok úveru, ktoré sa rovnajú celej výške peňažných prostriedkov takto získaných dlžníkom. Rovnako, povinnosť dlžníka k predčasnému splateniu tiež zvykne vyplývať zo získania kapitálu prostredníctvom vydania cenných papierov resp. dlhopisov (za predpokladu, že emisia je podľa zmluvy o úvere povolená).

Medzi ďalšie obvyklé prípady predčasného splatenia patria prípady núteného splatenia úveru v prípade voľnej hotovosti dlžníka¹⁷⁶ ako aj prípady núteného splatenia v prípade poistného plnenia¹⁷⁷ a prípady porušenia finančných ukazovateľov.¹⁷⁸

2.9.6 Splatenie resp. vypovedanie úveru voči jednotlivému veriteľovi

V zásade podľa zmluvnej úpravy v syndikovaných zmluvách o úvere sa prípady predčasného splatenia úveru vzťahujú na celý syndikát a akékoľvek predčasné splatenie alebo vypovedanie úveru, dojednané v zmluve o úvere je možné voči len všetkým veriteľom.¹⁷⁹ Avšak v syndikovaných zmluvách o úvere, sa vyskytujú určité výnimky kedy dlžník má právo dobrovoľne predčasne splatiť a dobrovoľne vypovedať úver aj iba voči jednotlivému veriteľovi v syndikáte za splnenia určitých predpokladov, najmä pri prípadoch daňového navýšenia platieb vykonávaných dlžníkom voči danému veriteľovi resp. pri zvýšených nákladoch daného veriteľa.¹⁸⁰ V súčasnosti po globálnej finančnej kríze, nie je neobvyklé vidieť v syndikovaných zmluvách o úvere aj právo splatiť úver voči jednotlivému veriteľovi, ktorý si prestal plniť záväzky zo zmluvy o úvere.¹⁸¹

2.10 Úprava úroku

2.10.1 Úrok

¹⁷⁵ Štandardne zmluva o úvere zvykne limitovať možnosť dlžníka získať iné zdroje financovania (ako tie na základe syndikovanej zmluvy o úvere) prostredníctvom ustanovení o zákaze finančného zadlžovania. Taktiež akékoľvek ostatné finančné zadlžovanie typicky musí byť podriadené (zväčša vo veriteľskej zmluve) voči peňažným prostriedkom získaným na základe syndikovanej zmluvy o úvere.

¹⁷⁶ V zmluve o úvere sa jedná o tzv. cash sweep. Pôjde o prípad, ktorý núti dlžníka zaplatiť úver pred (plánovanou) dobou vrátenia peňažných prostriedkov. Obvykle ide o prostriedky, ktoré ostanú dlžníkovi po zaplatení nákladov, úrokov, daní a pod. (čiže v podstate voľné prostriedky), ktoré dlžník je povinný použiť na predčasné splatenie úveru. Logika je jednoduchá, veritelia požadujú splatenie úveru pred výplatou dividend spoločníkom (akcionárom) alebo inom použitím peňažných prostriedkov dlžníkom. Niekedy, je táto povinnosť upravená komplexnejšie a je naviazaná na finančné ukazovatele, kde podľa zmluvy o úvere dlžník je povinný (resp. nie je povinný) peňažné prostriedky splatiť v závislosti či je splnený sledovaný finančný ukazovateľ.

¹⁷⁷ Pokiaľ sa poistné plnenie nepoužije za účelom obnovy majetku na ktoré sa vzťahuje poistné krytie.

¹⁷⁸ Napríklad v prípade poklesu sledovaných ukazovateľov (ako napr. pomeru percentuálneho DSCR alebo ISCR) je dlžník povinný „priplatiť“ úver, čím dôjde k poklesu jeho záväzkov voči veriteľom za účelom opätovného dodržania finančných ukazovateľov. Bližšie viď časť 2.20 (*Finančné ukazovatele*), strana 73.

¹⁷⁹ Uvedené odráža základný princíp syndikácie úverov a to pro rata zdieľanie platieb veriteľmi a v prípade ak by dlžník mohol predčasne splatiť úver len voči konkrétnemu veriteľovi došlo by k znevýhodneniu ostatných členov syndikátu. Podobne obdobná situácia by nastala aj v opačnom prípade, ak by došlo k dobrovoľnému predčasnému vypovedaniu úveru, avšak tu by bol znevýhodnený konkrétny veriteľ voči, ktorému by si dlžník uplatnil toto predčasné vypovedanie.

¹⁸⁰ Bližšie viď časť 2.14 (*Ustanovenia týkajúce sa ochrany úroku*), strana 52.

¹⁸¹ Bližšie viď časť 3.1 (*Platobná neschopnosť veriteľov*), strana 106.

V Českom a Slovenskom právnom poriadku neexistuje legálna definícia úroku. Z ekonomického hľadiska úrok môžeme definovať ako „zisk, výnos z požičaných alebo uložených peňazí“¹⁸² prípadne ako „cenu peňazí za poskytnutie peňažných prostriedkov na vopred dohodnuté obdobie. Pri vkladoch je to suma, ktorú platí banka klientovi, pri úveroch je to suma, ktorú platí klient banke.“¹⁸³ Dlžník podľa Obchodného zákonníka je povinný od skutočného poskytnutia peňažných prostriedkov veriteľom platiť z nich úroky, pričom toto ustanovenie má kogentnú povahu. Podľa S. Plívu „je možné dospieť celkom k jednoznačnému záveru, že bez záväzku dlžníka zaplatiť úroky z poskytnutých peňažných prostriedkov nemôže byť uzavretá zmluva o úvere podľa obchodného zákonníka aj keby takú dohodu zmluvné strany výslovne označili ako zmluvu o úvere.“¹⁸⁴ Zákonná úprava ponecháva úpravu úrokov, ich výšku, obdobie splatnosti zmluvným stranám pričom v prípade absencie dohody sa aplikujú podporné ustanovenia Obchodného zákonníka. Podľa K. Mareka samotná „výška úrokov musí byť stanovená v súlade so zásadami poctivého obchodného styku, v prípade ak tomu tak nie je, mal by sa zrejme za rozhodujúci úrok, ktorý sa výrazne neodchýľuje od úrokov významných bánk v mieste sídla dlžníka a to v dobe uzavretia zmluvy.“¹⁸⁵

Záväzok platiť úroky teda patrí k pojmovým znakom zmluvy o úvere a samotná zmluva o úvere nemôže byť dohodnutá ako bezúročná. V prípade bezúročného poskytnutia finančných prostriedkov veriteľom by išlo o poskytnutie pôžičky podľa Občianskeho zákonníka,¹⁸⁶ ktorá v závislosti od vôle strán môže byť úročná alebo bezúročná. Úroky sú v zákonnej úprave upravené v § 502 Obchodného zákonníka, podľa ktorého dlžník má povinnosť platiť úroky zo skutočne poskytnutého úveru. Inými slovami dlžník nie je povinný platiť úroky ak došlo k uzavretiu zmluvy o úvere ale dlžník nečerpal úver, prípadne veriteľ neposkytol peňažné prostriedky.¹⁸⁷

Podľa S. Plívu je pre určenie výšky úrokov rozhodujúce tri kritéria a to:

- a) „dohoda dlžníka a veriteľa,
- b) výška stanovená ako najvyššia prípustná zákonom alebo na základe zákona,

¹⁸² Doruľa J., a kol., Krátky slovník slovenského jazyka, strana 324.

¹⁸³ Ekonomický slovník dostupný na <http://www.euroekonom.sk/poradna/ekonomicky-slovník/?q=urok>.

¹⁸⁴ Plíva S., Právni problematika úverové smluvy, Obchodní právo, 12/98, strana 2.

¹⁸⁵ Marek K., Smlouva o uveru, Právni rádce 12/2011, strana 16.

¹⁸⁶ § 657 a násl. Občianskeho zákonníka.

¹⁸⁷ Podporná úprava v Obchodnom zákonníku, avšak nestanovuje lehotu dokedy je dlžník povinný platiť úroky. Následne sa vyskytujú najčastejšie dve možnosti interpretácie. Podľa prvého výkladu, dlžník je povinný platiť úroky od poskytnutia peňažných prostriedkov veriteľom až do uplynutia lehoty pre ich vrátenie alebo predčasné splatenie v zmysle § 503 ods. 3 Obchodného zákonníka. Druhá interpretácia ponúka názor, že dlžník je povinný platiť rovnako úroky od ich samotného poskytnutia avšak až do doby ich skutočného vrátenia, vrátane doby počas ktorej je dlžník v omeškani s vrátením úveru. Väčšina odbornej verejnosti ako aj praxe sa prikláňa k druhej interpretácii.

c) *výška obvyklá.*¹⁸⁸

V súčasnosti Česká Národní Banka ani Národní Banka Slovenska nemajú oprávnenie na stanovenie maximálnej úrokovej sadzby na úvery, ktoré sú poskytované bankami a inými subjektmi ktoré tieto centrálné banky regulujú. Avšak nie možné tvrdiť, že výška pre stanovenie úrokov je neobmedzená a závisí iba od vôle zmluvných strán zmluvy o úvere. Samotné zjednanie úrokov resp. úrokovej sadzby nie je úplne ponechané na vôľu zmluvných strán pričom v prípade ak budú tieto úroky neprímerane vysoké dlžník sa môže domáhať obmedzenia výšky úrokov podľa § 265 Obchodného zákonníka. V určitých prípadoch pri neprímerane vysokých úrokoch by sa mohlo jednať aj trestný čin úžery podľa trestných kódexov.

V prípade ak sa veriteľ alebo dlžník nedohodne na výške úrokov (nakoľko je platenie úrokov podstatnou náležitosťou zmluvy o úvere) dlžník je povinný platiť úroky vo výške stanovenej Obchodným zákonníkom. Výška úrokov podľa Obchodného zákonníka nie je pevne stanovená, a podľa § 502 ods. 1 Obchodného zákonníka je závislá od výšky úrokov obvykle požadovaných bankami v zmluvách o úvere v mieste kde má dlžník zaregistrované sídlo v dobe uzatvorenia zmluvy o úvere.

Vzhľadom na dispozitívnosť zákonnej úpravy, je dlžník podľa LMA vzorovej zmluvy povinný platiť úrok vždy spôsobom dohodnutým v zmluve o úvere, vylučujúc tak podpornú úpravu splatnosti úrokov, podľa § 503 Obchodného zákonníka. Podľa LMA vzorovej zmluvy úvery poskytované veriteľmi sú viazané na pohyblivú úrokovú sadzbu, ktorá sa odvíja od základnej medzibanková sadzby,¹⁸⁹ za ktorú si jednotlivé banky navzájom požičiavajú peňažné prostriedky. Základná medzibanková sadzba sa tak periodicky mení a v závislosti nato sa mení aj úroková sadzba dlžníka.

F. Wood uvádza, že *„úvery s pohyblivou úrokovou sadzbou predstavujú náklady na požičiavanie plus maržu a ostatné náklady, ktoré zvyšujú náklady veriteľov.*¹⁹⁰ V LMA vzorovej zmluve úroková sadzba pre výpočet úroku z dlžnej sumy býva určená ako súčet:

- a) základnej medzibankovej sadzby (predstavujúcej náklady veriteľov),
- b) marže (predstavujúcej zisk veriteľov), a

¹⁸⁸ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 11., strana 1224.

¹⁸⁹ Napr. EURIBOR pre prostriedky v eurách, LIBOR pre prostriedky v šterlingoch, PRIBOR pre prostriedky v Českých korunách, atď.

¹⁹⁰ Wood F., International Loans and Bonds I., strana 105.

- c) (časťokrát aj) neopomenuteľných nákladov¹⁹¹ (predstavujúcich dodatočné potenciálne náklady veriteľov)

V rámci mechanizmu je úroková sadzba podľa LMA vzorovej zmluvy stanovená ako určité percento *per annum*. Výpočet úroku je stanovený agentom pre úver, ktorý koná v mene syndikátu. Obvykle je dlžník povinný platiť úrok veriteľom v posledný deň každého úrokového obdobia. Samotné úrokové obdobia môžu byť v zmluve o úvere upravené odlišne pre rôzne úvery ktoré sa poskytujú (napr. odlišne pre termínový úver a kontokorentný úver).

2.10.2 Úrok z omeškania

Od úrokov z úveru je treba odlišovať úroky z omeškania. Zákonná úprava v Obchodnom zákonníku nevyklučuje aby pri omeškaní dlžníka boli splatné úroky podľa § 497 a § 502 Obchodného zákonníka ako aj úroky z omeškania podľa § 369 Obchodného zákonníka. S. Plíva uvádza, že „*úroky z úveru je dlžník povinný platiť od doby skutočného poskytnutia peňažných prostriedkov až do doby ich skutočného vrátenia. Tým nie je nijak dotknuté právo na platenie úrokov z omeškania, pokiaľ dlžník peňažné prostriedky alebo ich časť (splátku) nevrátil včas.*“¹⁹²

Pre syndikované zmluvy o úvere je štandardom, že v prípade ak dlžník neuhradí čiastku splatnú podľa zmluvy o úvere v čase jej splatnosti, je povinný uhradiť veriteľom okamžite na požiadanie agenta pre úver, úrok z omeškania z dlžnej čiastky odo dňa splatnosti takejto čiastky až do jej skutočnej úhrady. Agent pre úver určí výšku úroku z omeškania v súlade so zmluvou o úvere pričom úrok z omeškania sa obvykle líši od druhu úveru.¹⁹³

2.11 Úrokové obdobia

Zákonná úprava splácania úrokov je upravená v § 503 Obchodného zákonníka¹⁹⁴ a v súlade s celkovou koncepciou úpravy zmluvy o úvere je pre ňu charakteristická dispozitívna úprava. Vzhľadom na povahu zákonných ustanovení je typické, že

¹⁹¹ Neopomenuteľné náklady predstavujú percentuálnu sadzbu per annum, ktorú spravidla vypočíta agent pre úver v súlade so zmluvou o úvere. Povinné náklady sa účtujú navyše k úrokovej sadzbe ako náhrada za preukázateľné náklady veriteľov vynaložené v priamej súvislosti s úverovou zmluvou v súvislosti so splnením záväzných požiadaviek príslušných regulátorov (napr. ECB, jednotlivých centrálnych bánk a pod.).

¹⁹² Plíva S., Právni problematika úverové smluvy, Obchodní právo, 12/98, strana 9.

¹⁹³ Napríklad pri kontokorentnom úvere nie je nezvyčajný úrok z omeškania až 20 % p.a. kde pri termínovom úvere obvyklá sadzba je o 1 % až 5 % p.a. vyššia ako sadzba, ktorá je splatná z dlžnej čiastky.

¹⁹⁴ Záväzok platiť úroky je splatný spolu so záväzkom vrátiť použité peňažné prostriedky. Ak lehota na vrátenie poskytnutých peňažných prostriedkov je dlhšia ako rok, sú úroky splatné koncom každého kalendárneho roka. V čase, keď sa má vrátiť zvyšok poskytnutých peňažných prostriedkov, sú splatné aj úroky, ktoré sa ho týkajú. Ak sa poskytnuté peňažné prostriedky majú vrátiť v splátkach, sú v deň splatnosti každej splátky splatné aj úroky z tejto splátky. Dlžník je oprávnený vrátiť poskytnuté peňažné prostriedky pred dobou určenou v zmluve. Úroky je povinný zaplatiť len za dobu od poskytnutia do vrátenia peňažných prostriedkov.

jednotlivé zmluvy o úvere podrobne stanovujú úrokové obdobia odchylné od Obchodného zákonníka.¹⁹⁵

Podľa LMA vzorovej zmluvy si úrokové obdobia štandardne volí dlžník a bývajú stanovené v zmluve o úvere na jeden, tri a šesť mesiacov (pričom však v môžu byť dojednané aj dlhšie). V praxi v Čechách a na Slovensku sú však úrokové obdobia pevne dohodnuté v syndikovanej zmluve o úvere (dlžník nemá možnosť voliť si úrokové obdobie). Úrok je splatný na konci úrokového obdobia, v prípade ak by boli úrokové obdobia väčšie ako šesť mesiacov je obvyklé, že úrok je splatný aspoň polročne.

2.12 Zmena výpočtu úroku

Syndikované zmluvy o úvere vychádzajú z pohyblivej úrokovej sadzby, ktorá najefektívnejšie odráža skutočné náklady veriteľov a zároveň poskytuje možnosť poklesu resp. zvýšenia úrokovej sadzby a tým zlacnenie resp. zdraženie úveru pre dlžníka. Pri platení úrokov LMA vzorová zmluva predvída situácie keď základnú úrokovú sadzbu (napr. referenčnú sadzbu EURIBOR/LIBOR), od ktorej sa odvíja úrok nebude možné stanoviť. V týchto prípadoch pôjde o tzv. mimoriadne podmienky na trhu.¹⁹⁶ Podľa syndikovaných zmlúv o úvere typicky tieto mimoriadne podmienky na trhu nemusia mať pretrvávajúci charakter, stačí ak dôjde k ich výskytu v okamihu stanovenia úrokovej sadzby. Ako náhradné riešenie pre stanovenie úrokovej sadzby je jej určenie agentom pre úver. Táto úroková sadzba je v syndikovaných zmluvách o úvere zvyčajne stanovená z úrokovej sadzby pre úver pripadajúci na jednotlivého veriteľa ako percentuálna sadzba *per annum* a ktorá predstavuje súčet:

- a) marže
- b) sadzby, ktorú každý veriteľ oznámi agentovi pre úver. Táto sadzba v zmysle zmluvy o úvere predstavuje skutočný náklad príslušného veriteľa na získanie prostriedkov, ktorými sa zúčastňuje na poskytnutí úveru dlžníkovi.

V tejto súvislosti je vhodné poznamenať, že napriek možnosti náhradného stanovenia úrokovej sadzby stanovenej v zmluve o úvere v prípade výskytu mimoriadnych podmienok na trhu, v praxi iba výnimočne veritelia využívajú toto ustanovenie. Dôvodom je skutočnosť, že veriteľ je následne nútený priznať jeho

¹⁹⁵ Úrokové obdobia sú dôležité nie len na určenie úroku ale aj na platby úroku (úrok je štandardne splatný na konci úrokového obdobia), platby dlžníka podľa prípadov predčasného splatenia úveru, v prípade zopakovania záruk a vyhlásení podľa zmluvy o úvere a pod.

¹⁹⁶ Dôjde k situácii keď v čase stanovenia úrokovej sadzby pre výpočet úrokov nebude možné, hodnoverne a primerane určiť základnú referenčnú (medzibankovú) sadzbu. Obvykle podľa zmluvy o úvere je agent pre úver povinný o takejto situácii bez zbytočného odkladu upovedomiť dlžníka.

skutočné náklady spojené s požíčianím peňažných prostriedkov na medzibankovom trhu konkurenčným subjektom (bankám resp. ostatným veriteľom) participujúcim na synikácii úveru. Ďalšou obavou je použitie týchto dojednaní v zmluve o úvere, nakoľko sú (všeobecne) netestované, čím sa veritelia zdráhajú určiť úroky prostredníctvom mimoriadnych podmienok na trhu.¹⁹⁷ F. Wood uvádza, že „*toto dojednanie je historicky používané [v zmluvách o úvere] avšak málokedy v praxi bolo použité.*“¹⁹⁸

Neposlednom rade v prípade určenia úrokovej sadby v súlade s týmto dojednaním dochádza k zhoršeniu pozície dlžníka, a to dôsledku straty predvídateľnosti výšky úrokovej sadzby nakoľko skutočné náklady spojené s požíčianím peňažných prostriedkov na medzibankovom trhu sú pre každého z veriteľov rôzne ako aj nepredvídateľného navýšenia úrokovej sadzby a tým aj predraženia úveru. Toto dojednanie veriteľov a dlžníka je napriek uvedenému v syndikovaných zmluvách o úvere štandardom.

2.13 Poplatky

Zákonná úprava úplaty za zjednanie záväzku poskytnúť úver dlžníkovi je vyjadrená v § 499 Obchodného zákonníka.¹⁹⁹ Podľa S. Plívu „*úplata predstavuje odmenu veriteľovi za to, že po dobu medzi zjednaním úverovej zmluvy a skutočným čerpaním úveru musí pre dlžníka rezervovať peňažné prostriedky, prípadne mať zaistené ich zdroje.*“²⁰⁰ V zákonnej úprave sa jedná sa o jediné kogentné ustanovenie upravujúce úverový vzťah medzi veriteľom a dlžníkom, ktorého cieľom je ochrana dlžníka nakoľko „*samotná úplata za zjednanie záväzku prichádza v úvahu iba v prípade, že veriteľom je osoba u ktorej je poskytovanie úveru predmetom jeho podnikania. V prípade ak by v úverovej zmluve, ktorú ako veriteľ uzatvorila iná osoba ako tá ktorej predmetom podnikania je poskytovanie úverov, zjednanie úplaty by v takom prípade bolo nutné považovať za neplatné.*“²⁰¹

Úplata za zjednanie záväzku nepredstavuje úroky, na ktoré je dlžník zaviazaný od doby poskytnutia peňažných prostriedkov.²⁰² Podľa K. Mareka „*rozdiel medzi veriteľmi*

¹⁹⁷ Bližšie viď <http://www.jonesday.com/market-disruption-clauses-in-syndicated-loan-agreements-12-01-2008/>.

¹⁹⁸ Wood F., *Syndicated Bank Loans*, strana 105.

¹⁹⁹ Za dojednanie záväzku veriteľa poskytnúť na požiadanie peňažné prostriedky možno dojednať odplatu, ak poskytovanie úveru je predmetom podnikania veriteľa.

²⁰⁰ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář. 11.*, strana 1220.

²⁰¹ *ibid.*

²⁰² Od doby poskytnutia peňažných prostriedkov je dlžník povinný platiť z nich úroky v dojednanej výške, inak v najvyššej prípustnej výške ustanovenej zákonom alebo na základe zákona. Ak úroky nie sú takto určené, je dlžník povinný platiť obvyklé úroky požadované za úvery, ktoré poskytujú banky v mieste sídla dlžníka v čase uzavretia zmluvy. Ak strany dojednávajú úroky vyššie než prípustné podľa zákona alebo na základe zákona, je dlžník povinný platiť úroky v najvyššie prípustnej výške.

spočíva len v tom, že len títo, ktorých predmetom činnosti je poskytovanie úveru, môžu za prevzatie záväzku dohodnúť úplatu. Táto úplata býva jednorazová, alebo činí spravidla 0.5 a 1 percento ročne.^{203c} S. Plíva uvádza, že „vlastné prevzatie záväzku veriteľom poskytnúť dlžníkovi na jeho žiadosť peňažné prostriedky nie je zo zákona úplatné. Úplata by musela byť v zmluve dohodnutá a to vrátane jej výšky. Na zaplatenie úrokov má právo každý veriteľ, ktorý dohodol zmluvu o úvere a na ich základe dlžníkovi úver na jeho žiadosť poskytol. Na druhej strane právo na úplatu za dohodnutie zmluvy o úvere vznikne v prípade ak je táto úplata platne dohodnutá.“^{204c} Nárok veriteľa na poplatok nevzniká ex lege a odlišne od úrokov nie je v závislosti na povinnosť ho uhradiť rozhodujúce či k došlo k skutočnému poskytnutiu úveru veriteľom.

V praxi pri syndikovaných zmluvách o úvere je štandardom, že dlžník okrem úplaty za zjednanie záväzku je povinný zaplatiť veriteľom aj určité špecifické poplatky. Obvykle pri syndikácii sú tieto poplatky splatné viacerým veriteľom a to aranžérovi, agentovi pre úver a prípadne agentovi pre zabezpečenie. Tieto poplatky sú bližšie vymedzené ako v (a) samotnej zmluve o úvere a tak v (b) separátnych zmluvách o poplatkoch²⁰⁵ (uzavretie ktorých, resp. zaplatenie poplatkov je zväčša odkladacou podmienkou čerpania úveru). Dôvodom zmlúv o poplatkoch je mať separátnu zmluvu medzi dlžníkom a určitým veriteľom v syndikáte, čím je dosiahnutá dôvernosť údajov týkajúcich sa výšky poplatkov, ktoré poskytuje dlžník konkrétnemu veriteľovi. Medzi štandardné poplatky možno zaradiť rezervačný poplatok, poplatok aranžéra a agentský poplatok.

(i) Rezervačný poplatok

Rezervačný poplatok je poplatok spojený s viazaním a pripravenosťou peňažných prostriedkov na ich poskytnutie veriteľmi podľa podmienok zmluvy o úvere. „Vo všeobecnosti dlžník je povinný zaplatiť rezervačný poplatok (napr. 1/4 percenta) z nečerpanej časti záväzku veriteľa počas doby viazanosti úveru, splatný štvrťročne, polročne a v prípadoch vypovedania úveru dlžníkom.“²⁰⁶

(ii) Poplatok aranžéra

Ďalším štandardným poplatkom vyskytujúcim sa v súvislosti so syndikovanými zmluvami o úvere je poplatok aranžéra. Dlžník podľa LMA vzorovej zmluvy je povinný

²⁰³ Marek K., Smlouva o uveru, Právní rádce 12/2011, strana 16.

²⁰⁴ Plíva S., Právní problematika úverové smlouvy, Obchodní právo, 12/98, strana 5.

²⁰⁵ Pri určitých poplatkoch je praxou, že tieto poplatky nie sú súčasťou samotnej zmluvy o úvere ale tvoria separátne zmluvy o poplatkoch. Následne je výška a splatnosť poplatkov osobitne dohodnutá v dohode medzi dlžníkom a príslušným veriteľom.

²⁰⁶ Wood F., International Loans and Bonds I., strana 104.

za činnosti aranžéra súvisiacu so štruktúrovaním úveru zaplatiť poplatok, ktorého výška a splatnosť je typicky určená v separátnej zmluve o poplatkoch.²⁰⁷ Zaplatenie poplatku je jedným z hlavných dôvodov prečo je aranžér zmluvnou stranou syndikovanej zmluvy o úvere a to aj v prípadoch keď sa nepodiel'a na poskytnutí peňažných prostriedkov.

(iii) Poplatok agenta pre úver/agenta pre zabezpečenie

Tento poplatok prichádza v úvahu iba pri syndikovaných zmluvách o úvere nakoľko pri bilaterálnych zmluvách o úvere neexistuje agent pre úver resp. agent pre zabezpečenie. Vo svojej podstate ide o poplatok, ktorý dlžník má povinnosť uhradiť agentovi za vykonávanie funkcií spojených s administráciou úveru v prospech syndikátu (pri agentovi pre úver) resp. za funkcie týkajúce sa prevzatia zabezpečenia (pri agentovi pre zabezpečenie). Tento poplatok (z dôvodu dôvernosti informácií) zvykne byť dohodnutý v separátnej zmluve o poplatkoch.

2.14 Ustanovenia týkajúce sa ochrany výšky úroku

V praxi sa úprava úroku v syndikovaných zmluvách o úvere teší veľkej pozornosti, v čoho dôsledku aj detailne prepracovanej zmluvnej úprave. Výnimkou nie sú ani dojednania, ktorých účelom je zabezpečiť, aby dohodnutá marža úroku neklesla. LMA vzorová zmluva obsahuje štandardné ustanovenia, ktorých cieľom je zabrániť (skrytému) zníženiu úroku v prípade výskytu určitých špecifických udalostí. Tieto udalosti sú typické pre syndikované financovania a súvisia s najmä cezhraničným financovaním dlžníka, ktoré sa týkajú potenciálnej povinnosti zaplatiť zrážkovú daň ako výskytu prípadu zvýšených nákladov.

2.14.1 Dane

Časť v LMA vzorovej zmluve týkajúca sa daní súvisí s daňovým navýšením platieb dlžníka najmä v prípadoch cezhraničného financovania.²⁰⁸ Tieto ustanovenia v zmluve o úvere slúžia ochrane veriteľov a dlžník v zmysle týchto dojednaní je povinný vykonať akúkoľvek platbu (splátky úveru, platby úrokov a iné) bez daňovej zrážky (na ktorú je povinný podľa daňových predpisov). V zmysle týchto zmluvných dojednaní je dlžník povinný uskutočniť platbu veriteľom tak, že pôvodne splatná čiastka bude zvýšená o čiastku v takej výške, aby veriteľ dostal aj po vykonaní daňovej zrážky platbu v rovnakej výške (t.j. vo výške akej by ju dostal v prípade, ak by právny predpis

²⁰⁷ Dôvodom separátnej zmluvy o poplatkoch je zachovanie dôvernosti výšky poplatku, splatnosti a pod. voči ostatným veriteľom participujúcim na syndikácii.

²⁰⁸ V praxi sa toto ustanovenie vyskytuje aj v syndikovaných zmluvách o úvere kde absentuje cudzí prvok. V týchto prípadoch pôjde najmä o pokrytie situácií keby došlo prevodu úverových záväzkov v súlade zo zmluvou o úvere na zahraničných veriteľov. Bližšie k prevodom úverových záväzkov viď časť 2.23.2 (*Zmena v osobe veriteľa*), strana 95.

nestanovoval dlžníkovi povinnosť vykonať daňovú zrážku). F Wood uvádza, že „pre úvery odrážajúce náklady veriteľov na ich získanie` riziko platieb zrážkových daní je prenesené na dlžníka. V prípade ak je zrážková daň splatná, úver je zväčša nepraktickým pre dlžníka.²⁰⁹“ V tomto prípade má však (zväčša) dlžník právo podľa syndikovaných zmlúv o úvere vyplatiť tohto veriteľa.²¹⁰

V tejto časti syndikovanej zmluve o úvere je obvykle upravená aj daň z pridanej hodnoty pričom, štandardne je každá platba splatná veriteľovi, uvedená bez dane z pridanej hodnoty, ktorá môže byť splatná v súvislosti s takou platbou. V prípade ak nastane splatnosť dane z pridanej hodnoty, je dlžník povinný zaplatiť okrem samotnej splatnej čiastky aj príslušnú čiastku tejto dane.

2.14.2 Zvýšené náklady

Ďalšie typické dojednanie v syndikovaných zmluvách o úvere, ktorého účelom je chrániť návratnosť poskytnutých peňažných prostriedkov sa týka potenciálnych zvýšených nákladov veriteľov v prípade legislatívnych zmien. Toto dojednanie v princípe stanovuje, že dlžník je povinný veriteľom zaplatiť čiastku zvýšených nákladov, ktoré sú dôsledok prijatia nových právnych predpisov, zmien existujúcich právnych predpisov, zmeny v interpretácii alebo aplikácii existujúcich právnych predpisov po dni uzatvorenia zmluvy o úvere.²¹¹ Obvykle je táto čiastka zvýšených nákladov splatná na požiadanie prostredníctvom agenta pre úver veriteľovi, ktorému vznikli zvýšené náklady.²¹²

V praxi je však obvyklé z tejto všeobecnej premisy dojednať určité výnimky. Medzi štandardné okolnosti kedy dlžník nemá povinnosť uhradiť zvýšené náklady je možné považovať nasledovné prípady:

- a) ak došlo k uhradeniu zvýšených nákladov veriteľovi na základe iného ustanovenia zmluvy o úvere;²¹³
- b) ak zvýšené náklady vznikli veriteľovi výlučne v dôsledku porušenia jeho povinnosti vyplývajúcej z právnych predpisov; alebo

²⁰⁹ Wood F., *International Loans and Bonds I.*, strana 106.

²¹⁰ Bližšie viď časť 2.9.6 (*Splatenie resp. vypovedanie úveru voči jednotlivému veriteľovi*), strana 45.

²¹¹ V praxi zväčša pôjde o náklady veriteľov, ktoré im vzniknú ako dôsledok splnenia požiadaviek regulátorov (napr. Európskej centrálnej banky alebo iného regulátora veriteľov s pôsobnosťou centrálnej banky voči príslušnému veriteľovi alebo s pôsobnosťou výkonu dohľadu nad finančným trhom, na ktorom podniká príslušný veriteľ).

²¹² V prípade výskytu udalosti, ktorá vedie k zvýšeniu nákladom je dotknutý veriteľ povinný oznámiť dlžníkovi prostredníctvom agenta pre úver tie okolnosti, ktoré odôvodňujú uplatnenie nároku veriteľa na zvýšené náklady. Obvykle ak je známa suma tak dotknutý veriteľ oznamuje zároveň aj sumu nároku

²¹³ Napr. v prípade odškodnenia veriteľa dlžníkom. Bližšie viď časť 2.15 (*Sľub odškodnia*), strana 54.

- c) ak zvýšené náklady jednotlivých veriteľov súvisia s dodržiavaním globálnych štandardov pre kapitálovú primeranosť kladených na bankový sektor.²¹⁴

2.15 Sľub odškodnenia

Odškodnenie veriteľov dlžníkom je štandardnou súčasťou LMA vzorovej zmluvy a vo všeobecnosti je typické pre všetky zmluvy o úvere. V prípade ak syndikovaná zmluva o úvere sa riadi českým alebo slovenským právom, dlžník poskytuje zvyčajne každému veriteľovi sľub odškodnenia v zmysle § 725 Obchodného zákonníka²¹⁵ a zaväzuje sa veriteľovi nahradiť všetku škodu, ktorú veriteľ utrpí ako dôsledok uzatvorenia syndikovanej zmluvy o úvere.²¹⁶ Sľub odškodnenia, ktorý poskytuje dlžník veriteľom sa obvykle vzťahuje na všetku škodu a výdavky, ktoré vzniknú veriteľom ako dôsledok najmä nasledovných situácií:

- a) veritelia získali platbu podľa zmluvy o úvere v inej mene než v mene, ktorá bola dohodnutá ako mena takej platby;
- b) úhrady dane ktoré sú povinní veritelia zaplatiť z akejkolvek platby, ktorú dostali na základe zmluvy o úvere;
- c) skúmania okolností týkajúcich sa tzv. prípadov porušenia a výskytu prípadu porušenia;
- d) nesplnenia povinnosti dlžníka uhradiť akúkoľvek čiastku riadne a včas;
- e) spoľahnutia sa na akékoľvek oznámenie alebo informáciu poskytnutú dlžníkom.

2.16 Výdavky a náklady

Štandardne negociácia úverovej dokumentácie si vyžaduje pomerne značné výdavky. Dlžník typicky je povinný nahradiť všetky výdavky, ktoré vznikli veriteľom v súvislosti s negociáciou zmluvy o úvere. Medzi tieto výdavky, LMA vzorová zmluva

²¹⁴ V praxi pôjde o náklady veriteľov, ktoré súvisia s povinnosťou bánk dodržiavať pravidlá kapitálovej primeranosti kladeného na banky prostredníctvom implementovania Bazilejských dohôd (BASEL I až BASEL III v súčasnosti v implementácii do jednotlivých národných poriadkov, napr. v USA prostredníctvom Dodd Frank Act a EU prostredníctvom CAD IV). V krátkosti, BASEL I zaviedol celosvetové pravidlá kapitálovej primeranosti meraného podľa kreditného rizika, pričom BASEL II okrem spresnenia kreditného rizika (podľa kreditného rankingu štátov/korporácií) zaviedol aj trhové riziko (a operatívne riziko). V EU boli pravidlá BASEL I a BASEL II transponované do európskeho práva prostredníctvom smernice o kapitálovej primeranosti (tzv. smernica CAD). V súčasnosti je v syndikovaných zmluvách o úvere typické vidieť odkaz na BASEL III, keďže pri jeho absencii dlžníci sú v riziku znášania zvýšených nákladov, ktoré na nich môžu veritelia preniesť ako dôsledok dodržiavania požiadaviek kladených reguláciou BASEL III.

²¹⁵ Sľubom odškodnenia sa zaväzuje sľubujúci, že nahradí príjemcovi sľubu škodu, ktorá mu vznikne z určitého jeho konania, o ktoré ho sľubujúci žiada a na ktoré nie je príjemca sľubu povinný.

²¹⁶ V zmysle zákonnej dikcie dlžník priamo v syndikovanej zmluve o úvere potvrdí, že uzatvorením zmluvy o úvere uskutočnil veriteľ konanie, na ktoré nebol povinný. Následne tak titulom záväzku dlžníka nahradiť veriteľovi škodu je sľub odškodnenia.

zaraduje výdavky na právnych a iných poradcov, ktoré veritelia vynaložili v súvislosti s prípravou a vyhotovením zmluvy o úvere ako aj súvisiacej dokumentácie. Dlžník teda štandardne podľa syndikovaných zmlúv o úvere znáša svoje výdavky ako aj výdavky syndikátu.

V praxi s príchodom globálnej finančnej krízy je čoraz častejšie vidieť dojednaný strop týchto výdavkov. Častým štandardom v syndikovaných zmluvách o úvere je, že dlžník nahradí veriteľom výdavky, ktoré vynaložili po uzatvorení zmluvy o úvere v súvislosti prípravou a vyhotovením dodatku alebo inej zmeny zmluvy o úvere ako aj s výkonom a zachovaním práv veriteľov vyplývajúcich zo zmluvy o úvere, pri výskyte prípadu porušenia a pod.

2.17 Zabezpečenie úveru

Zabezpečenie úveru je určitou achilovou päťou syndikovaného financovania v Čechách a na Slovensku.²¹⁷ Pokiaľ ostatné zmluvné dojednania v syndikovanej zmluve o úvere podľa LMA vzorovej zmluvy (do značnej miery) fungujú a sú konformné s právnym poriadkom v Čechách a na Slovensku, zabezpečenie úveru sa vymyká trhovému štandardu v dôsledku reštrikcie zákonnej úpravy.

V prípade ak je úver zabezpečený, je praxou aby jeden veriteľ v syndikáte bol povereným zástupcom ostatných veriteľov a v jeho prospech bolo zriadené zabezpečenie úveru, či už vo forme zriadenia záložného práva alebo poskytnutia iných zabezpečovacích inštitútov (ako napr. vystavenie blankozmenky). Uvedené sleduje obdobne ako je tomu v prípade agenta pre úver, dosiahnutie určitého stupňa flexibility a efektivity. Za najväčší prínos existencie jedného povereného veriteľa v syndikovaných zmluvách o úvere povereného držať zabezpečenie v prospech syndikátu (či vystupuje v pozícii správcu pre zabezpečenie alebo agenta pre zabezpečenie) je možné považovať skutočnosť, že ak dôjde k zmene veriteľov v syndikáte,²¹⁸ nie sú potrebné ohľadom na poskytnuté zabezpečenie akékoľvek ďalšie kroky. Vzhľadom na úpravu zabezpečenia úveru v syndikovaných zmluvách o úvere, tieto zmeny (princiipiálne) nevyžadujú dodatočné kroky vo vzťahu k poskytnutému zabezpečeniu (ako napr. uzavretie nových

²¹⁷ Pre úplnosť v Čechách súdna prax priniesla určitú právnu istotu vykonateľnosti zabezpečenia poskytnutého v prospech jedného veriteľa v syndikáte (agenta pre zabezpečenie) v súvislosti s fikciou paralelného dlhu (avšak syndikovaná zmluva o úvere resp. veriteľská zmluva obsahujúca paralelný dlh sa musí riadiť právom jurisdikcie ktoré uznáva vykonateľnosť tohto dojednania).

²¹⁸ V dôsledku rozmanitých situácií (napr. povolené (predčasné) splatenie úveru voči jednému veriteľovi, prevod úverového záväzku na iného veriteľa). K zmene veriteľov môže prísť pred syndikáciou (t.j. pred podpisom syndikovanej zmluvy o úvere) kde nie sú potrebné žiadne kroky a po syndikácii (t.j. po podpise syndikovanej zmluvy o úvere) prostredníctvom najmä (a) novácie (b) postúpenia a (c) subparticipácie. Bližšie viď časť 2.9.6 (Splatenie resp. vypovedanie úveru voči jednotlivému veriteľovi), strana 45 a 2.23.2 (Zmena v osobe veriteľa), strana 95.

zabezpečovacích zmlúv, povinnosť registrácie zmeny záložného práva v príslušných registroch, notifikácie poddlžníkom a pod.).

Zabezpečenie úveru, v prípade jurisdikcií, ktoré poznajú koncept správy,²¹⁹ je koncepčne riešené tak, že jeden záložný veriteľ zo syndikátu²²⁰ má postavenie správca a záloh drží v správe v prospech ostatných veriteľov. Pre syndikované úvery je charakteristické, že obvykle sa jedná o cezhraničné poskytnutie peňažných prostriedkov. V tejto súvislosti, syndikované zmluvy o úvere sú častokrát poskytované dlžníkom resp. ich ručiteľom, ktorí sú založení v krajinách s civilným právom. V princípe, však civilné poriadky nepoznajú koncept správy. Za účelom prekonania tejto zákonnej prekážky bol vytvorený štandard, ktorý by umožnil dlžníkovi alebo ručiteľovi poskytnúť zabezpečenie²²¹ v prospech jediného veriteľa zo syndikátu. Pre tieto prípady pri cezhraničných financovaniach kde vystupuje aj český alebo slovenský dlžník alebo ručiteľ (čo je v praxi najčastejším prípadom) je koncept paralelného dlhu v zmluve o úvere štandardom.

Paralelný dlh špecificky adresuje potreby (civilných) jurisdikcií, ktoré nepoznajú koncept správy (tzv. trust). Paralelný dlh môžeme charakterizovať ako právnu fikciu, ktorej účelom je dosiahnuť rovnaký ekonomický účel, aký má správca pre zabezpečenie pri správe (t.j. dosiahnuť stav, že jeden veriteľ v syndikáte drží poskytnuté zabezpečenie v prospech všetkých ostatných členov syndikátu). Paralelný dlh je v princípe zmluvný záväzok dlžníka prípadne ručiteľa a/alebo záložcu podľa syndikovanej zmluvy o úvere, kde dlžník súhlasí so samostatným a nezávislým dlhom (t.j. paralelným dlhom) voči agentovi pre zabezpečenie, ktorého výška je rovnaká (t.j. paralelná) s výškou dlhu, ktorú má voči všetkým ostatným veriteľom participujúcim na syndikácii. Paralelný dlh nepredstavuje dvojité záväzok dlžníka splatiť poskytnuté peňažné prostriedky (a vykonať iné platby podľa úverovej dokumentácie) voči (a) všetkým veriteľom v syndikáte a (b) agentovi pre zabezpečenie. Následne za týmto účelom syndikované zmluvy o úvere obsahujú ustanovenie, že v prípade ak sú záväzky jednotlivých veriteľov v syndikáte znížené (napr. splatením úveru dlžníka agentovi pre úver, ktorý ich následne prerozdeliť pro rata podľa úverových záväzkov jednotlivých

²¹⁹ Jedná sa najmä o jurisdikcie, ktoré sa riadia obyčajovým (anglosaským) právom.

²²⁰ V praxi a v syndikovaných zmluvách o úvere je tento poverený veriteľ označovaný ako správca pre zabezpečenie (security trustee) alebo ako agent pre zabezpečenie (security agent). Postavenie správca a agenta je odlišné čo vyplýva z rozsahu povinností ktoré má správca podľa práva, ktoré pozná koncept správy (trust). V prípade ak sa syndikovaná zmluva o úvere riadi Českým alebo Slovenským právom tak poverený veriteľ je označovaný ako agent pre zabezpečenie.

²²¹ V zásade sa zabezpečenie poskytované dlžníkom zriadiť na základe záložných zmlúv ktoré sa (bez ohľadu na rozhodné právo zmluvy o úvere) budú riadiť právom jurisdikcie kde sa záloh poskytujú.

veriteľov v syndikáte) automaticky dôjde k zníženiu aj paralelného (korešpondujúceho) dlhu dlžníka voči agentovi pre úver.²²²

Avšak, pri syndikácii úveru kde sa syndikovaná zmluva o úvere resp. veriteľská zmluva riadi českým alebo slovenským právom existujú názory, že paralelný dlh nie je platným záväzkom.²²³ V dôsledku absencie právnej neistoty (ktorá by potvrdila resp. vyvrátila tieto obavy) je pre veriteľov toto riziko neúnosné, nakoľko v prípade neplatnosti tohto záväzku v syndikovaných zmluvách o úvere, by bola platnosť celého poskytnutého zabezpečenia dlžníkom otázná. Uvedené by malo pre všetkých veriteľov v syndikáte katastrofálne následky nakoľko úver by sa potenciálne preukázal ako nezabezpečený. Za účelom odstránenia tohto rizika pre syndikované zmluvy o úvere, podľa českého resp. slovenského práva je štandardom, že agent pre zabezpečenie ako záložný veriteľ má postavenie spoločného a nerozdielného veriteľa podľa § 513 Občianskeho zákonníka. Uvedená konštrukcia a prax v Čechách a na Slovensku, je však nedostačujúca a obmedzuje poskytovanie peňažných prostriedkov zahraničnými veriteľmi.²²⁴

Ďalšou možnosťou zabezpečenia úveru je aj jeho zriadenie v prospech všetkých veriteľov v syndikáte.²²⁵ Avšak z praktického hľadiska v prípade zriadenia záložného práva v prospech viacerých veriteľov nastávajú rozmanité problémy. Najviac problematické sa javia praktické problémy súvisiace najmä s administratívnou náročnosťou podpísania záložných zmlúv všetkými veriteľmi a ich následnú registráciu v príslušných registroch či delenie výťažku z predaja zálohu (t.j. otázka ako by mali byť uspokojení veriteľa v prípade ak by došlo k výkonu záložného práva). Taktiež akákoľvek zmena veriteľov v syndikáte by si v praxi veľmi neprakticky vyžadovala uzavretie nových záložných zmlúv ako aj novú registráciu záložného práva v príslušných registroch.

V praxi tak, nakoľko České a Slovenské právo nepozná koncept správy pri zabezpečení úveru a zriadenie záložného práva v prospech všetkých ostatných veriteľov sa javí ako nepraktické, jediným riešením danej situácie je zriadenie záložného práva v

²²² Toto ustanovenie v syndikovaných zmluvách o úvere sa zvykne označovať aj ako „*pro tanto* ustanovenie.“

²²³ V dôsledku absencie hospodárskeho dôvodu tzv. „kauzy“ požadovanej Občianskym zákonníkom (§ 495 ObčZ.). Na druhej strane existujú názory, že kauza existuje pri paralelnom dlhu v dôsledku podkladových ekonomických vzťahov. Avšak pre chýbajúcu judikatúru potenciálna neplatnosť záložných zmlúv predstavuje pre veriteľov neakceptovateľné riziko, v čoho dôsledku je nutné aby agent pre zabezpečenie mal postavenie spoločného a nerozdielného veriteľa.

²²⁴ Zahraniční veriteľa sú zvyknutí v syndikovanej zmluve o úvere mať koncept paralelného dlhu a akékoľvek iné dojednanie môže viesť až k absencii participácie týchto veriteľov na syndikácii.

²²⁵ V tejto súvislosti sa však objavujú protichodné názory či zriadiť záložné právo v prospech viacerých veriteľov je možné. Podľa M. Knappovej nie je možné zriadiť záložné právo k tomu istému zálohu zabezpečujúceho tie isté pohľadávky v prospech viacerých veriteľov. Na druhej strane sa prikláňam k názoru že, právna úprava záložného práva v Občianskom zákonníku nebráni zriadeniu záložného práva v prospech viacerých veriteľov, nakoľko takéto zriadenie expresne nevylučuje.

zmysle § 513 Občianskeho zákonníka v prospech jediného veriteľa v syndikáte a to agenta pre zabezpečenie.²²⁶ Rozsah povinnosti agenta pre zabezpečenie podľa § 515 Občianskeho zákonníka²²⁷ je určený výlučne syndikovanou zmluvou o úvere. Uzatvorením syndikovanej zmluvy o úvere obyčajne platí, že agent pre zabezpečenie sa s každým veriteľom dohodol, že nebude uplatňovať svoje práva spoločného a nerozdielneho veriteľa, kým na to nedostane súhlas príslušného veriteľa. Táto dohoda však podľa syndikovaných zmlúv o úvere výslovne platí len medzi veriteľmi a samotný dlžník nemá právo domáhať sa preukázania existencie súhlasu príslušného veriteľa. Na druhej strane, existencia tejto dohody v zmluve o úvere však neobmedzuje právo agenta pre zabezpečenie vykonať akýkoľvek úkon za účelom založenia, ochrany alebo zachovania práva na základe zabezpečovacích zmlúv. Dohoda tiež neobmedzuje právo agenta pre zabezpečenie vykonať úkony, spojené so zachovaním práv a výkonom zabezpečenia na základe ustanovení zabezpečovacích zmlúv.

Obvykle, podľa syndikovanej zmluvy o úvere agentovi (správcovi) pre zabezpečenie (bez ohľadu na rozhodné právo) vyplývajú určité povinnosti spojené s týmto postavením v syndikáte a to najmä povinnosti súvisiace s bezodkladným zasielaním oznámení alebo dokumentov, ktoré ako agent pre zabezpečenie dostane ako aj žiadať o súhlas veriteľov pred uskutočnením určitých úkonov podľa zmluvy o úvere. Ďalšou obvyklou povinnosťou v syndikovaných zmluvách o úvere je záväzok agenta pre zabezpečenie neodpustiť akýkoľvek záväzok dlžníka a nevzdať sa akéhokoľvek práva veriteľov vyplývajúceho zo zmluvy o úvere bez predchádzajúceho jednomyselného súhlasu veriteľov. Pri ustanovení agenta pre zabezpečenie je štandardom vylúčenie jeho zodpovednosti.²²⁸ V prípade ak je pre syndikovanú zmluvu o úvere rozhodné České alebo Slovenské právo, sa v praxi častokrát vyskytujú dojednania, že pre účely § 373 Obchodného zákonníka²²⁹ sa všetky udalosti, okolnosti, konanie a opomenutie okrem nedbanlivosti alebo úmyselného konania agentom pre zabezpečenie považujú za okolnosti vylučujúce zodpovednosť. Okrem sľubu

²²⁶ V zmluve o úvere, dlžník ako aj ostatní veritelia expresne súhlasia, aby bol agent pre zabezpečenie spoločným a nerozdielnym veriteľom vo vzťahu ku každému jednotlivému veriteľovi (s výnimkou samotného agenta pre zabezpečenie) a vo vzťahu ku každému platobnému záväzku dlžníka voči jednotlivému veriteľovi vyplývajúcejmu zo zmluvy o úvere. Z titulu spoločného a nerozdielneho veriteľstva je agent pre zabezpečenie samostatne a nezávisle oprávnený žiadať dlžníka o plnenie ktoréhokoľvek splatného záväzku podľa zmluvy o úvere, ktorý dlžník dlží ktorémukoľvek veriteľovi a dlžník je povinný takýto záväzok záložnému veriteľovi splniť. Akékoľvek splnenie takéhoto záväzku záložnému veriteľovi dlžníkom sa považuje za splnenie záväzku príslušnému veriteľovi z titulu spoločného a nerozdielneho veriteľstva v zmysle § 514 Občianskeho zákonníka.

²²⁷ Či spoluveriteľ, ktorý dostal plnenie nedeliteľné alebo celé plnenie, ktoré mohol žiadať ktorýkoľvek zo spoluveriteľov, je ostatným spoluveriteľom ničím povinný, závisí od pomeru medzi spoluveriteľmi.

²²⁸ V zmluve o úvere agent pre zabezpečenie nenesie žiadnu zodpovednosť voči ostatným veriteľom ak pri vykonávaní akéhokoľvek práva alebo voľby možnosti alebo inej záležitosti, postupuje podľa pokynov väčšiny veriteľov a za konanie, ktoré vykonal alebo nevykonal v súvislosti so zabezpečením.

²²⁹ Kto poruší svoju povinnosť zo záväzkového vzťahu, je povinný nahradiť škodu tým spôsobenú druhej strane, ibaže preukáže, že porušenie povinností bolo spôsobené okolnosťami vylučujúcimi zodpovednosť.

odškodnenia daného dlžníkom všetkým veriteľom sú obdobne aj ostatní veritelia povinní v súlade s § 725 Obchodného zákonníka, odškodniť agenta pre zabezpečenie vo výške *pro rata* podielu príslušného veriteľa voči akejkoľvek škode alebo strate, ktorá vznikla agentovi pre zabezpečenie z dôvodu výkonu pôsobností agenta pre zabezpečenie.

Samotná syndikovaná zmluva o úvere typicky obsahuje ustanovenia týkajúce sa výmeny (či už dobrovoľnej alebo nútenej) agenta pre zabezpečenie aby pružne reagovala na zmeny v syndikáte. Agent pre zabezpečenie môže zo svojho postavenia odstúpiť alebo byť odvolaný,²³⁰ za predpokladu, že bude zabezpečené uzatvorenie potrebných dodatkov k zabezpečovacím zmluvám alebo v prípade potreby dôjde uzatvorenie nových zabezpečovacích zmlúv. Účelom je dosiahnuť aby zabezpečenie zriadené na základe zabezpečovacích zmlúv v prospech agenta pre zabezpečenie ktoré existovalo bezprostredne pred odstúpením alebo odvolaním bolo znovu zriadené v prospech nástupcu agenta pre zabezpečenie a jeho existencia nebola ohrozená v súlade s príslušnými právnymi predpismi vzťahujúcimi sa na také zabezpečenie.

2.18 Vyhlásenia a záruky

2.18.1 Všeobecne

Vyhlásenia a záruky predstavujú jednu z fundamentálnych výhod syndikovaných zmlúv o úvere a vo svojej podstate predstavujú efektívny nástroj veriteľov na prenesenie rizika, obsiahnuté v jednotlivých vyhláseniach a zárukách na dlžníka (resp. ručiteľov a/alebo záložcov). D. Adams uvádza, že „*banka bude chcieť poskytnúť úver iba v prípade ak je spokojná so statusom dlžníka. Preto zmluva o úvere bude obsahovať určité vyhlásenia ktoré požaduje banka od dlžníka a ktoré sa týkajú určitých skutočností.*”²³¹ LMA vzorová zmluva obsahuje určité štandardné vyhlásenia,²³² ktoré dlžník poskytuje veriteľom pri podpise syndikovanej zmluvy o úvere a ktoré sa (v užšom rozsahu) periodicky opakujú počas trvania úverového záväzku (napr. pri čerpaní úveru, na konci úrokového obdobia a pod.). Vo všeobecnosti môžeme členiť jednotlivé vyhlásenia a záruky dlžníka na:

- a) právne vyhlásenia, a
- b) obchodné vyhlásenia.

²³⁰ Zvyčajne v prípadoch, ak prestal byť zároveň veriteľom na základe zmluvy o úvere.

²³¹ Adams, D. *Banking & Capital Markets*, strana 53.

²³² Vyhlásenia podľa LMA vzorovej zmluvy nie sú úplné. Je všeobecnou praxou, že ďalšie ustanovenia týkajúce sa vyhlásení budú pridané a vzorové vyhlásenia podľa LMA vzorovej zmluvy budú upravené v závislosti na potreby financovania v konkrétnej syndikovanej zmluve o úvere.

Podľa F. Wooda špecificky aj „*banková prax rozlišuje medzi právnymi vyhláseniami a obchodnými vyhláseniami.*“²³³ Právne vyhlásenia sa týkajú najmä osoby dlžníka (jeho platného založenia a existencie v súlade s právnymi predpismi), prípadne osoby ručiteľa a samotnej záväznosti, platnosti a vykonateľnosti syndikovanej zmluvy o úvere. Pod skupinu obchodných vyhlásení môžeme zaradiť vyhlásenia, ktoré sú špecifické pre daný úver ako aj dlžníka, a ktoré sa obvyčajne týkajú faktických vecí (ako napr. neexistencia záložného práva, neexistencia sporov a pod.).²³⁴ V súvislosti s obchodnými vyhláseniami je obvyklé, že tieto sú kvalifikované určitými testami materiality. V opačnom prípade by dlžník podľa syndikovanej zmluvy o úvere prevzal na seba veľké riziko porušenia jednotlivých vyhlásení a záruk v čoho dôsledku by sa dostal do rizika akcelerácie úveru veriteľmi.

V súvislosti s vyhláseniami a zárukami v syndikovaných zmluvách o úvere je praxou, aby mnohé vyhlásenia, ktoré dáva dlžník v zmluve o úvere boli podrobne skúmané právnymi poradcami.²³⁵ Následne tieto skutočnosti sú adresované v právnom stanovisku poradcov (tzv. legal opinions).²³⁶ Napriek uvedenému je štandardom, že vyhlásenia a záruky sú poskytnuté aj dlžníkom v zmluve o úvere z dôvodu možnosti akcelerovať úver v prípade ak sa preukáže, že jednotlivé vyhlásenia alebo záruky sú nepravdivé, neúplné alebo zavádzajúce.

Podľa D. Adamsa „*účel vyhlásení spočíva v troch rovinách. V prvej rovine, počas doby kedy je úver negociovaný, vyhlásenia nútia dlžníka poskytnúť informácie a diskutovať o problémoch. V druhej rovine, po podpise zmluvy o úvere, banka nie je povinná poskytnúť úver pokiaľ tieto vyhlásenia nie sú pravdivé. A nakoniec, v prípade ak peňažné prostriedky boli už poskytnuté, porušenie prehlásení umožní banke sa domáhať sa svojich práv podľa zmluvy o úvere, čo v konečnom dôsledku zahŕňa žiadať splatenie.*“²³⁷ Obdobne k významu a dôvodom vyhlásení a záruk v syndikovaných zmluvách o úvere sa stavia aj P. Wood, ktorý uvádza, že „*príčiny týchto ustanovení [v (syndikovaných) zmluvách o úvere] sú:*

- a) *skutočnosť, že vyhlásenia sú zmluvným rámcom na základe ktorého je úver poskytnutý, t.j. záväzky [zo zmluvy o úvere] sú platné a dlžníkove finančná*

²³³ Wood F., *Syndicated Bank Loans.*, strana 107.

²³⁴ V praxi je účelom obchodných vyhlásení najmä potvrdiť prvotnú analýzu kreditného rizika veriteľmi (t.j. správnosť východiskových bodov pre vypracovanie tejto analýzy) a potvrdiť ostatné skutočnosti, ktoré veritelia vnímajú ako dôležité. Väčšina obchodných vyhlásení je štandardná pre všetky druhy financovania (resp. pre určité financovania).

²³⁵ Napr. ohľadom platnosti, záväznosti a vykonateľnosti zmluvy o úvere, právneho statusu dlžníka a jeho oprávnenia uzavrieť syndikovanú zmluvu o úvere.

²³⁶ Bližšie viď časť 1.4 (*Štandardné dokumenty pri syndikovaných úveroch*), strana 18.

²³⁷ Adams, D. *Banking & Capital Markets*, strana 62.

a obchodná situácia je taká ako je uvedená vo vyhláseniach, v jeho finančných výkazoch a v akomkoľvek informačnom memorande vydanom v súvislosti s úverom,

- b) v praxi majú vyhlásenia vyšetrovacie účinky – nádejne poukážu na problémy vopred,*
- c) porušenie vyhlásenia je explicitným prípadom porušenia v zmluvy o úvere,*
- d) banka môže neposkytnúť úver resp. zastaviť čerpanie úveru v prípade ak odkladacie podmienky nie sú splnené,*
- e) pri určitých financovaniach porušenie vyhlásení môže mať za následok zastavenie výkonu iných práv dlžníka [...]. V projektovom financovaní, právo dlžníka vyplatiť dividendy alebo subordinované úvery akcionárom.²³⁸*

2.18.2 Vyhlásenia a záruky podľa anglosaského práva

Vyhlásenia a záruky sú anglosaským právnym konceptom a zároveň aj fenoménom, ktorý importovali takmer všetky civilné jurisdikcie do širokej škály rôznorodých zmlúv, od kúpnopredajných až po úverové zmluvy. Česko a Slovensko nie sú v tomto smere výnimkou, pričom vyhlásenia a záruky sa stali neodmysliteľnou súčasťou (syndikovaných) zmlúv o úvere. Z tohto dôvodu je vhodné aspoň v stručnosti priblížiť tento koncept anglosaského práva.

(i) Vyhlásenia

Pri vyhláseniach poskytuje jedna zmluvná strana, druhej strane ubezpečenie o pravdivosti určitých skutočností, na ktoré sa táto strana spoľahla pri uzatváraní zmluvy a ak sa ukáže, že neboli pravdivé, bude jej nahradená strata, ktorú utrpela, nakoľko sa spoľahla na ich pravdivosť. V anglosaskom práve vychádza koncept vyhlásení z predpokladu, že pred uzatvorením zmluvy si zmluvné strany navzájom poskytujú isté vyjadrenia – ústne či písomné tvrdenia o skutočnostiach či názory – na základe ktorých sa rozhodnú, či zmluvu uzatvoria.²³⁹ Zopakovaním týchto vyhlásení v zmluve si zmluvné strany navzájom potvrdzujú, že sa pri uzatváraní zmluvy a pri predzmluvných rokovaniach spoľahli práve na vyhlásenia v nej uvedené. V prípade, že je poskytnuté

²³⁸ Wood F., *International Loans and Bonds I.*, strana 108.

²³⁹ Na druhej strane podľa anglosaského práva, strany nemajú tzv. *caveat emptor* povinnosť.

vyhlásenie nepravdivé, štandardným prostriedkom nápravy podľa anglického práva je právo odstúpiť od zmluvy (s účinkami ex tunc).²⁴⁰

(ii) Záruky

Podľa anglosaského práva sú záruky súčasťou podmienok zmluvy a ak sa preukáže ich nepravdivosť, zmluvná strana bude mať voči druhej strane nárok na náhradu škody z titulu porušenia zmluvy. Náhrada škody má za cieľ, aby zmluvná strana, ktorej bola poskytnutá nepravdivá záruka sa dostala do rovnakého stavu, v akom by bola, ak by nedošlo k porušeniu zmluvy, pričom však platí povinnosť zmluvných strán predchádzať škodám a zmierniť ich dopad (na rozdiel od odškodnenia kde táto povinnosť neplatí).

2.18.3 Vyhlásenia a záruky v českom a slovenskom práve

Vyhlásenia a záruky sú v Čechách a Slovensku pomerne novým fenoménom. V praxi sa vyhlásenia a záruky stali pevnou súčasťou zmlúv o úvere ako aj súčasťou iných typov obchodných zmlúv (napr. zmlúv o prevode podniku, predaji akcií resp. obchodného podielu). Záväznosť vyhlásení a ich porušenie, vzhľadom na právnu úpravu v Čechách a na Slovensku si však vyžiadalo určité úpravy od pôvodného (anglosaského) konceptu.

V Českom a Slovenskom právnom poriadku neexistuje porušenie zmluvy z dôvodu porušenia vyhlásení resp. záruk. V tejto súvislosti obidva právne poriadky vychádzajú z premisy záväzkov zmluvných strán vyplývajúcich zo zmluvy a o porušení záväzku zmluvnou stranou. Podľa Českého a Slovenského právneho poriadku teda účastník zmluvy neporušuje zmluvu ako takú, ale porušuje svoj záväzok z nej vyplývajúci. Podľa obsahu je možné rozlišovať štyri druhy záväzkov zo zmlúv a to:

- a) facere (záväzok niečo vykonať),
- b) dare (záväzok niečo dať),
- c) omittere (záväzok zdržať sa niečoho), a
- d) pati (záväzok niečo strpieť).²⁴¹

Následne je otázne či samotné „tvrdenie o skutočnosti“ je možné považovať za zmluvný záväzok podľa Českého a Slovenského právneho poriadku a či, bez určitých úprav v zmluve by ich porušenie malo právne následky.²⁴²

²⁴⁰ Z tohto práva existujú isté výnimky. Súd môže napríklad rozhodnúť o náhrade škody namiesto odstúpenia od nepravdivého vyhlásenia ktoré vzniklo bez zavinenia, teda od vyhlásenia, ktorého nepravdivosť nevyplýva z podvodu či nedbanlivosti.

²⁴¹ § 494 Občianskeho zákonníka.

2.18.4 Porušenie vyhlásení a záruk v zmysle Českého a Slovenského práva

(a) Následky - všeobecne

V prípade, že sa preukáže, že vyhlásenia a záruky sú v zmluve nepravdivé, nesprávne alebo zavádzajúce, existujú rôzne názory aké to má podľa českého resp. slovenského práva následky. Vo všeobecnosti do úvahy prichádzajú najmä nasledovné inštitúty typické pre český a slovenský právny poriadok:

- a) Všeobecný koncept náhrady škody²⁴³
- b) Zodpovednosť za vady – zníženie ceny resp. odstúpenie od zmluvy²⁴⁴
- c) Odškodnenie podľa českého alebo slovenského práva²⁴⁵
- d) Zmluvná pokuta²⁴⁶
- e) Sľub odškodnenia.²⁴⁷

(b) Následky - syndikovaná zmluva o úvere

Na druhej strane, v zmluve o úvere a v syndikovanej zmluve o úvere následky porušenia vyhlásení a záruk dlžníkom nie sú také nejasné ako vo všeobecnej rovine.²⁴⁸

²⁴² V tomto smere je zaujímavá aj judikatúra napr. rozsudky sp. zn. 29 Cdo 5452/2008, 29 Odo 564/2006 a 33 Odo 323/2004. 8 Afs 120/2005.

²⁴³ Osoba, ktorej vznikne škoda následkom porušenia vyhlásenia môže žiadať o náhradu škody v zmysle § 379 a násl. Obchodného zákonníka. Aby sa zamedzilo riziku, že na vyhlásenia a záruky sa bude nazeráť len ako na tvrdenia o skutočnostiach, z ktorých nemožno vyvodit' nárok na náhradu škody, je vhodné aby v zmluve boli výslovne formulované ako záväzky. Výhody tohto riešenia spočívajú v najmä nekomplikovanej úprave. Okrem toho nie je nutné koncept náhrady škody v zmluve podrobne upravovať, keďže Obchodný zákonník obsahuje pomerne podrobnú úpravu náhrady vzniknutej škody.

²⁴⁴ Osoba, ktorá utrpí škodu následkom porušenia záruky môže vzniesť aj nárok z titulu zodpovednosti za vady podľa § 422 ods. 1 Obchodného zákonníka. Výhodou tejto alternatívy ostáva rovnako ako pri všeobecnom koncepte náhrady škody nekomplikovaná úprava. Rovnako zodpovednosť za vady nie je nutné v zmluve podrobne to upravovať, v dôsledku pomerne podrobnej úpravy zodpovednosti za vady.

²⁴⁵ V prípade odškodnenia sa odškodňujúca zmluvná strana zaväzuje, že odškodňovanú zmluvnú stranu odškodní v súvislosti so všetkými stratami, zodpovednosťami, nákladmi, nárokmi, žalobami, požiadavkami, nárokmi alebo výdavkami, ktoré odškodňovanej zmluvnej strane vzniknú alebo ktoré budú voči nej vznesené v prípade akéhokoľvek porušenia vyhlásení, záruk resp. príslubov poskytnutých odškodňujúcou zmluvnou stranou v zmluve alebo v súvislosti s takým porušením. Podľa Českého a Slovenského právneho poriadku sa takáto klauzula považuje za dohodu o výške náhrady škody, ktorá je v zásade možná, keďže § 379 Obchodného zákonníka nie je kogentným ustanovením.

²⁴⁶ Možnou sankciou za porušenie záväzku, ktorý má osoba poskytujúca vyhlásenia a záruky, že zabezpečí, aby tieto vyhlásenia a záruky boli pravdivé, úplné a neboli zavádzajúce, je zmluvná pokuta, ktorú možno stanoviť aj ako konkrétnu sumu za každé porušenie resp. uviesť vzorec na jej výpočet. V prípade výhod tento postup umožňuje obmedziť výšku prípadnej zodpovednosti za škody, čo môže byť prínosné najmä pre predávajúceho. Na druhej strane nevýhodou zmluvnej pokuty sú zvyčajné problémy súvisiace so zmluvnou pokutou – či je dostatočne vysoká alebo či nie je privysoká (a teda či súd nezniží jej výšku). Ak bude stanovený vzorec na jej výpočet, musí byť jednoznačný, aby sa predišlo možným nejasnostiam, a teda jeho neplatnosti. Nie je celkom isté, či je toto riešenie vykonateľné v praxi, keďže zmluvná pokuta je nápravou porušenia záväzku/povinnosti a zostáva otáznou, či máme porušenie vyhlásenia alebo záruky považovať za porušenie záväzku.

²⁴⁷ V zmysle § 725 Obchodného zákonníka sa sľubujúci zaväzuje, že príjemcovi sľubu nahradí škodu, ktorá mu vznikla z určitého jeho konania, o ktoré ho sľubujúci žiada a na ktoré nie je príjemca sľubu povinný. Uvedené ustanovenie českého a slovenského práva nemožno zjavne uplatniť pri vyhláseniach a zárukách pokiaľ sľubujúci nežiada o to, aby sa druhá strana spoliehla na vyhlásenia resp. záruky a podpísala zmluvu. Treba poznamenať, že v zmysle českého a slovenského právneho poriadku je sľub odškodnenia (na rozdiel od zmluvy) jednostranným úkonom a že sa týka len náhrady škody vznikajúcej z úkonov, na ktoré nebola poškodená strana povinná (zo zákona či zo zmluvy). Uvedený sľub je preto nutné sformulovať ako žiadosť, aby druhá strana uzatvorila zmluvu opierajúc sa o vyhlásenia.

Syndikované zmluvy o úvere explicitne a jasne stanovujú následky porušenia vyhlásení a záruk dlžníkom, a to vo forme nastátia udalosti porušenia.²⁴⁹ Následne ako dôsledok udalosti porušenia (porušenia zmluvy o úvere) majú veritelia právo pristúpiť k akcelerácii úveru a tým najmä požadovať okamžité splatenie celého nesplateného dlhu dlžníkom a pristúpiť k výkonu záložného práva.

2.18.5 Vyhlásenia a záruky v LMA vzorovej zmluve

*„Vyhlásenia a záruky sú uistenia dlžníka týkajúce sa faktov a práva (ale nie názoru) ktoré sa týkajú vecí dôležitých pre riziká úveru.“*²⁵⁰ V nadväznosti na LMA vzorovú zmluvu je štandardom aby dlžník v syndikovaných zmluvách o úvere sa zaručil, (ku dňu uzatvorenia zmluvy o úvere), že všetky skutočnosti, ktoré k uvádza medzi vyhláseniami a zárukami v zmluve sú správne, úplné a pravdivé.²⁵¹ R. Cranston uvádza, že *„[vyhlásenia a záruky] sú určitým kontrolným zoznamom obáv, ktoré banka musí mať o finančnej situácii dlžníka a záväznosti [úverovej] zmluvy.“*²⁵²

Z pohľadu anglického práva, dlžník dáva veriteľom uistenia v zmluve o úvere ako oboje (a) vyhlásenia²⁵³ a (b) záruky²⁵⁴. *„Avšak tieto rozdiely všeobecného práva sú častokrát irrelevanté v praxi. Toto je preto lebo nepravdivé uistenia vo forme vyhlásenia alebo záruky sú prípadom porušenia. V praxi banka nežaluje pre porušenie [vyhlásenia alebo záruky] ale sa spolieha na jej práva v prípadoch porušenia.“*²⁵⁵ S pohľadu českého a slovenského práva neexistuje právne relevantný rozdiel medzi vyhláseniami a zárukami a v praxi obdobne ako pri zmluve o úvere podľa anglického práva, je porušenie vyhlásení resp. záruk podľa zmluvy nastavené ako prípad porušenia s následkami možnej akcelerácie úveru.

Samotný výklad k LMA primárnym dokumentom uvádza, že *„mnoho ustanovení v [LMA vzorovej zmluve] bude potrebné upraviť v závislosti od jednotlivých prípadov*

²⁴⁸ Napr. ako je tomu pri jednotlivých akvizičných zmluvách, kde dôsledok porušenia vyhlásení a záruk nie je stanovený. Rovnako v dôsledku, že koncept vyhlásení a záruk je pre české a slovenské právo cudzí, zákonná úprava presne nestanovuje následky. V poslednej dobe je však v tomto smere zaujímavá judikatúra napr. judikáty sp. zn. 29 Cdo 5452/2008, 29 Odo 564/2006 a 33 Odo 323/2004.

²⁴⁹ Bližšie vid' časť 2.22 (*Prípady porušenia a ich dôsledky*) časť 2.23 (iv), strana 82.

²⁵⁰ Benjamin J., *Financial Law*, strana 163.

²⁵¹ V modifikácii, vzhľadom na špecifiká českého a slovenského právneho poriadku je toto základné ustanovenie v praxi doplnené o skutočnosť, že dlžník berie na vedomie, že veritelia uzatvorili zmluvu o úvere v dôvere vo vyhlásenia dlžníka, a že v prípade, ak by veritelia mali vedomosť o nepravdivosti, nepresnosti, neúplnosti alebo zavádzajúcom charaktere vyhlásení, zmluvu o úvere by neuzatvorili.

²⁵² Cranston R., *Principles of Banking Law*, strana 313.

²⁵³ Podľa Anglického práva, pri porušení zmluvného vyhlásenia, môže sa strana ktorá zmluvu neporušila domáhať odstúpenia od zmluvy alebo náhrady škody. Bližšie vid' 2.18.2 (Vyhlásenia a záruky podľa anglosaského práva), strana 62 a Beale, H., *Chitty on Contracts*, strana 486.

²⁵⁴ Podľa Anglického práva, pri porušení záruk, je možné sa domáhať náhrady škody. Bližšie vid' 2.18.2 (Vyhlásenia a záruky podľa anglosaského práva), strana 62 a Beale, H., *Chitty on Contracts*, strana 716.

²⁵⁵ Benjamin J., *Financial Law*, strana 164.

... Najmä, ustanovenia týkajúce sa vyhlásení, [dlžníkových] povinností a porušenia zmluvy nie sú zamýšľané ako úplné alebo celkové. Očakáva sa, že ďalšie ustanovenia týkajúce sa vyhlásení, [dlžníkových] povinností a porušenia zmluvy budú pridané a ustanovenia ktoré sú v [LMA vzorovej zmluve] bude treba pozmeniť²⁵⁶. F. Wood v obdobne uvádza že cieľom LMA vzorovej zmluvy „nie je harmonizovať jednotlivé špecifické ustanovenia zmluvy o úvere, najmä tie z oblasti vyhlásení a záruk, záväzkov dlžníka ako sú finančné ukazovatele alebo prípady porušenia ktoré závisia na jednotlivých okolnostiach.²⁵⁷“ Napriek uvedenému určité vyhlásenia a záruky môžeme považovať za viac menej ustálené a štandardné pri všetkých druhoch financovania. Typické vyhlásenia a záruky dlžníka v jednotlivých syndikovaných zmluvách o úvere sú sumarizované nižšie:

(i) Právny status dlžníka

Ide o jedno z najzákladnejších štandardných právnych vyhlásení dlžníka. Účelom tohto vyhlásenia je poskytnúť komfort veriteľom, že dlžník je právnym subjektom, ktorý môže vstupovať do právnych vzťahov a následne má priznanú vlastnú právnu subjektivitu. V tomto vyhlásení je teda vyjadrený status dlžníka, že je obchodnou spoločnosťou založenou a riadne existujúcou podľa práva jej založenia. V rámci toho vyhlásenia, dlžník zvyčajne taktiež prehlasuje, že má riadne oprávnenie vykonávať podnikateľskú činnosť, ktorú vykonáva.²⁵⁸

(ii) Oprávnenia uzavrieť zmluvu o úvere

Ďalším štandardným vyhlásením, ktoré poskytuje dlžník sa týka jeho oprávnenia uzavrieť zmluvu o úvere. Týmto vyhlásením dlžník prehlasuje, že je plne oprávnený uzatvoriť zmluvu o úvere, ktorých je stranou a plniť povinnosti z nich za podmienok v nich stanovených. V praxi toto vyhlásenie núti dlžníka v syndikovanej zmluve o úvere aby pred podpisom zmluvy podnikol všetky kroky potrebné podľa právnych predpisov a svojich interných predpisov, ktorými je viazaný na to, aby platne uzatvoril zmluvu o úvere, ktorých je stranou a plnil všetky povinnosti z nich vyplývajúce.

(iii) Platnosť a záväznosť zmluvy o úvere

V zmysle tohto vyhlásenia dlžník vyhlasuje, že zmluva o úvere je platná, účinná a záväzná. D. Adams uvádza, že „hocikedy kde je dlžník založený podľa iného práva ako Anglického, alebo ak tu je medzinárodný prvok, banka má obavy o platnosť

²⁵⁶ <http://www.lma.eu.com/space.aspx>.

²⁵⁷ Wood F., International Loans and Bonds I., strana 99.

²⁵⁸ Vyhlásenie sa použije pri dlžníkoch ktorými sú korporácie, malé a stredné podniky a neaplikuje sa na dlžníkov - štáty.

úverovej dokumentácie v iných jurisdikciách. Dlžník je často povinný spraviť vyhlásenie podľa ktorého úverový dokument je záväzný v príslušnej jurisdikcii.²⁵⁹ Vo všeobecnosti, je však v praxi pre akúkoľvek syndikovanú zmluvu o úvere toto vyhlásenie štandardom (bez ohľadu na jurisdikciu založenia dlžníka alebo prítomnosť cudzieho prvku).

(iv) Neexistencia rozporov

Účelom tohto vyhlásenia je poskytnúť ubezpečenie veriteľom, že uzatvorenie syndikovanej zmluvy o úvere, ani plnenie povinností z nej vyplývajúce nie je v rozpore s právnymi predpismi ani korporátnymi dokumentmi dlžníka.²⁶⁰ Dlžník taktiež je typicky povinný prehlásiť, že zmluva o úvere nie je v rozpore ani s ustanoveniami zmlúv ako aj s ustanoveniami žiadnych iných dokumentov, ktoré sú pre dlžníka záväzné.

(v) Účinnosť úverovej dokumentácie

Podstatou tohto prehlásenia dlžníka, je že všetky úkony tretích osôb, ktoré sú potrebné v súvislosti s uzatvorením úverovej dokumentácie dlžníkom, ich platnosťou a účinnosťou a v súvislosti s plnením povinností dlžníka z nich vyplývajúcich sú riadne vykonané alebo zabezpečené, prípadne nadobudli účinnosť alebo právoplatnosť.

(vi) Neexistencia prípadu porušenia.

Jedná sa o typické obchodné prehlásenie. Toto prehlásenie v princípe stanovuje, že neexistuje ani nepretráva žiaden prípad porušenia a nemožno opodstatnene očakávať výskyt prípadu porušenia ako dôsledok uzatvorenia zmluvy o úvere, prípadne ako dôsledok čerpania úveru.

(vii) Podstatný negatívny dopad

Ide azda o najdôležitejšie obchodné prehlásenie dlžníka. Podľa D. Adamsa „*toto ustanovenie zodpovedá problém, že informácie ktoré dlžník poskytol banke (najmä akékoľvek účtovné informácie) mohli byť pravdivé keď boli poskytnuté, ale mohli sa podstatne zmeniť do čerpania úveru.*²⁶¹“ Toto ustanovenie spočíva v prehlásení, že neexistuje taká okolnosť ktorá by spôsobovala porušenie povinnosti dlžníka vyplývajúcej zo zmluvy o úvere spôsobom, že by to mohlo mať podstatný negatívny dopad na dlžníka. Na druhej strane toto vyhlásenie je pomerne vágne a veritelia sa v

²⁵⁹ Adams, D. Banking & Capital Markets, strana 57.

²⁶⁰ Medzi tieto dokumenty sa zaraďujú najmä zakladateľská listina, stanovy a ďalšie interné predpisy dlžníka.

²⁶¹ Adams, D. Banking & Capital Markets, strana 201.

praxi zvyknú spoliehať na ustanovenia týkajúce sa finančných ukazovateľov za účelom určenia negatívnych skutočností, ktoré môžu ohroziť splácanie úveru.

(viii) Správnosť informácií

V prípade prehlásenia týkajúcom sa správnosti informácií je pre syndikované zmluvy o úvere štandardom, prehlásenie dlžníka, že informácia, ktorú poskytol veriteľom v súvislosti so zmluvou o úvere je vo všetkých podstatných ohľadoch správna a pravdivá. Za účelom odstránenia rizika možného zamlčania informácií, nie je neobvyklé v syndikovaných zmluvách o úvere vidieť dlžníkovo prehlásenie, že neopomenul predložiť veriteľom informáciu, ktorej predloženie by spôsobilo, že iná informácia, ktorú veriteľom predložil, sa stane nepravdivá alebo zavádzajúca.

(ix) Účtovná závierka

Účelom tohto obchodného prehlásenia je ubezpečiť veriteľov, že účtovná závierka, ktorú poskytol dlžník bola pripravená v súlade s účtovnými pravidlami alebo štandardmi (v praxi pripravené buď v súlade s národnými štandardmi (GAAP) alebo medzinárodnými štandardmi (IFRS)) a poskytuje verný a pravdivý obraz o skutočnostiach, ktoré sú predmetom účtovníctva dlžníka a o finančnej situácii dlžníka. Rovnako dlžník obvykle v syndikovanej zmluve o úvere prehlasuje, že odo dňa ku ktorému bola táto účtovná závierka vyhotovená nedošlo ku žiadnej negatívnej zmene vo finančnej situácii dlžníka.

(x) Poradie platobných záväzkov

Jedná sa o jedno z najpodstatnejších prehlásení dlžníka v syndikovaných zmluvách o úvere, na ktorom závisí aj zhodnotenie kreditného rizika dlžníka. Ide o typické právne vyhlásenie dlžníka, podľa ktorého každý jeho platobný záväzok vyplývajúci so syndikovanej zmluvy o úvere má poradie uspokojenia aspoň rovnaké (*pari passu*) ako jeho akékoľvek iné súčasné a budúce nezabezpečené platobné záväzky.

Je štandardom z tohto vyhlásenia stanoviť určité výnimky. Spravidla pôjde o tie záväzky, ktoré sú uspokojované prednostne na základe zákona (najmä v prípade konkurzu). V zásade toto vyhlásenie podľa českého a slovenského právneho poriadku je len konštatovaním právnej úpravy a jeho zmysel v princípe pôsobí len *pro futuro* v prípade zmeny právnej úpravy. Avšak v iných jurisdikciách ako napr. v Španielsku, kde právny poriadok umožňuje zvýhodňovať nezabezpečených veriteľov (napr. prostredníctvom notárom osvedčených zmlúv o úvere) je význam tohto vyhlásenia nesporný.

(xi) Neexistencia sporov

D. Adams uvádza, že „banka potrebuje vedieť o akomkoľvek spore alebo konaní, či už existujúcom alebo hroziacom, za účelom ohodnotenia rizika a jeho dopadu v prípade nepriaznivého rozhodnutia. Dôsledkami nemusí byť len pokuta, ale môžu byť strata povolení, nepriaznivá publicita, alebo hrozí krížové neplenie (cross default).²⁶²“

V praxi všetky tieto skutočnosti týkajúce sa sporov (či už existujúcich alebo hroziacich), môžu ohroziť schopnosť dlžníka splácať úver alebo si plniť iné záväzky vyplývajúce zo zmluvy o úvere. Následne je pochopiteľné, že veritelia štandardne v syndikovaných zmluvách o úvere požadujú od dlžníka vyhlásenie, podľa ktorého neprebíha ani nehrozí žiaden spor ani konanie (vrátane súdneho, rozhodcovského a správneho konania).

(xii) Uznanie dlhu

Pre syndikovanú zmluvu o úvere kde je rozhodné české resp. slovenské právo dlžník zvyčajne vyhlasuje, že neuznal svoj dlh vo forme písomného vyhlásenia o uznaní záväzku v zmysle § 323 Obchodného zákonníka²⁶³ alebo notárskej zápisnice ako exekučného titulu, a nevystavil žiadne zmenky a ani žiadne zmenky neavaloval. Toto vyhlásenie sleduje cieľ, že dlžník neuznal žiaden svoj dlh spôsobom, ktorý by tretiu osobu oprávňoval k okamžitému vymáhaniu záväzkov dlžníka.

(xiii) Solventnosť

V tomto vyhlásení dlžník ubezpečuje veriteľov, že nie je v úpadku ani nemôže byť považovaný za insolventného alebo predĺženého pre účely príslušného právneho predpisu, ktorý sa na neho vzťahuje. V syndikovaných zmluvách o úvere, je štandardom aby dlžník taktiež poskytol vyhlásenie, že nevyhlásil ani neuznal voči svojmu veriteľovi ani žiadnej inej osobe svoju neschopnosť splácať svoje dlžné čiastky v čase ich splatnosti.

(xiv) Konkurz, reštrukturalizácia, iné obdobné konanie a likvidácia

Účelom je ubezpečiť veriteľov, že žiadna osoba nepodala návrh na vyhlásenie konkurzu na majetok dlžníka, ani na jeho reštrukturalizáciu, ani na začatie akéhokoľvek konania s obdobnými účinkami v inom štáte. V princípe je možné tvrdiť, že toto vyhlásenie zachytáva prvotné príznaky insolventnosti dlžníka. V rámci tohto vyhlásenia je v syndikovaných zmluvách o úvere obvyklé prehlásenie, že nedošlo k zasadnutiu

²⁶² Adams, D. Banking & Capital Markets, strana 55.

²⁶³ Ak niekto písomne uzná svoj určitý záväzok, predpokladá sa, že v uznanom rozsahu tento záväzok trvá v čase uznania. Tieto účinky nastávajú aj v prípade, keď pohľadávka veriteľa bola v čase uznania už premlčaná.

štatutárneho ani iného orgánu dlžníka za účelom prerokovania návrhu na podanie návrhu na vyhlásenie konkurzu na majetok dlžníka, ani na jeho reštrukturalizáciu, ani návrhu na začatie akéhokoľvek konania s obdobnými účinkami v inom štáte.

(xv) Legalizácie príjmov z trestnej činnosti

Účelom tohto vyhlásenia je zabrániť praniu špinavých peňazí. Je obvyklé aby dlžník poskytol vyhlásenie, že uzatvoril zmluvu o úvere a vykonáva obchody na jej základe vo vlastnom mene a na vlastný účet.

(xvi) Finančný dlh

Základom vyhlásenia je snaha veriteľov limitovať finančný dlh dlžníka a tým obmedziť riziko nesplácania poskytnutých peňažných prostriedkov dlžníkom. Následne v syndikovanej zmluve o úvere dlžník typicky vyhlasuje, že neuzatvoril žiadnu transakciu, ktorá spôsobila, alebo môže spôsobiť alebo umožniť vznik finančného dlhu.

(xvii) Zopakovanie vyhlásení a záruk

Podľa LMA vzorovej zmluvy (každé resp. niektoré) vyhlásenia a záruky dané dlžníkom sú považované za automaticky zopakované v určitý moment, podľa syndikovanej zmluvy o úvere. V praxi tento moment je definovaný rôznorodo, zväčša však ide o deň doručenia žiadosti o čerpanie, deň navrhovaného čerpania úveru, v prvý deň každého úrokového obdobia, prípadne v deň splatnosti úveru.²⁶⁴ Účelom zopakovania vyhlásení a záruk v syndikovaných zmluvách o úvere je zabrániť vzniku situácii kedy by dlžník poskytol jednotlivé vyhlásenia pri podpise zmluvy o úvere a tieto vyhlásenia by porušil bez akýchkoľvek právnych následkov (najmä bez možnosti veriteľov pristúpiť k akcelerácii úveru).

Veľmi výstižne účel zopakovaných vyhlásení a záruk charakterizuje J. Benjamin, v súvislosti so „skrytými klamstvami a porušenými sľubmi“, kde uvádza, že „zopakované vyhlásenia a záruky a taktiež [informačné, všeobecné, finančné a iné] povinnosti sa spoliehajú na zaujímavú techniku vyvinutú bankármi za účelom vyriešenia základného problému rizika, ktoré je, že nikto nevie [predpovedať] budúcnosť. Táto technika zahŕňa použitie uistení [t.j. vyhlásení a záruk] a sľubov [t.j. rôznych povinností] dlžníka o budúcnosti, správnosť alebo naplnenie ktorého, je mimo kontroly

²⁶⁴ Pri zmluvách o úvere obvykle nie je dojednané, že vyhlásenia a záruky sú pravdivé počas celej doby platnosti zmluvy o úvere (tzv. evergreen vyhlásenia a záruky). V prípade ak je žiaduce aby určité skutočnosti boli pravdivé počas celej doby platnosti zmlúv je vhodné za týmto účelom dojednať v zmluve príslušné informačné, všeobecné, finančné a iné povinnosti namiesto vyhlásení a záruk, resp. dojednať ich kombináciu. Napr. bližšie viď vyhlásenie týkajúce sa neexistencie sporov (časť 2.18.4 (xi) (Neexistencia sporov)) s informačnou povinnosťou týkajúcou sa súdnych sporov alebo konaní (časť 2.19 (iv) (Povinnosť dlžníka poskytnúť ďalšie informácie))

dlžníka, avšak ktorých porušenie umožňuje veriteľom vyhlásiť prípad porušenia. Touto cestou je riziko vecí na ktoré je dané vyhlásenie alebo záruka dlžníkom alebo povinnosti, na ktoré sa dlžník zaviazal prenesené z veriteľov na dlžníka a „skryté klamstvá a porušené sľuby“, ktoré v iných veciach môžu byť považované za amorálne, sú takticky použité ako hlavný nástroj mitigovania kreditného rizika veriteľov.“²⁶⁵

2.19 Informačné povinnosti dlžníka

V princípe účelom informačných povinností v syndikovaných zmluvách o úvere je umožniť veriteľom priebežne kontrolovať finančnú situáciu dlžníka, a to najmä ohľadom na jeho deklarovanú schopnosť plniť finančné ukazovatele²⁶⁶ a tým splácať predmetný úver resp. úroky. F. Wood uvádza, že „tieto dojednania sú štandardom a ich účelom je umožniť banke monitorovať úver ako aj finančný stav dlžníka a možných prípadov neplnenia.“²⁶⁷ Podľa J. Benjamin „[informačné povinnosti] sú navrhnuté aby veriteľov informovali o zmenách situácie.“²⁶⁸ Zákonná úprava zmluvy o úvere v Obchodnom zákonníku resp. v Českom rekodifikovanom Občianskom zákonníku, neobsahuje povinnosť dlžníka poskytovať informácie, dokumenty alebo inú súčinnosť veriteľom počas doby poskytnutia úveru. Následne za účelom dosiahnutia horeuvedných cieľov je nutná jej zmluvná úprava v syndikovanej zmluve o úvere.

Podľa LMA vzorovej zmluvy informačné povinnosti (v zásade) zahŕňajú periodické predkladanie účtovných závierok, vyhlásení o plnení záväzkov, predkladanie rôznych oznámení dlžníkom (v závislosti od druhu financovania), ktoré majú vplyv na schopnosť dlžníka splácať úver a plniť si záväzky vyplývajúce zo syndikovanej zmluvy o úvere ako aj oznámenia o prípadoch porušenia zmluvy o úvere alebo o hroziacich súdnych (a iných) sporov. Tieto informačné povinnosti dlžníka platia obvykle do doby, pokiaľ bude existovať akákoľvek nesplatená čiastka úveru. Medzi typické informačné povinnosti patria najmä povinnosti dlžníka predkladať nasledovné dokumenty podľa syndikovaných zmlúv o úvere:

(i) Účtovné závierky a účtovné výkazy

Povinnosť doručovať účtovné závierky a výkazy je najdôležitejšou informačnou povinnosťou dlžníka na základe ktorej, veritelia sú schopní overovať si súčasnú finančnú situáciu dlžníka a v závislosti naň prijať jednotlivé kroky smerujúce k ochrane

²⁶⁵ Benjamin J., Financial Law, strana 170.

²⁶⁶ Bližšie vid časť 2.20 (Finančné ukazovatele), strana 73.

²⁶⁷ Wood F., Syndicated Bank Loans II., strana 111.

²⁶⁸ Benjamin J., Financial Law, strana 105.

úveru a to napríklad (a) odoprieť ďalšie poskytnutie úveru pokiaľ je úver čerpaný v jednotlivých tranžiach, resp. ak je čerpaný ako revolvingový úver (b) žiadať doplnenie zabezpečenia alebo (c) požadovať predčasné splatenie úveru.

Štandardom (podľa LMA vzorovej zmluvy) je, že dlžník doručuje agentovi pre úver:

- (a) účtovnú závierku za každé účtovné obdobie po skončení účtovného obdobia. Ako štandard, v dôsledku prípravy účtovných závierok býva v syndikovaných zmluvách o úvere 90 dní od skončenia účtovného obdobia. V prípade ak existuje povinnosť konsolidácie, aj konsolidovanú riadnu účtovnú závierku za každé účtovné obdobie, štandardne do 120/150 dní od skončenia účtovného obdobia.²⁶⁹
- (b) individuálne účtovné výkazy²⁷⁰ za každé štvrťročné, prípadne polročné obdobie. Dlhšie obdobie ako polrok sa v praxi takmer nevyskytuje nakoľko by v značnej miere bola obmedzená možnosť a schopnosť veriteľov posúdiť finančnú situáciu dlžníka.²⁷¹

LMA vzorová zmluva v súvislosti s finančnými výkazmi stanovuje aj určité minimálne požiadavky na tieto výkazy poskytnuté dlžníkom, s cieľom predísť skresleným resp. neúplným výkazom dlžníka. Podľa syndikovaných zmlúv o úvere je dlžník povinný typicky zabezpečiť, aby každá ním predkladaná účtovná závierka a účtovný výkaz poskytoval verný a pravdivý obraz o skutočnostiach, ktoré sú predmetom účtovníctva dlžníka a o finančnej situácii dlžníka ku dňu ku ktorému bol vyhotovený. Dokumenty doručené dlžníkom musia byť v záujme ich kredibility obyčajne overené audítorom pričom dlžník je povinný oznámiť agentovi pre úver audítora, ktorého navrhuje poveriť vykonaním auditu alebo takýto audítor musí byť agentom odsúhlasený.²⁷²

²⁶⁹ Obdobne to platí aj pri auditovaných účtovných závierkach kde dlžník je povinný priložiť správu audítora a predložiť auditované účtovné závierky.

²⁷⁰ Typicky syndikované zmluvy o úvere vyžadujú od dlžníka aby boli účtovné výkazy vyhotovené podľa účtovných pravidiel jednotlivých krajín (GAAP) alebo podľa medzinárodných účtovných pravidiel (IFRS).

²⁷¹ Okrem účtovných dokumentov v LMA vzorovej zmluve v závislosti od konkrétneho financovania si zmluvné strany môžu dohodnúť aj ďalšie informačné povinnosti súvisiace s účtovníctvom dlžníka. Napríklad v prípade uskutočnenia povolených akvizícií dlžníkom (nakoľko sú akvizície podľa syndikovanej zmluvy o úvere sú obvykle vylúčené resp. vyžadujú predchádzajúci súhlas veriteľov), sa dlžník štandardne zaväzuje poskytnúť účtovnú závierku za spoločnosť, na ktorej nadobudol účasť na základe takejto povolenej akvizície.

²⁷² LMA vzorová zmluva obsahuje aj ďalšie obmedzenia týkajúce sa predkladanej účtovnej dokumentácie. Napríklad, dlžník má právo zmeniť účtovné pravidlá používané pre vyhotovenie dokumentov podľa zmluvy o úvere zvyčajne len na základe predchádzajúceho písomného súhlasu agenta pre úver. Samotná syndikovaná zmluva o úvere zvykne ďalej upravovať aj podmienky pre zmenu finančných výkazov. Obvykle o udelenie súhlasu môže dlžník obvykle požiadať len ak budú zmenené účtovné pravidlá používať na vedenie účtovných kníh a výkazov a spolu so žiadosťou predloží písomnú správu vypracovanú audítorom, ktorá bude vysvetľovať rozdiely medzi pôvodne používanými a navrhovanými účtovnými pravidlami.

(ii) Vyhlásenia o plnení záväzkov

Ďalšou typickou informačnou povinnosťou dlžníka je povinnosť poskytovať veriteľom v určitej periodicite vyhlásenia o plnení záväzkov. Vyhlásenia musia obsahovať podrobné predpoklady, východiskové údaje a presné výpočty pre hodnoty finančných ukazovateľov sledovaných v syndikovanej zmluve o úvere.²⁷³

V súvislosti s povinnosťou poskytovať vyhlásenia o plnení záväzkov, býva často v syndikovaných zmluvách o úvere dojednaný záväzok dlžníka, že ak väčšina veriteľov požiadala o preverenie správnosti predpokladov, údajov alebo výpočtov pre hodnoty finančných ukazovateľov uvedených vo vyhlásení, môže agent pre úver na náklady dlžníka poveriť nezávislého audítora na stanovenie hodnoty príslušných finančných ukazovateľov.²⁷⁴ Dlžník má podľa syndikovanej zmluvy o úvere, povinnosť spolupráce a je povinný poskytnúť takémuto audítorovi všetky informácie, ktoré môže požadovať pre účely stanovenia hodnoty príslušných finančných ukazovateľov. Takto poverený audítor na základe žiadosti väčšiny veriteľov stanoví hodnotu tých finančných ukazovateľov pričom zvyčajne je takto stanovený finančný ukazovateľ považovaný za konečný a záväzný.

(iii) Oznámenia o porušení

V prípade porušenia zmluvy o úvere a následnej povinnosti dlžníka o tejto skutočnosti informovať agenta pre úvere, syndikovaná zmluva o úvere typicky obsahuje buď pozitívne alebo negatívne oznámenia o porušení. V prvom prípade, je dlžník povinný oznámiť agentovi pre úver výskyt prípadu porušenia bez zbytočného odkladu po tom, čo sa o tom dozvie. Ak prípad porušenia pretrváva, dlžník poskytne vo vyhlásení podrobné informácie o prípade porušenia a o opatreniach, ktoré podnikol na jeho nápravu. V druhom prípade je dlžník na požiadanie agenta povinný doručiť agentovi vyhlásenie o tom, že prípad porušenia nepretrváva alebo opodstatnene nehrozí.

(iv) Povinnosť dlžníka poskytnúť ďalšie informácie

Štandardne podľa LMA vzorovej zmluvy má dlžník povinnosť doručiť agentovi pre úver, kópie (zásadných) dokumentov, ktoré doručuje svojim akcionárom/spoločníkom resp. svojim veriteľom. Účelom tejto informačnej povinnosti je monitorovať rozhodnutia dlžníka, ktoré by mohli negatívne ovplyvniť jeho schopnosť

²⁷³ Vyhlásenia o plnení záväzkov obvykle musia byť podpísané osobou alebo osobami, ktoré sú oprávnené konať v mene dlžníka.

²⁷⁴ V záujme určitej ochrany dlžníka pred zneužívaním takéhoto výkonu práva nie je neobvyklé v syndikovanej zmluve o úvere mať ďalej dojednané ustanovenie, že ak sa preukáže, že hodnoty finančných ukazovateľov boli dlžníkom stanovené správne, veritelia, ktorí odsúhlasili poverenie audítora sú povinní spoločne a nerozdielne nahradiť dlžníkovi všetky náklady, ktoré vynaložil agent pre úver v súvislosti s takýmto poverením audítora.

splácať poskytnutý úver. Medzi ďalšie typické informačné povinnosti v syndikovaných zmluvách o úvere je povinnosť dlžníka poskytnúť informácie o existujúcom alebo hroziacom spore alebo konaní (vrátane súdneho, rozhodcovského a správneho konania), po tom, ako takéto informácie získal ako aj všeobecná povinnosť dlžníka doručiť agentovi pre úver ďalšie informácie týkajúce sa finančnej situácie dlžníka bez zbytočného odkladu po tom čo o to agent pre úver požiadal.

2.20 Finančné ukazovatele

Pre poskytnutie peňažných prostriedkov dlžníkovi predstavujú finančné ukazovatele najspoľahlivejší nástroj veriteľov na stanovenie a kontrolu schopnosti dlžníka splácať poskytnuté peňažné prostriedky ako aj na sústavné monitorovanie kreditného rizika počas trvania zmluvy o úvere. Výstižnú charakteristiku ponúka J. Benjamin, ktorá uvádza, že „*finančné povinnosti (ukazovatele) špecifikujú sériu testov týkajúcu sa finančného zdravia a s ktorými je dlžník povinný vždy vyhovieť. Porušenie finančných povinností je prípadom porušenia.*“²⁷⁵ Finančné ukazovatele predstavujú v syndikovaných zmluvách o úvere vždy základný nástroj kontroly úveru, ktorý je typicky sledovaný všetkými veriteľmi (nakoľko agent pre úver túto povinnosť nemá v rámci svojich administratívnych funkcií pri spravovaní úveru). V syndikovaných zmluvách o úvere sa jednotlivé finančné ukazovatele líšia v závislosti na druhu financovania. V závislosti na jednotlivé financovania, môžu veritelia v zmluvách o úvere monitorovať široké spektrum finančných ukazovateľov akými sú napr. kapitálová primeranosť dlžníka, jeho solventnosť alebo schopnosť splácať úver (DSCR²⁷⁶) resp. úroky (ISCR²⁷⁷), a ďalšie finančné ukazovatele uvedené nižšie.

Finančné ukazovatele sú podľa F. Wooda „*presnejšími spúšťačmi prípadov porušenia zmluvy o úvere ako sú vágne prípady porušenia pre podstatné negatívnu zmenu* [podľa príslušného vyhlásenia daného dlžníkom].“²⁷⁸ Finančné ukazovatele v syndikovanej zmluve o úvere tak definujú isté limity, ktoré v prípade prekročenia jedného alebo viacerých z nich dávajú veriteľom možnosť uplatniť si voči dlžníkovi istú formu nápravy (vrátane akcelerácie). Typickými finančnými ukazovateľmi v syndikovaných zmluvách o úvere sú najmä:

²⁷⁵ Benjamin J., *Financial Law*, strana 166.

²⁷⁶ DSCR (debt service cover ratio) predstavuje pomer čistého zisku k dlhu. Jedná sa o príjmy dlžníka, ktorými spláca dlh (jednotlivé úroky ako aj splátky úveru).

²⁷⁷ ISCR (interest service cover ratio) predstavuje pomer čistého zisku k úrokom.

²⁷⁸ F. Wood, *Syndicated Bank Loans I.*, strana 122.

- (a) Hotovostné krytie (DSCR), týmto ukazovateľom sa zvyčajne meria pomer hotovosti generovanej podnikateľskými aktivitami voči záväzkom dlžníka vyplývajúcim z jeho povinnosti splácať úver a úroky ako aj z jeho investičných výdavkov;
- (b) Úrokové krytie (ISCR), merajú sa ním náklady dlžníka na splácanie úrokov s úverov voči hospodárskemu výsledku pred zohľadnením úrokov, daní a odpisov (EBITDA);
- (c) Minimálna čistá hodnota dlžníka (net worth capital), častokrát v kombinácii s inými finančnými ukazovateľmi;
- (d) Maximálny limit na ročné investičné výdavky dlžníka, taktiež častokrát vyskytujúci sa v kombinácii s inými finančnými ukazovateľmi.

2.21 Všeobecné povinnosti dlžníka

E. Ellinger uvádza, že *„účelom povinností v zmluve o úvere je poskytnúť veriteľovi nejakú kontrolu nad dlžníkom a obmedziť dlžníka v podnikaní s cieľom zabezpečiť aby dlžníkov ranking úverového kreditu neklesol.“*²⁷⁹ Ako bolo uvedené v úvode práce, z ekonomického hľadiska poskytnutie úveru sleduje obdobný cieľ akým je nadobudnutie účasti v spoločnosti. Pre oba spôsoby je charakteristické poskytnutie peňažných prostriedkov spoločnosti (dlžníkovi) za účelom ich zhodnotenia akcionárom (pri nadobudnutí účasti v spoločnosti) resp. veriteľom (pri poskytnutí úveru veriteľom).

F. Wood v tejto súvislosti uvádza že *„na rozdiel od akcií, s poskytnutím úveru sa nespájajú hlasovacie práva pri riadení spoločnosti. Tieto „hlasovacie práva“ sú však udelené [veriteľom v syndikáte] prostredníctvom povinností dlžníka, ktorých porušenie by znamenalo vznik sankcií vo forme výskytu prípadu porušenia [zmluvy o úvere] a tým sa teda podporuje ich dodržiavanie [dlžníkom].“*²⁸⁰

Samotný rozsah a určenie jednotlivých povinností dlžníka (či už všeobecných, informačných, projektových a iných), v syndikovaných zmluvách o úvere je obdobne ako pri vyhláseniach a zárukách odlišné v závislosti na druhu financovania, druhu podnikania dlžníka, kreditného rizika a ďalších faktorov. V princípe však na rozsah povinností dlžníka vyplývajúcich zo zmluvy o úvere a ich prísnosť najčastejšie vplývajú

²⁷⁹ Ellinger, Lomnicka, Hoolez, Ellingers Modern Banking Law, strana 708.

²⁸⁰ Wood F., Syndicated Bank Loans I., strana 109.

skutočnosti ako: (a) či ide o úver poskytnutý „*in bianco*“²⁸¹ alebo ako zabezpečený, (b) kreditné riziko dlžníka²⁸² a (c) či dlžník je štátom resp. štátnou organizáciou alebo obchodnou spoločnosťou. V súvislosti s dlžníkom, ktorý je obchodnou spoločnosťou, má pri stanovení rozsahu povinností dlžníka vplyv aj rozlišovanie medzi veľkými korporáciami kde bude rozsah týchto povinností menší vzhľadom na silu dlžníka negociovat' zmluvu o úvere a strednými resp. malými podnikmi pre ktoré všeobecné povinnosti budú veriteľmi nastavené pomerne prísne.

Je štandardom, že tieto záväzky a povinnosti dlžníka podľa LMA vzorovej zmluvy zostanú v účinnosti do doby, pokiaľ dlžník nesplatí akúkoľvek nesplatenú časť úveru poskytnutú veriteľmi podľa zmluvy o úvere. „*Povinnosti dlžníka sú najviac negociovanými časťami zmluvy o úvere.*“²⁸³ pričom „*typickými základnými povinnosťami dlžníka pri poskytnutí podnikových úveroch sú:*

- (a) *informačné povinnosti*²⁸⁴,
- (b) *zákaz poskytnutia zabezpečenia,*
- (c) *obmedzenia pri nakladaní s majetkom,*
- (d) *pari pasu (aj keď toto dojednanie tvorí častokrát len vyhlásenie),*
- (e) *ostatné povinnosti v závislosti od jednotlivých prípadov*“.²⁸⁵

V zásade môžeme všeobecné povinnosti dlžníka v syndikovaných zmluvách o úvere členiť na pozitívne (t.j. povinnosť dlžníka niečo vykonať) a negatívne (t.j. povinnosť dlžníka zdržať sa určitej činnosti). Medzi najvýznamnejšie pozitívne povinnosti dlžníka vyplývajúce z LMA vzorovej zmluvy patrí dodržiavanie právnych predpisov a povinnosť poskytnúť zabezpečenie v súlade s úverovou dokumentáciou. Na druhej strane medzi najvýznamnejšie negatívne povinnosti dlžníka patrí zákaz zriadenia zabezpečenia pre iné subjekty ako pre agenta pre zabezpečenie, zákaz nakladania s majetkom a zákaz ďalšieho finančného zadlžovania sa dlžníkom. Najmä pri nezabezpečených termínovaných úveroch patrí zákaz zabezpečenia medzi tie najzákladnejšie povinnosti dlžníka.²⁸⁶

²⁸¹ V prípade dlžníkov, ktorí sú obvykle veľké korporácie s určitým minimálnym ratingom od Standard & Poor, Moody's, Fitch. V takýchto syndikovaných zmluvách o úvere (tzv. investment grade) sú zmluvné povinnosti dlžníka nastavené benevolentnejšie ako pri zabezpečených úveroch ako aj rozsah všeobecných povinností je užší.

²⁸² V závislosti na kreditné riziko dlžníka sa odvíja nie len výška úroku ale aj nastavenie celej syndikovanej zmluvy o úvere pričom povinnosti dlžníka s nižším kreditným ratingom budú prísne aby umožnili veriteľom včas pristúpiť k akcelerácii úveru.

²⁸³ Ellinger, Lomnicka, Hoolez, Ellingers Modern Banking Law, strana 708.

²⁸⁴ K informačným povinnostiam dlžníka bližšie viď časť 2.19 (*Informačné povinnosti dlžníka*), strana 70.

²⁸⁵ F. Wood, Syndicated Bank Loans I., strana 109.

²⁸⁶ Bližšie viď F. Wood, Syndicated Bank Loans I., strana 111.

V nadväznosti na LMA vzorovú zmluvu, je obvyklé aby syndikované zmluvy o úvere obsahovali určité typické záväzky a povinnosti dlžníka, ktorých neplnenie môže mať dôsledky akcelerácie úveru. Medzi tieto povinnosti patria najmä nasledovné záväzky dlžníka:

(i) Povolenia

V zmysle LMA vzorovej zmluvy je dlžník povinný zabezpečiť stálu platnosť a účinnosť povolení potrebných na jeho činnosť. Uvedený záväzok sleduje jednoduchú logiku, že bez vykonávania podnikateľskej činnosti dlžník nebude mať prostriedky na splatenie poskytnutých peňažných prostriedkov. Rovnako, v zmysle zákonnej úpravy (napr. živnostenského zákona v prípade živností, zákona o energetike v prípade povolení na podnikanie v energetike, zákona o cenných papieroch v prípade poskytovania investičných služieb a pod.) je spoločnosť (dlžník) povinná pri podnikaní disponovať s predmetnými povoleniami, v opačnom prípade pripadajú do úvahy sankcie najmä v administratívno-právnej rovine.²⁸⁷ Uvedené má za následok zvýšenie kreditného rizika dlžníka v čoho dôsledku v prípade porušenia tohto štandardného záväzku dáva veriteľom možnosť akcelerovať úver. Okrem povolení týkajúcich sa predmetu činností, je dlžník povinný získať a zabezpečiť stálu platnosť a účinnosť povolení rozhodnutí, súhlasov či vyjadrení, ktoré budú potrebné na splnenie jeho povinností podľa syndikovanej zmluvy o úvere.²⁸⁸

(ii) Dodržiavanie právnych predpisov

Dlžník je všeobecne povinný dodržiavať právne predpisy aj podľa syndikovanej zmluvy o úvere, pričom ich nedodržanie má za následok porušenie zmluvnej povinnosti dlžníka voči veriteľom. Nedodržanie právnych predpisov vzhľadom na vznik sekundárnych dôsledkov, ktoré spočívajú vo vzniku zákonnej zodpovednosti dlžníka za porušenie primárnej povinnosti, môže mať negatívny dopad na jeho schopnosť riadne a včas splácať úver. V prípade ich nedodržiavania, chcú mať veritelia možnosť akcelerovať úver aj napriek tomu, že dlžník si plní peňažné záväzky zo zmluvy. Dôvodom je riziko (obdobne ako pri povoleniach), že vznik sekundárnych dôsledkov môže ohroziť samotnú hlavnú povinnosť dlžníka riadne a včas splatiť úroky a istinu úveru.

²⁸⁷ Okrem uvedených sankcií, v súlade s § 3 Obchodný zákonník osoba, ktorá bez oprávnenie na podnikanie vykonáva túto činnosť, zodpovedá za škodu tým spôsobenú.

²⁸⁸ Zmysel tohto dojednania je pôsobiť *pro futuro* a tým chrániť záujmy veriteľov v prípade, ak by došlo k zmene právnych predpisov. Napríklad ak by v dôsledku zmeny právneho predpisu bolo treba na platnosť záložných zmlúv určité povolenia je dlžník povinný na takúto činnosť okrem iného aj podľa tohto dojednania v zmluve o úvere.

(iii) Zákaz zriadenia zabezpečenia

Jedná sa o jednu z najvýznamnejších negatívnych povinností dlžníka a v syndikovaných zmluvách o úvere je (v určitej forme) štandardom. Podľa tohto záväzku, dlžník nesmie zriadiť zabezpečenie k svojmu existujúcemu alebo budúcemu majetku, ani dovoliť, aby bol takýto majetok použitý na zabezpečenie.²⁸⁹ Niekedy v syndikovaných zmluvách o úvere sa zákaz zabezpečenia vzťahuje aj na ovládané resp. ovládajúce osoby dlžníka. Na druhej strane je však štandardom, že zo zákazu zriadenia zabezpečenia v prospech tretích osôb existujú rôzne výnimky, medzi ktoré najčastejšie patria:

- (a) zabezpečenia zriadené na základe predchádzajúceho súhlasu veriteľov podľa zmluvy o úvere.²⁹⁰
- (b) zabezpečenia, ktoré vznikne na základe zákona alebo v bežnom obchodnom styku dlžníka.²⁹¹

Zákaz zabezpečenia podľa F. Wooda spočíva v upevnení postavenia financujúcich bánk a rovnako funguje ako nepriama kontrola financujúcich bank nad dlžníkom, ktorá spočíva v zákaze nadmerného zadlžovania.²⁹² Vo všeobecnosti sa zákaz poskytnutia zabezpečenia vyťahuje na všetky druhy zabezpečenia a to zabezpečenia *in rem* (napr. záložné právo na pohľadávky), zabezpečenia *in personam* (napr. ručenia) ako aj *kvázi* zabezpečenia (napr. subordinovania svojich záväzkov podľa § 408a Obchodného zákonníka).

(iv) Zákaz nakladania s majetkom

Syndikované zmluvy o úvere do značnej miery obmedzujú dlžníka voľne disponovať so svojim majetkom. Základným pravidlom financovania je, že dlžník nesmie nakladať so žiadnym svojim majetkom inak ako v súlade so zmluvou o úvere. Dôvodom týchto (pomere širokých) reštrikcií je zabrániť situáciám kedy by dlžník vyviedol aktíva zo spoločnosti, čím by ohrozil jeho platobnú schopnosť a zhoršil postavenie veriteľov v prípade akcelerácie úveru.²⁹³ F. Wood uvádza, že zákaz

²⁸⁹ V praxi to platí aj retroaktívne. Dôvodom prečo zákaz zabezpečenia by mal pôsobiť aj retroaktívne a tak vzťahovať sa aj na existujúce (predchádzajúce) zabezpečenie, ak také dlžník má, je cieľ veriteľov dosiahnuť pri poskytnutí úveru preferenčne alebo aspoň *pari passu* vykonávanie platieb z úveru.

²⁹⁰ Spravidla pri súhlase zo zriadením záložného práva v prospech tretích osôb uplatňuje v rámci syndikovanej demokracie väčšinový princíp.

²⁹¹ Ak je poskytnutý úver zabezpečený tak zákaz zabezpečenia sa nebude vzťahovať na zabezpečenia zriadené v prospech agenta pre zabezpečenie na základe zabezpečovacích zmlúv podľa syndikovanej zmluvy o úvere.

²⁹² Bližšie viď Wood F., *Syndicated Bank Loans II.*, strana 112.

²⁹³ Uvedené zmluvné dojednanie sa vzťahuje najmä na úvery poskytnuté *in bianco*. Pri zabezpečených úveroch je jeho praktický význam limitovaný iba na ten majetok ktorý nie je založený v prospech syndikátu.

nakladania má za následok aj „*obmedzenie obchádzania zákazu zriadenia záložného práva prostredníctvom kvázi záložného práva ako je predaj majetku a spätný nájom alebo faktoring pohľadávok.*“²⁹⁴ Typické výnimky z tejto všeobecnej reštriktívnej premisy predstavuje najmä:

- (a) nakladanie s aktívami, ktoré sa netýkajú hlavnej podnikateľskej činnosť dlžníka,
- (b) predaj alebo dispozícia s aktívami, ktoré budú následne nahradené novými aktívami,
- (c) nakladanie s majetkom dlžníka v rámci bežného obchodného styku, a
- (d) vyradenie nepotrebného majetku prípadne nájom majetku.

Na druhej strane, pre syndikované zmluvy o úvere platí, že samotné povolené nakladanie s majetkom zvykne byť limitované určitými podmienkami (napr. disponovaním s majetkom dlžníka nedôjde k ohrozeniu splácania úveru dlžníkom t.j. na disponovanie s majetkom musia byť splnené najmä finančné ukazovatele).²⁹⁵

Nakladanie s majetkom dlžníka môže byť v syndikovanej zmluve o úvere ďalej podmienené predčasným splatením úveru (t.j. dlžník je povinný takto získané peňažné prostriedky z (predaja) majetku použiť na predčasné splatenie úveru).²⁹⁶ Zákaz nakladania s majetkom sa môže vzťahovať aj na povinné nakladanie s majetkom t.j. v prípade rozhodnutí príslušných orgánov (napr. orgánov na ochranu hospodárskej súťaže pri nariadení predaju časti podniku alebo inej reorganizácie dlžníka). V tomto prípade, je obvyklé že dlžník je povinný na predčasné splatenie úveru z takto získaných prostriedkov.

(v) Zlúčenie, splynutie, rozdelenie

V syndikovaných zmluvách o úvere, dlžník nie je oprávnený vykonať žiaden úkon smerujúci k zlúčeniu resp. splynutia dlžníka (ako obchodnej spoločnosti) s akoukoľvek osobou, alebo rozdeleniu dlžníka na viacero osôb. Jedná sa o štandardný záväzok dlžníka podľa LMA vzorovej zmluvy, účelom ktorého je zabrániť nepriamej zmene osoby na strane dlžníka. Výnimky častokrát predstavujú povolené zlúčenia, splynutia alebo rozdelenia na základe, zvyčajne vopred dohodnutej povolenej reorganizácie dlžníka podrobne popísanej v prílohe k zmluve o úvere.

²⁹⁴ Wood F., *Syndicated Bank Loans II.*, strana 121.

²⁹⁵ Bližšie vid' časť 2.20 (*Finančné ukazovatele*), strana 73.

²⁹⁶ Bližšie vid' časť 0 (*Predčasné splatenie úveru*), strana 40.

(vi) Zmena predmetu činnosti

Podľa tohto záväzku v syndikovanej zmluve o úvere je dlžník na jednej strane povinný vykonávať svoju súčasnú hlavnú podnikateľskú činnosť a na druhej strane nevykonávať žiadnu inú činnosť. V zásade táto povinnosť úzko súvisí so snahou veriteľov zabrániť postupnej zmene podnikateľskej činnosti dlžníka. Primárnym dôvodom je, že veritelia poskytujúci úver pri posudzovaní kreditného rizika vychádzali z určitej podnikateľskej činnosti, zmena ktorej by mohla mať zásadný vplyv na schopnosť dlžníka si plniť záväzky vyplývajúce zo zmluvy o úvere. Spolu s ďalšími záväzkami ako sú majetková účasť a výkon činnosti (bližšie charakterizované nižšie) ich môžeme zaradiť do skupiny záväzkov ktorej cieľom je zachovať druh podnikateľskej činnosti dlžníka.

(vii) Rovnaké poradie záväzkov (*pari passu*)

Podľa F. Wooda je záväzok *pari passu* „obvykle v úverovej zmluve upravený ako záväzné prehlásenie a niekedy ako aj povinnosť.“²⁹⁷ Ak je však *pari passu* v jednotlivých syndikovaných zmluvách o úvere upravený aj ako záväzok, je dlžník povinný zabezpečiť, aby každý jeho platobný záväzok vyplývajúci z úverovej dokumentácie mal poradie uspokojenia aspoň rovnaké (*pari passu*) ako jeho akékoľvek iné súčasné a budúce nezabezpečené platobné záväzky. Častokrát výnimkou z uvedeného záväzku sú platobné záväzky dlžníka, ktoré sú uspokojované prednostne na základe zákona.

(viii) Uznanie záväzku

V zmysle tohto ustanovenia dlžník nesmie uznať žiaden svoj dlh spôsobom, ktorý by tretiu osobu oprávňoval k okamžitému vymáhaniu záväzkov dlžníka. V prípade syndikovaných zmlúv o úvere kde je rozhodné České alebo Slovenské právo ide o uznanie dlhu v zmysle § 323 Obchodného zákonníka,²⁹⁸ alebo forme písomného vyhlásenia o uznaní záväzku alebo notárskej zápisnice ako exekučného titulu. Obvykle ďalej dlžník podľa syndikovaných zmlúv o úvere nesmie vystaviť žiadne zmenky a ani žiadne zmenky avalovať.

(ix) Finančný dlh

Ide o ďalšie štandardné dojednanie, týkajúce sa zákazu zvyšovať finančného dlhu dlžníka (okrem finančného dlhu, ktorý vzniká na základe samotnej zmluvy

²⁹⁷ Wood F., *Syndicated Bank Loans II.*, strana 118.

²⁹⁸ Ak niekto písomne uzná svoj určitý záväzok, predpokladá sa, že v uznanom rozsahu tento záväzok trvá v čase uznania. Tieto účinky nastávajú aj v prípade, keď pohľadávka veriteľa bola v čase uznania už premlčaná.

o úvere). V zmysle tohto ustanovenia, dlžník nesmie uzatvoriť transakciu, ktorá môže viesť k vzniku finančného dlhu dlžníka voči tretím osobám, ani vykonať žiadnu platbu inej osobe z titulu akéhokoľvek finančného dlhu, ktorý vznikol na základe transakcie uskutočnenej po uzatvorení zmluvy o úvere. Medzi typické výnimky je možné uviesť transakcie, ktoré vzniknú na základe úverovej dokumentácie, derivátne transakcie (najmä úrokový resp. menový hedging) ako aj transakcie ktoré odsúhlasí agent pre úver (na základe inštrukcií väčšiny veriteľov).

(x) Majetková účasť

Cieľom tohto ustanovenia je zachovať rovnaký druh podnikateľskej činnosti dlžníka aby dlžník nepriamo nezmenil svoju podnikateľskú činnosť prostredníctvom dcérskych spoločností. V zmysle tohto negatívneho záväzku dlžník nesmie nadobudnúť majetkovú účasť v inej právnickej osobe. Medzi štandardné výnimky patria povolené akvizície a prípady kde na to udelí súhlas väčšina veriteľov.

(xi) Platby akcionárom

V prípade absencie zákazu platieb akcionárom (či vo forme dividend alebo iných platieb) existuje riziko, že dlžník by vykonával výplatu týchto platieb akcionárom nekontrolovane, čím by ohrozil peňažné záväzky dlžníka podľa zmluvy o úvere. Z uvedeného existujú výnimky vo vzťahu k povolenej výplate dividend, ktoré sú spravidla naviazané na finančné ukazovatele; a pre prípady ak na to udelí súhlas väčšina veriteľov.

(xii) Výkon činnosti

Pri výkone podnikateľskej činnosti dlžníka syndikovaná zmluva o úvere ukladá dlžníkovi povinnosť uzatvárať všetky zmluvy a obchody výlučne za podmienok bežných v obchodnom styku aby nedochádzalo k znižovaniu majetku dlžníka. Taktiež je štandardom, že syndikovaná zmluva o úvere ukladá určité povinnosti dlžníkovi v súvislosti so zachovaním hodnoty jeho majetku (následne je dlžník podľa tohto pozitívneho záväzku povinný udržiavať všetok svoj majetok potrebný na výkon jeho hlavnej podnikateľskej činnosti).

(xiii) Korporátne záležitosti

Ďalší štandardný záväzok dlžníka súvisí s jeho vnútorným riadením spoločnosti podľa zmluvy o úvere. Pri výkone korporátnych záležitostí, okrem výnimiek dohodnutých v zmluve o úvere (napr. pri povolených reštrukturalizáciách, povolenom

zlúčení/rozdelení), je dlžník obvykle povinný zdržať sa vykonania úkonov smerujúceho k rozhodnutiu o:

- (a) zmene korporátnych dokumentov dlžníka²⁹⁹;
- (b) zrušení dlžníka alebo zmene jeho právnej formy;
- (c) znížení/zvýšení základného imania dlžníka; alebo
- (d) uzatvorenia alebo zmene zmluvných dojednaní medzi akcionármi dlžníka.

(xiv) Platobný styk

Podľa tohto záväzku v syndikovaných zmluvách o úvere je dlžník povinný uskutočňovať všetok svoj platobný styk prostredníctvom účtov vedených obyčajne u jedného z veriteľov participujúcich na syndikácii. Toto ustanovenie má praktický význam najmä v prípadoch akcelerácie úveru. Nakoľko na tieto účty je zriadené záložné právo, veritelia majú záujem aby všetky likvidné prostriedky boli na účte na ktorým majú kontrolu.

(xv) Zabezpečenie

Podľa K. Mareka „základné ustanovenie úverovej zmluvy nehovorí o zaistení úveru. Avšak najmä bankové inštitúcie neposkytujú úver nezaistený – *in bianco*³⁰⁰“. Obdobne K. Eliáš uvádza „že v prípade ak sú na veriteľskej strane bankári, poskytujú úver zásadne „*in bianco*“ (nezaistený) veľmi zriedkavo a iba klientom o vysokej bonite.³⁰¹“ V syndikovaných zmluvách o úvere, dlžník zväčša poskytuje kolaterál za účelom zabezpečenia jeho záväzkov zo zmluvy. Následne v zmluve o úvere je záväzok dlžníka vykonať príslušné registrácie záložného práva v jednotlivých registroch (nakoľko bez registrácie záložné právo nevznikne) štandardom.

(xvi) Poistenie

Typickou povinnosťou pri zmluvách o úvere je povinnosť dlžníka mať uzavretú poistnú zmluvu a na jej základe nepretržite udržiavať v platnosti poistenie obvyklé pri poistení majetku proti rôznym rizikám (typicky proti rizikám poškodenia, straty alebo zničenia hnutel'ného a nehnuteľného majetku dlžníka). Samotná zmluva o úvere obvykle stanovuje aj určité minimálne podmienky, ktoré má poistná zmluva obsahovať, resp. podmienky týkajúce sa osoby poisťovateľa.

²⁹⁹ Zákaz sa vzťahuje nie len na korporátne dokumenty upravené Obchodným zákonníkom (stanovy, zakladateľská listina a pod.) ale na všetky korporátne dokumenty dlžníka (napr. interné smernice, odmeňovanie resp. benefity zamestnancov a pod.).

³⁰⁰ Marek K., Smlouva o uveru, Právní rádce 12/2011, strana 15.

³⁰¹ Eliáš, K. a kol., Kurs obchodního práva, Obchodní závazky, Cenné papíry, strana 338.

(xvii) Iné

Medzi ďalšie časté záväzky a povinnosti dlžníka, ktorých neplnenie môže mať dôsledky akcelerácie úveru patrí napríklad (a) zákaz uzavrieť zmluvy s tretími osobami okrem tých ktoré sú povolené zmluvou o úvere, (b) pri hedgingu ustanovenia týkajúce sa povinnosti uzavrieť hedgingovú zmluvu, (c) pri projektovom financovaní špecifické podmienky vzťahujúce sa na projekt ako napr. Dodržanie stavebných termínov a ďalšie záväzky v závislosti na konkrétne financovanie.

2.22 Prípady porušenia zmluvy o úvere a ich dôsledky

Zákonná úprava odstúpenia od zmluvy ako následok porušenia zmluvy o úvere sa v praxi ukazuje ako nevhodná resp. nedostatočná. Následne pre syndikované zmluvy o úvere je charakteristické postupovať v zmysle štandardu LMA vzorovej zmluvy. Podľa LMA vzorovej zmluvy veritelia v prípade porušenia zmluvy o úvere nepristúpia k odstúpeniu od zmluvy podľa Obchodného zákonníka (čím by došlo k zániku všetkých práv a povinností strán zo zmluvy), ale majú právo akcelerovať úver poskytnutý dlžníkovi, t.j. vypovedať úverový záväzok a stanoviť, že poskytnuté peňažné prostriedky sú okamžite splatné (namiesto pôvodne dohodnutej doby splatnosti).

V princípe sú v syndikovaných zmluvách o úvere prípady porušenia upravené komplexne a podrobne. Podľa LMA vzorovej zmluvy dlžník súhlasí s tým, že jednotlivé prípady porušenia uvedené v zmluve o úvere, bez ohľadu na to, či nastanú ako dôsledok konania dlžníka a bez ohľadu na to, či má dlžník možnosť ovplyvniť ich situáciu, ktorá spôsobila prípad porušenia, môžu byť dôvodom pre akceleráciu úveru veriteľom. Pre určitú ochranu dlžníka v praxi pri výskyte prípadov porušenia sa v syndikovanej zmluve o úvere obyčajne dohodnú jednotlivé tolerančné obdobia, ktorých cieľom je zjednanie nápravy a odstránenie prípadu porušenia dlžníkom³⁰² pred vypovedaním poskytnutia úveru (nečerpaných tranží resp. nečerpaných úverových liniek) a jeho vyhlásením za okamžite splatným (vrátane úrokov).

Podľa F. Wooda je možné prípady porušenia podľa LMA vzorovej zmluvy klasifikovať na tri druhy³⁰³, a to na prípady porušenia týkajúce sa:

- (e) nezaplatenia splatnej peňažnej čiastky dlžníkom podľa zmluvy o úvere,
- (f) porušenia (iných) nepeňažných záväzkov dlžníka,
- (g) výstražných alebo anticipujúcich porušenie zmluvy o úvere dlžníkom.

³⁰² Napr. z dôvodu technickej alebo administratívnej chyby

³⁰³ Wood F., *Syndicated Bank Loans II.*, strana 127.

Prvá klasifikácia obsahuje len jeden (avšak najzávažnejší) prípad porušenia zmluvy o úvere, a to nevrátenie poskytnutých peňažných prostriedkov resp. nesplatenie úrokov v dohodnutej dobe splatnosti. Z pohľadu veriteľov je nepochybne možné považovať nezaplatenie splatných peňažných záväzkov (úrokov alebo splatnej istiny úveru resp. iných platieb) za najväčšie porušenie povinností dlžníka vyplývajúce zo zmluvy o úvere.

Porušenie nepeňažných záväzkov sa týka viacerých špecifických prípadov neplnenia uvedených v syndikovaných zmluvách o úvere. Ich porušenie môže negatívne poškodiť záujmy veriteľov, ako aj ohroziť splácanie úveru dlžníkom. Medzi porušenia nepeňažných záväzkov patria najmä ustanovenia zmluvy o úvere týkajúce sa porušenia záväzných vyhlásení³⁰⁴ a porušenia finančných, všeobecných, informačných a iných povinností dlžníka³⁰⁵ podľa zmluvy o úvere.³⁰⁶

V neposlednom rade výstražné alebo anticipujúce porušenia syndikovanej zmluvy o úvere umožňujú veriteľom iniciovať akceleráciu úveru v situácii, kedy môžu dosiahnuť čiastočné uspokojenie predtým, ako dlžník bude neschopným splácať úver. Podľa F. Wooda je možné väčšinu prípadov porušenia zmluvy o úvere vychádzajúc z LMA vzorovej zmluvy kategorizovať pod výstražné alebo anticipujúce porušenia úverovej zmluvy.³⁰⁷

Medzi typické prípady porušenia syndikovanej zmluvy o úvere, ktoré vychádzajú z LMA vzorovej zmluvy patria najmä nasledovné prípady:

(i) **Nezaplatenie**

Ide o najzákladnejšie a najvýznamnejšie porušenie syndikovanej zmluvy o úvere dlžníkom. Tento prípad porušenia nastane vtedy, ak dlžník nezplatí dlžnú čiastku na základe syndikovanej zmluvy o úvere (v praxi ide o akékoľvek dlžné čiastky podľa úverovej dokumentácie) v deň jej splatnosti. Určité výnimky z tohto prípadu porušenia štandardne predstavujú situácie kedy, je omeškanie dlžníka zo splácaním dlžných súm je zapríčinená výlučne technickou alebo administratívnou chybou³⁰⁸ za predpokladu, že

³⁰⁴ Bližšie vid' časť 2.18 (*Vyhlásenia a záruky*), strana 59.

³⁰⁵ Bližšie vid' časť 2.21 (*Všeobecné povinnosti dlžníka*), strana 74 a časť 2.19 (*Informačné povinnosti dlžníka*), strana 70.

³⁰⁶ Ako príklad možno uviesť porušenie záväzných vyhlásení, a to konkrétne vyhlásení o neexistencii záložného práva, ktorých porušenie v prípade konkurzu alebo exekúcie na majetok dlžníka negatívnym spôsobom vplyva na schopnosť veriteľov získať poskytnuté peňažné prostriedky. Rovnako toto porušenie, t.j. existencia záložného práva zriadeného v prospech iného záložného veriteľa ako agenta pre zabezpečenie podľa zmluvy o úvere porušuje základnú kreditnú premisu veriteľov pri poskytnutí úveru o splatnosti ich záväzkov aspoň v poradí rovnakého uspokojenia (*pari passu*) s ostatnými záväzkami dlžníka. Prípadné porušenie všeobecných povinností dlžníka, napríklad týkajúcich sa záväzku poskytnúť účtovné závierky, zase naznačuje možné problémy dlžníka plniť si finančné ukazovatele a tým nepriamo indikuje hroziacu neschopnosť splácať úver.

³⁰⁷ Wood F., *Syndicated Bank Loans II.*, strana 127.

³⁰⁸ Napr. v prípade poruchy platobných systémov a pod.

dlžník uhradí dlžnú čiastku do určitého počtu dní odo dňa jej splatnosti, zvyčajne do 3 až 10 pracovných dní.

(ii) Finančné ukazovatele

Porušením syndikovanej zmluvy o úvere sú štandardne aj prípady, pri ktorých dôjde k porušeniu povinnosti dlžníka dodržiavať finančné ukazovatele stanovené v zmluve. Jedná sa o hlavné anticipujúce porušenie zmluvy o úvere dlžníkom, kde je priamo ohrozená schopnosť dlžníka plniť si peňažné záväzky a je pravdepodobné, že dlžník sa stane platobne neschopný, resp. neschopný splácať úver v dohodnutých lehotách podľa zmluvy o úvere (a nastane situácia kedy dôjde k prípadu nezaplatenia).

V praxi je tento prípad porušenia zmluvy o úvere preferovaným spôsobom určenia finančných ťažkostí dlžníka veriteľmi pred prípadom porušenia zmluvy o úvere pre podstatnú negatívnu zmenu (bližšie uvedený nižšie). F. Wood uvádza, že „*presné finančné testy dávajú väčšiu predpovedateľnosť pre obidve strany*“.³⁰⁹ Okrem predpovedateľnosti sú finančné ukazovatele podľa zmluvy o úvere navyše pomerne ľahko merateľné a dostupné pre veriteľov za účelom ich overenia (viď informačné povinnosti dlžníka). Následne v prípade akcelerácie úveru na základe prípadu neplnenia finančných ukazovateľov dochádza k obmedzeniu rizika pre veriteľov pre prípad neoprávnenej akcelerácie vzhľadom na jej určitosť, merateľnosť a pomernú jednoznačnosť.

(iii) Porušenie inej povinnosti

Všeobecným prípadom, ktorý veriteľov oprávňuje požadovať okamžité vrátenie dlžnej čiastky úveru a vykonať záložné právo, je prípad, kde dlžník poruší akúkoľvek povinnosť vyplývajúcu z úverovej dokumentácie.³¹⁰ Opätovne syndikovaná zmluva o úvere typicky vymedzuje okruh určitých okolností ktoré nebudú porušením zmluvy o úvere, pričom obyčajne pôjde o prípady, kedy dlžník o takom nedodržaní povinnosti nevedel a ani nemohol vedieť pri vynaložení odbornej starostlivosti, a kde je možné zabezpečiť nápravu porušenia zmluvy o úvere dlžníkom. Ďalším typickým prípadom, ktorý sa nebude považovať za prípad porušenia syndikovanej zmluvy o úvere je, obdobne ako pri prípade nezaplatenia, skutočnosť, ak je možné nedodržanie povinností napraviť alebo odstrániť jeho negatívne následky a dôjde k náprave takéhoto

³⁰⁹ Wood F., *International Loans and Bonds I.* strana 130.

³¹⁰ Pre krátku charakteristiku typických zmlúv, ktoré tvoria úverovú dokumentáciu viď časť 1.4 (*Štandardné dokumenty pri syndikovaných úveroch*), strana 17.

nedodržania v určitej dohodnutej lehote odo dňa, kedy sa dlžník (a) dozvedel o príslušnom porušení povinnosti alebo (b) dostal upozornenie od agenta pre úver.

(iv) Nepravdivosť vyhlásení a záruk

Primárnym dôvodom pomerne extenzívnych vyhlásení a záruk v syndikovaných zmluvách o úvere, ktoré dlžník poskytuje veriteľom, je možnosť akcelerovať úver veriteľmi v prípade ak sa preukáže ich nepravdivosť. Podľa tohto ustanovenia, o prípad porušenia pôjde v situácii ak ktorékoľvek z vyhlásení, ktoré dlžník uskutočnil alebo ktoré sa považovalo za zopakované dlžníkom v zmysle syndikovanej zmluvy o úvere o bolo nepravdivé v deň, kedy ho dlžník uskutočnili alebo v deň, kedy sa považovalo za zopakované. Obdobne ako pri prípade porušenia inej povinnosti, samotná zmluva o úvere obyčajne stanovuje určité výnimky kedy sa táto udalosť nebude považovať za prípad porušenia zmluvy. Pôjde najmä o prípady ak okolnosti, ktoré spôsobili nepravdivosť vyhlásenia je možné odstrániť ako aj dôjde k jeho odstráneniu v určitej lehote.

(v) Krížové neplnenie (cross default)

Typickým anticipujúcim prípadom porušenia zmluvy o úvere je aj výskyt udalosti neplnenia, ktorú vyvolalo nezaplatenie iného finančného dlhu toho istého dlžníka, prípadne reálna alebo potenciálna okamžitá splatnosť takého iného finančného dlhu resp. porušenie zmluvných povinností dlžníka voči tretím stranám. Základnou premisou pre stanovenie tohto prípadu porušenia t.j. porušenia plnenia peňažných povinností voči iným veriteľom je skutočnosť, že porušenie iných záväzkov dlžníka voči jeho tretím veriteľom pravdepodobne negatívne ovplyvní záujmy veriteľov a pravdepodobne bude viesť k ohrozeniu splácania úveru podľa samotnej zmluvy o úvere.

(vi) Insolventnosť

Za ďalší štandardný prípad porušenia zmluvy o úvere sa považujú situácie, keď dlžník je v úpadku alebo môže byť považovaný za insolventného (platobne neschopného) alebo predĺženého v zmysle príslušných právnych predpisov.³¹¹ Za porušenie zmluvy sa typicky považujú aj prípady, kedy dlžník vyhlási alebo uzná voči svojmu veriteľovi alebo akejkoľvek inej osobe neschopnosť splácať svoje dlžné čiastky v čase ich splatnosti. Okrem horeuvedných prípadov porušenia je obvyklé vidieť v syndikovaných zmluvách o úvere pod insolventnosťou subsumovať aj prípady, keď

³¹¹ Napr. v Čechách podľa zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a spôsoboch jeho řešení (insolvenční zákon) na Slovensku podľa zákona č. 7/2005 Z.z., o konkurze a reštrukturalizácii.

dlžník vyhlási zastavenie platieb alebo úmysel zastaviť svoje platby veriteľom, alebo ak začne rokovania s viacerými veriteľmi o akejkol'vek zmene pôvodne dohodnutej lehoty splatnosti svojho dlhu.

(vii) Konkurzné, reštrukturalizačné konanie

Tento prípad porušenia úzko súvisí s predchádzajúcim prípadom porušenia zmluvy o úvere. V syndikovaných zmluvách o úvere sa za porušenie zmluvy považujú prípady, ak došlo k podaniu návrhu na vyhlásenie konkurzu na majetok dlžníka, resp. v prípade návrhu na jeho reštrukturalizáciu. O prípad porušenia z tohto dôvodu pôjde typicky aj vtedy, ak došlo k zasadnutiu štatutárneho orgánu dlžníka za účelom prerokovania návrhu na podanie návrhu na konkurzné alebo reštrukturalizačné konanie.³¹² V záujme ochrany dlžníka, je podľa LMA vzorovej zmluvy štandardom aplikovať v zmluvách o úvere výnimku z tohto prípadu porušenia, pričom sa za prípad porušenia nepovažujú prípady, ak bol podaný návrh na vyhlásenie konkurzu alebo na reštrukturalizáciu inou osobou ako dlžníkom za podmienky, že dlžník predložil dôkazy o tom, že podaný návrh je nedôvodný resp. návrh je v zákonnej lehote (v zmysle zákona o konkurze a reštrukturalizácii) zamietnutý pre jeho nedôvodnosť.

(viii) Výkon rozhodnutia

Tento prípad porušenia predpokladá podanie návrhu na exekúciu alebo návrhu na výkon vykonateľného rozhodnutia voči dlžníkovi, ktoré spočívajú v nútenom výkone vykonateľného rozhodnutia súdu alebo iného príslušného orgánu ukladajúceho dlžníkovi, splniť určitú povinnosť. Rovnako pôjde o prípad ak dlžník nesplní čo mu ukladá také právoplatné rozhodnutie súdu alebo iného orgánu. Obvykle sa v syndikovanej zmluve o úvere pre ochranu dlžníka stanoví určitá minimálna hodnota pre nútený výkon rozhodnutia, aby nemateriálne exekúcie resp. výkony rozhodnutia nevedli k akcelerácii úveru veriteľmi.

(ix) Platnosť a účinnosť úverovej dokumentácie

V zásade veriteľa majú záujem na ukončení zmluvy o úvere a okamžitom splatení poskytnutého úveru v prípade ak plnenie povinnosti dlžníka sa podľa úverovej dokumentácie dostane do rozporu s právnymi predpismi. Rovnako je tomu aj v prípade ak úverová dokumentácia stratí platnosť, prestane existovať inak ako na základe dohody s veriteľom alebo dlžník spochybní jeho platnosť alebo existenciu z akýchkoľvek dôvodov. Neposlednom rade pre syndikované zmluvy o úvere je typicky porušením

³¹² Obdobne to platí aj pre prípad zrušenia alebo likvidácie dlžníka alebo pre prípad výkonu záložného práva zriadeného v súvislosti s poskytnutými peňažnými prostriedkami v prospech agenta pre zabezpečenie.

zmluvy aj prípad ak dlžník prejaví vôľu odstúpiť od úverovej dokumentácie, ktorého je zmluvnou stranou, alebo prejaví vôľu vypovedať úverovú dokumentáciu.

(x) Podstatná negatívna zmena

V LMA vzorovej zmluve neexistuje odporúčané znenie podstatnej negatívnej zmeny, nakoľko toto ustanovenie je pomerne špecifické v závislosti na druh poskytovaného úveru ako aj osobu samotného dlžníka. V syndikovaných zmluvách o úvere sa jedná o bežný prípad porušenia zmluvy o úvere dlžníkom, ktorý je obchodnou spoločnosťou resp. korporáciou. V prípade štátov je toto porušenie zmluvy pravidlom a zahŕňa situácie politickej alebo ekonomickej zmeny.³¹³ V princípe prípad porušenia sa týka skutočností, ktoré podľa názoru veriteľov budú predstavovať podstatný negatívny dopad na finančnú situáciu dlžníka, jeho schopnosť plniť svoje záväzky z úverovej dokumentácie alebo na platnosť alebo vymožitelnosť úverovej dokumentácie. F. Wood uvádza, že „*klauzula o podstatnej negatívnej zmene je dôležitá v praxi a často sa na túto klauzulu banky spoliehajú, najmä v prípadoch zablokovania nových úverov v súlade s podmienkami čerpania úveru.*“³¹⁴

Samotná zmluvná formulácia prípadu porušenia pre podstatnú negatívnu zmenu je pomerne vágna v čoho dôsledku existuje pomerne veľké riziko vzniku nároku na náhradu škody dlžníkom v prípade, ak dlžník preukáže, že v danom čase neexistovali skutočnosti ktoré odôvodňovali zabránenie čerpaniu úveru alebo ktoré viedli k akcelerácii úveru. Klauzula týkajúca sa podstatnej negatívnej zmeny v praxi sa vyskytuje v syndikovaných úverových zmluvách je síce štandardom, avšak jej presné znenie býva často podstatne negociované. V zásade veritelia v zmluvách o úvere požadujú možnosť voľnej úvahy určiť, či nastala podstatná negatívna zmena aj vzhľadom na skutočnosť, že preukázanie je problematické pre veriteľa nakoľko nemusí mať k dispozícii aktuálne finančné výkazy dlžníka.³¹⁵ Rovnako toto preukázanie by vyžadovalo dlhší čas čo však pri obmedzení čerpania úveru, potrebuje veriteľ uskutočniť bez zbytočného odkladu. Na druhej strane toto dojednanie má vplyv na predvídateľnosť splatnosti poskytnutých peňažných prostriedkov podľa zmluvy o úvere. F. Wood uvádza, že „*dlžníci častokrát namietajú že táto klauzula mení termínový úver*

³¹³ Vid' napríklad štandardné zmluvy o úvere poskytované Svetovou Bankou (World Bank) alebo Európskou Bankou pre Obnovu a Rozvoj (EBRD), Európskej investičnej banky (EIB) a pod.

³¹⁴ Wood F., *International Loans and Bonds I.*, strana 129.

³¹⁵ Dlžník je povinný v súlade so zmluvou o úvere poskytovať finančné výkazy veriteľom ako súčasť jeho informačných povinností v pravidelných intervaloch. Bližšie vid' časť 2.19 (*Informačné povinnosti dlžníka*), strana 70.

na úver [splatný] na žiadosť [veriteľa] a tým odstraňuje základný cieľ poskytnutia peňažných prostriedkov.^{316.}

(xi) Hlavná podnikateľská činnosť

O ďalší typický prípad porušenia zmluvy o úvere dlžníkom pôjde v prípadoch, kedy dlžník prestane vykonávať hlavnú podnikateľskú činnosť alebo nastanú okolnosti, ktoré môžu viesť k trvalému alebo dočasnému zastaveniu výkonu hlavnej podnikateľskej činnosti. Toto ustanovenie súvisí s účelom poskytnutých prostriedkov, pričom sa predpokladá, že veriteľ ich poskytl pre financovanie podnikateľskej činnosti dlžníka. V prípade, ak dlžník prestane vykonávať túto činnosť, sa výrazne zmení kreditné riziko dlžníka a je rozumné predpokladať, že dlžník stratí spôsobilosť splácať poskytnutý úver.

(xii) Výhrada audítora

Jedným z častých porušení zmluvy o úvere, ktoré sa vyskytujú najmä pri financovaniach dlžníka, ktorý je malým alebo stredným podnikom, je aj výhrada audítora. O tento prípad porušenia pôjde vtedy, ak audítor uvedie k auditovanej účtovnej závierke dlžníka akúkoľvek výhradu. V zásade ako bolo uvedené v časti 2.21 (*Všeobecné povinnosti*), na rozsah a prísnosť povinností dlžníka a následne aj prípady porušenia zmluvy o úvere má vplyv osoba dlžníka pričom pri negociácii zmluvy sa hľadá na skutočnosť, či ide o dlžníka, ktorý je korporáciou alebo stredným resp. malými podnikom, pre ktorý všeobecné povinnosti budú nastavené pomerne prísne. V prípade korporácii sa tento prípad porušenia zmluvy obvykle nevyskytuje.

(xiii) Porušenie ďalších povinností dlžníkom.

Z typických povinností dlžníka v syndikovaných zmluvách o úvere, ktorých nesplnenie je schopné spustiť prípad neplnenia zmluvy a môže mať za následok okamžité vypovedanie úverového záväzku a okamžitú splatnosť poskytnutých peňažných prostriedkov sú skutočnosti, že dôjde k:

- (a) výplata dividend dlžníkom, ktorá nebude povolenou výplatou dividend v zmysle zmluvy o úvere.
- (b) valné zhromaždenie dlžníka schváli zmenu právnej formy, zvýšenie alebo zníženie základného imania dlžníka.

³¹⁶ Wood F., *International Loans and Bonds I.*, strana 130.

- (c) pre zabezpečené úvery, v lehotách určených v zmluve o úvere nedôjde k uzatvoreniu zabezpečovacích zmlúv, k registrácii záložného práva v prospech agenta pre zabezpečenie.

2.22.1 Dôsledky prípadov porušenia syndikovanej zmluvy o úvere (akcelerácia úveru)

Porušenie syndikovanej zmluvy o úvere a následne vyhlásenie prípadu porušenia má vždy katastrofické účinky pre dlžníka. F. Wood uvádza, že *„vyhlásenie prípadu porušenia je poslednou inštanciou a obvykle smeruje k okamžitému zániku dlžníka.“*³¹⁷ V praxi podľa zmluvy o úvere (syndikovanej ako aj bilaterálnej) pri výskyte a pretrvávajúcom prípadu porušenia môžu veritelia vypovedať poskytnutie úveru (nečerpaných tranží resp. nečerpaných úverových liniek), a vyhlásiť už poskytnuté peňažné prostriedky za okamžite splatné (vrátane úrokov a iných platieb). Tento koncept v syndikovaných zmluvách o úvere vychádza z LMA vzorovej zmluvy, ktorá je koncipovaná podľa anglického práva. *„Podľa anglického práva akcelerácia nie je neplatnou sankciou. Anglické právo nevyžaduje konanie v dobrej viere pri jednoznačných zmluvných dojednaniach t.j. predvídateľnosť je prioritou.“*³¹⁸

Na druhej strane, české a slovenské právo vyžadujú v zmysle § 265 Obchodného zákonníka, aby veriteľ pri výkone práva konal v súlade so zásadami poctivého obchodného styku (v opačnom prípade takýto výkon práva nepožíva právnu ochranu). Avšak samotné oprávnenie veriteľa za určitých podmienok vypovedať poskytnutie úveru a vyhlásiť ho za okamžite splatným vrátane úrokov nie je možné chápať ako výkon práva, ktorý by bol v rozpore so zásadami poctivého obchodného styku, čomu nasvedčuje aj prax veriteľov pri uzatváraní zmlúv o úvere, ako aj absencia protikladných súdnych rozhodnutí.

Následne akceleráciu úveru môžeme charakterizovať ako následok porušenia povinností vyplývajúcich so syndikovanej zmluvy o úvere dlžníkom, a to konkrétne takých povinností, ktoré špecificky určujú jednotlivé prípady neplnenia. V prípade, ak nastal podľa zmluvy o úvere prípad porušenia (a zvyčajne pokiaľ tento trvá), agent pre úver podľa LMA vzorovej zmluvy má oprávnenie, doručením oznámenia dlžníkovi:

- (a) vypovedať poskytnutie úverového záväzku a zrušiť celkové úverové záväzky všetkých veriteľov participujúcich na syndikácii alebo jeho časť, a/alebo

³¹⁷ Wood F., *Syndicated Bank Loans III.*, strana 126.

³¹⁸ *ibid.*, strana 133.

- (b) stanoviť, že všetky čiastky, ktoré sú dlžné so syndikovanej zmluvy o úvere alebo ich časť, sú splatné okamžite namiesto pôvodne dohodnutej doby splatnosti, a
- (c) stanoviť, že všetky čiastky, ktoré sú dlžné alebo ich časť, sú splatné na prvé požiadanie agenta konajúceho podľa pokynov väčšiny veriteľov, namiesto pôvodne dohodnutej doby splatnosti.

Dlžník je štandardne v syndikovaných zmluvách o úvere viazaný uvedeným oznámením agenta pre úver odo dňa jeho doručenia a je povinný splniť všetky podmienky a požiadavky agenta uvedené v oznámení o akcelerácii.³¹⁹

Agent pre úver na rozdiel od svojej právomoci vykonať akceleráciu úveru má túto povinnosť podľa syndikovanej zmluvy o úvere a musí pristúpiť k akcelerácii ak je tak inštruovaný väčšinou veriteľov v syndikáte. Samotná väčšina môže byť definovaná rôzne, pričom sa však odvíja nie od počtu veriteľov v syndikáte, ale od výšky jednotlivých úverových záväzkov. F. Wood bližšie uvádza, že „v prípade akcelerácie syndikovaného úveru toto oprávnenie podlieha takmer vždy kontrole väčšiny bánk – obyčajne 50 percentnej alebo kontrole dvoch tretín bánk v závislosti od ich výšky participácie.“³²⁰

2.23 Zmena strán zmluvy o úvere

2.23.1 Všeobecne

Syndikácia úveru³²¹ môže nastať pred a po podpise syndikovanej zmluvy o úvere. V prípade (primárnych) syndikácii, ktoré nastali pred podpisom zmluvy o úvere sa na uskutočnenie syndikácie vyžaduje v podstate len podpis syndikovanej zmluvy o úvere. V prípade syndikácii, ktoré nastali po podpise zmluvy o úvere, sa prevod úverových záväzkov (vystupujúceho) veriteľa uskutočňuje (najmä) prostredníctvom (a) novácie, (b) postúpenia pohľadávky a (c) sub-participácie. V prípade sub-participácie môže ísť o tzv. financovanú sub-participáciu alebo sub-participáciu za účelom zníženie rizika. Prevod úverových záväzkov prostredníctvom novácie alebo postúpenia je upravený priamo v syndikovanej zmluve o úvere.³²² Tieto ustanovenia sú natoľko štandardné v syndikovaných zmluvách o úvere, že typicky nebývajú negociované zmluvnými stranami. Podľa F. Wooda, pri každom spôsobe

³¹⁹ V praxi povinnosť dlžníka plniť podmienky a požiadavky agenta pre úver má otáznе účinky z dôvodu, že dlžník nie je (obvykle) kooperatívny vzhľadom k jeho pravdepodobnej likvidácii.

³²⁰ Wood F., *International Loans and Bonds I.*, strana 134.

³²¹ Bez ohľadu na skutočnosť, či ide o syndikáciu na primárnom trhu alebo o syndikáciu na sekundárnom trhu.

³²² K novácii a postúpeniu bližšie viď časť 2.23.2 (*Zmena v osobe veriteľa*), strana 95.

prevodu úverových záväzkov v syndikáte rozhodujú kľúčové faktory ako dôvernosť, obmedzenia týkajúce sa nelegálneho obchodovania s vnútornými informáciami, a iné obmedzenia pre konkrétnu transakciu ako obmedzenia týkajúce sa postúpenia, započítania a prípadne ďalších skutočností ako dane, kapitálová primeranosť a pod.³²³

Syndikácia úveru prostredníctvom sub-participácie³²⁴ nie je upravená v syndikovanej zmluve o úvere. V princípe, ide o separátnu zmluvu medzi pôvodným veriteľom a treťou stranou, t.j. subparticipantom. Pre oba druhy subparticipácie je charakteristické, že vzájomné práva a pohľadávky dlžníka (ručiteľov) a ostatných členov syndikátu podľa zmluvy o úvere ostávajú nezmenené.³²⁵ Pri financovanej subparticipácii pôvodný veriteľ a subparticipant sa dohodnú, že subparticipant poskytne peňažné prostriedky pôvodnému veriteľovi v rozsahu jeho úverového záväzku na syndikácii.³²⁶ Subparticipácia na zníženie rizika je v princípe totožná s financovanou subparticipáciou, okrem skutočnosti, že subparticipant neposkytuje peňažné prostriedky pôvodnému veriteľovi (v rozsahu jeho úverových záväzkov) ale tieto peňažné prostriedky poskytuje iba v prípade ak by dlžník prestal platiť úroky a istinu.³²⁷ V súčasnosti však tento druh subparticipácie bol nahradený derivátmi (najmä kreditnými swapmi týkajúce sa platobnej neschopnosti) a v praxi sa vyskytuje zriedka.

V praxi existuje mnoho rozmanitých dôvodov prečo pri syndikáciách úveru dochádza k následnému prevodu úverových záväzkov pôvodného veriteľa na tretie subjekty. F. Wood uvádza nasledovné príklady:

- (a) *„pretože nebol dostatok času pre syndikovanie,*
- (b) *pretože všeobecná syndikácia nebola možná z dôvodu zachovania mlčanlivosti pre úver potrebný k financovaniu ponuky na prevzatie [...]*
- (c) *za účelom získania zisku z obchodovania s úvermi, napr. pri ponechaní časti marže,*

³²³ Bližšie viď Wood F., *International Loans and Bonds I.*, strana 147.

³²⁴ Ekonomický efekt pri subparticipácii je rovnaký ako pri právnom prevode úverových záväzkov so syndikovanej zmluvy o úvere prostredníctvom novácie alebo postúpenia.

³²⁵ V praxi dlžník (a ručiteľia, ak existujú podľa syndikovanej zmluvy o úvere) nemá vedomosť o subparticipácii.

³²⁶ Ako odplatu subparticipant získa úroky a iné platby z poskytnutých peňažných prostriedkov, ktoré by inak v syndikáte patrili pôvodnému veriteľovi. V zásade je možné identifikovať dve hlavné nevýhody tohto typu prevodu úverových záväzkov po uzatvorení syndikovanej zmluvy o úvere. Prvou je skutočnosť, že subparticipant (na rozdiel od ostatných typoch a to novácie a postúpenia) sa nestáva stranou syndikovanej zmluvy o úvere a tak nemá plný prospech zo zmluvy (napr. v súvislosti so syndikovanou demokraciou právo voliť) a nemá priamy nárok voči dlžníkovi (napr. v určitých jurisdikciách táto absencia môže spôsobovať problémy s prihlasovaním pohľadávok voči dlžníkovi v dôsledku absencie priameho nároku).

³²⁷ V podstate ide o určitú garanciu subparticipanta pôvodnému veriteľovi týkajúcu sa jeho úverových záväzkov na syndikácii úveru pre dlžníka.

- (d) [za účelom] *odstránenia aktív, ktoré by si vyžadovali kapitálovú primeranosť a tým vytvorenia priestoru za účelom ďalšieho financovania bez potreby získania nového kapitálu. [...]*³²⁸

2.23.2 Zmena v osobe veriteľa

Podľa LMA vzorovej zmluvy môžu veritelia voľne postupovať svoje práva a povinnosti bez súhlasu dlžníka, čo zodpovedá všeobecnej bankovej praxi.³²⁹ V LMA vzorovej zmluve môže veriteľ previesť svoje práva a záväzky prostredníctvom novácie. Koncept novácie podľa Českého a Slovenského právneho poriadku je odlišný nakoľko podľa Občianskeho zákonníka nováciou je možné nahradiť existujúci záväzok novým záväzkom ale iba medzi tými istými účastníkmi.³³⁰ Následne zmena v osobe veriteľa v prípade ak syndikovaná zmluva o úvere sa riadi Českým resp. Slovenským právom si vyžaduje určité modifikácie.³³¹

Za účelom ochrany dlžníka v syndikovaných zmluvách o úvere je obvyklé, že novým veriteľom na ktorého majú byť prevedené práva a povinnosti sa v závislosti od dohody účastníkov rozumie štandardne banka oprávnená poskytovať bankové služby resp. banka s určitým minimálnym ratingom. V prípade, ak je dlžník v porušení syndikovanej zmluvy o úvere novým veriteľom sa môže stať hociktorá tretia osoba bez akýchkoľvek limitácií, na ktorú veriteľ prevedie svoje práva a povinnosti.³³² Typicky, syndikovaná zmluva o úvere v dôsledku ochrany dlžníka obsahuje aj ustanovenia, kedy sa vyžaduje súhlas dlžníka na zmenu v osobe veriteľa. Avšak v tomto prípade, treba mať na zreteli, že dlžník nemá právo odoprieť udelenie súhlasu s postúpením práv a prevodom povinností príslušného veriteľa bez uvedenia opodstatneného dôvodu. Opodstatneným dôvodom na odopretie súhlasu sú rozličné skutočnosti, ktoré sú

³²⁸ Wood F., *International Loans and Bonds I.*, strana 145.

³²⁹ Za týmto účelom je obvyklé, že veritelia sú oprávnení (bez ohľadu na dojednania o zachovávaní mlčanlivosti) poskytnúť informácie o úvere a dlžníkovi tretej osobe, na ktorú má byť prevedený úverový záväzok či prostredníctvom novácie, postúpenia alebo subparticipácie. Na druhej strane podľa (syndikovaných) zmlúv o úvere, dlžník nemôže previesť svoje povinnosti ani postúpiť svoje práva na tretie osoby.

³³⁰ § 570 Občianskeho zákonníka.

³³¹ V syndikovanej zmluve o úvere podľa Českého a Slovenského práva je postúpenie a prevod je upravené tým spôsobom, že dlžník priamo v syndikovanej zmluve o úvere výslovne súhlasí s tým, že veriteľ môže kedykoľvek na inú osobu postúpiť alebo previesť svoje práva a pohľadávky súvisiace s jeho účasťou na úvere a previesť svoj úverový záväzok alebo jeho časť, prípadne ďalšie povinnosti, ktoré mu vyplývajú so syndikovanej zmluvy o úvere. Napriek skutočnosti, že sa pri postúpení pohľadávky v zmysle § 524 a násl. Občianskeho zákonníka súhlas dlžníka nevyžaduje, je pravidlom, že v zmluve o úvere dlžník výslovne s postúpením súhlasí. Samotné prevedenie povinností sa spravuje § 531 Občianskeho zákonníka a pri prevzatí dlhu je súhlas veriteľa (t.j. dlžníka so syndikovanej zmluvy o úvere) daný vopred a to podpisom zmluvy o úvere. Následne postúpením pohľadávky podľa § 524 Občianskeho zákonníka a prevzatím dlhu podľa § 531 Občianskeho zákonníka dochádza k „novácii“ a prevedeniu práv a záväzkov na nového veriteľa.

³³² Obdobne bez akýchkoľvek limitácií je tomu typicky v prípadoch ak ide o postúpenie alebo prevod na osobu, ktorá je už iným veriteľom v syndikáte alebo ak je novým veriteľom ovládaná osoba alebo ovládajúca osoba veriteľa v zmysle § 66a Obchodného zákonníka.

explicitne definované v zmluve o úvere. Pôjde najmä o skutočnosti, kedy v dôsledku postúpenia alebo prevodu práv a povinností zo zmluvy o úvere by dlžníkovi vznikla povinnosť platiť zrážkovú daň, alebo v Českom resp. Slovenskom prostredí ak by mal po prevode dlžník k novému veriteľovi osobitný vzťah v zmysle zákona o bankách.³³³

Vzhľadom na syndikáciu úveru a účasť viacerých bánk na poskytnutí úveru je pri zmene osoby veriteľa štandardom v LMA vzorovej zmluve vystavenie tzv. potvrdenia o prevode práv a povinností.³³⁴ Samotné syndikované zmluvy o úvere zvyknú obsahovať aj ustanovenia o poplatkoch za prevod práv a povinností ako aj ustanovenia o limitácii zodpovednosti prevádzajúceho veriteľa.

2.23.3 Zmena v osobe dlžníka

Podľa štandardu LMA vzorovej zmluvy dlžník nemôže postúpiť ani previesť žiadne z práv, ktoré mu vyplývajú zo zmluvy o úvere na žiadnu inú osobu bez predchádzajúceho písomného súhlasu všetkých veriteľov.³³⁵ V Čechách a na Slovensku by tak akýkoľvek prevod by v zmysle § 525 Občianskeho zákonníka odporoval dohode s dlžníkom.

2.23.4 Zmena v osobe tretích subjektov

LMA vzorová zmluva upravuje aj prístupenie dodatočných dlžníkov a dodatočných ručiteľov dlžníka k syndikovaným zmluvám o úvere bez nutnosti uzavretia jej dodatkov. Uvedené ustanovenia v zmluvách o úvere tak dávajú stranám značnú mieru flexibility počas celej doby úverového vzťahu. Spoločnými podmienkami pre prístupenie týchto tretích subjektov k syndikovanej zmluve o úvere je obyčajne neexistencia prípadu porušenia zmluvy, súhlas väčšiny veriteľov (syndikovaná demokracia) a podpísanie zmluvy o prístupení³³⁶ k syndikovanej zmluve o úvere zmluvnými stranami, prípadne aj splnenie rôznych odkladacích podmienok v závislosti na konkrétnom financovaní. Okrem uvedeného LMA vzorová zmluva upravuje aj rezignáciu (vystúpenie) dlžníka so syndikovanej zmluvy o úvere (ak vystupuje v syndikovanej zmluve o úvere viacero dlžníkov) alebo rezignáciu ručiteľa pričom

³³³ Bližšie k ustanoveniam týkajúcim sa ochrany dlžníka pri postúpeniach úverových záväzkov viď Wood F., *International Loans and Bonds I.*, strana 146.

³³⁴ Účelom vystavenia potvrdenia je informovať agenta pre úver o postúpení a prevode, čo úzko súvisí z jeho administratívnymi funkciami podľa syndikovanej zmluvy o úvere. V rámci priblíženia mechanizmu, zmena v osobe veriteľa alebo nadobudnutie ktoréhokoľvek práva alebo povinností zo zmluvy o úvere nadobudne účinnosť dňom uvedeným v potvrdení o prevode práv a povinností. Následne, agent pre úver bez zbytočného odkladu informuje dlžníka o osobe nového veriteľa po nadobudnutí účinnosti postúpenia a prevodu práv a povinností.

³³⁵ Rovnako to platí aj ohľadom povinností dlžníka vyplývajúcich zo zmluvy o úvere. Na uvedené sa nevzťahuje syndikovaná demokracia ale sa vyžaduje jednomyselný súhlas ostatných veriteľov v syndikáte.

³³⁶ Typicky v syndikovaných zmluvách o úvere prístupujúci dlžník podpíše len vyhlásenie o prístupení (tzv. accession letter). Avšak v prípade ak České resp. Slovenské právo je rozhodujúce pre syndikovanú zmluvu potom prístupenie má povahu zmluvy, ktorá je podpísaná prístupujúcim dlžníkom a zmluvnými stranami syndikovanej zmluvy o úvere.

typické podmienky rezignácie sú obdobné tým pri pristúpení dlžníka alebo ručiteľa uvedené vyššie.

2.24 Úprava vzťahov medzi veriteľmi

Za účelom zjednodušenia každodennej správy úverov v syndikáte je pravidlom, že jeden veriteľ v syndikáte je poverený ostatnými veriteľmi administráciou úveru. Takýto poverený veriteľ bude spravovať úver a ako agent pre úver koná ako zástupca ostatných veriteľov v syndikáte pričom jeho postavenie úzko súvisí s výkonom administratívnych činností (rozhodovacie činnosti ostávajú s ostatnými veriteľmi).

2.24.1 Vymenovanie agenta pre úver

V syndikovaných zmluvách o úvere je štandardom (podľa LMA vzorovej zmluvy), že každý veriteľ participujúci na syndikácii (okrem samotného agenta pre úver) menuje agenta pre úver, aby konal ako jeho agent na základe zmluvy o úvere a aby v súlade s ustanoveniami zmluvy o úvere plnil povinnosti a vykonával práva, ktoré mu boli konkrétne zverené na jej základe. Rovnako dlžník oprávňuje agenta, aby poskytoval ostatným veriteľom akékoľvek informácie, ktoré získa od dlžníka v súvislosti zo zmluvou o úvere. Menovanie agenta pre úver sa nevzťahuje na konanie v súvislosti zo zabezpečením, ktoré vykonáva agent pre zabezpečenie.³³⁷ Avšak nevylučuje sa (a v praxi často býva), že agent pre úver a agent pre zabezpečenie je ten istý veriteľ.

2.24.2 Úlohy agenta pre úver

Medzi základné úlohy agenta pre úver vyplývajúce z mechanickej a administratívnej povahy týchto činností je vedenie komunikácie medzi jednotlivými veriteľmi na jednej strane ako aj zastupovanie syndikátu veriteľov voči dlžníkovi na strane druhej. Okrem uvedeného agent pre úver má aj určité informačné povinnosti podľa zmluvy o úvere a podľa § 567 ods. 2 Obchodného zákonníka.³³⁸ Agent pre úver je obvykle povinný v zmysle syndikovanej zmluvy o úvere promptne zaslať ostatným stranám zmluvy dokumenty, ktoré mu boli doručené ako aj informovať ostatných veriteľov o rôznych skutočnostiach.³³⁹ Agent pre úver je najmä povinný informovať ostatných veriteľov participujúcich na syndikácii o prípadoch neuhradenia istiny úveru dlžníkom alebo úrokov alebo poplatkov splatných podľa syndikovanej zmluvy o úvere.

³³⁷ Bližšie vid' časť 1.1 (*Základné pojmy*), strana 10.

³³⁸ Mandatár je povinný oznámiť mandantovi všetky okolnosti, ktoré zistil pri zriaďovaní záležitosti a ktoré môžu mať vplyv na zmenu pokynov mandanta.

³³⁹ Napr. ohľadom oznámenia dlžníka týkajúceho sa prípadu porušenia zmluvy o úvere, žiadosti o čerpanie úveru a pod.

Medzi ďalšie typické povinnosti agenta podľa LMA vzorovej zmluvy pri administrácii úveru patria najmä nasledovné povinnosti:

- (a) požiadať o súhlas všetkých veriteľov v prípadoch, ak je podľa syndikovanej zmluvy o úvere je potrebný na úkon agenta pre úver súhlas väčšiny veriteľov alebo prípadne všetkých veriteľov;
- (b) zdržať sa výkonu k práva, ktoré mu bolo zverené ako agentovi pre úver podľa syndikovanej zmluvy o úvere v prípade, ak dostane takýto pokyn od väčšiny veriteľov a riadiť sa týmto pokynom;
- (c) plniť funkciu splnomocnenca veriteľov v súlade s pokynmi, ktoré dostane od väčšiny veriteľov.³⁴⁰

2.24.3 Práva a oprávnenia agenta pre úver

Pri výkone povinností a úloh podľa syndikovanej zmluvy o úvere, agent postupuje v súlade so zmluvou o úvere. Pri výkone týchto činností má agent pre úver podľa zmluvy právo spoliehať sa určité skutočnosti dojednané v syndikovanej zmluve o úvere, pričom je štandardom, že agent má právo spoľahnúť sa na akékoľvek oznámenie alebo dokument, o ktorom je v dobrej viere presvedčený, že je pravý a správny a že bol podpísaný oprávnenou osobou. Agent pre úver má právo spoľahnúť sa aj na vyhlásenia poskytnuté dlžníkom v syndikovanej zmluve o úvere.³⁴¹

2.24.4 Inštrukcie väčšiny veriteľov (Syndikovaná demokracia)

V súlade so základným princípom syndikácie, agent pre úver je povinný vykonávať svoje práva alebo sa zdržať ich vykonávania na základe inštrukcie väčšiny veriteľov (čo úzko súvisí so skutočnosťou, že agent pre úver nemá rozhodovacie právomoci). Za týmto účelom v syndikovaných zmluvách o úvere agent pre úver býva zväčša zbavený zodpovednosti, ak pri vykonávaní inštrukcií postupuje podľa pokynov väčšiny veriteľov.³⁴² V tejto súvislosti rovnako platí, že akékoľvek pokyny, ktoré vydá väčšina veriteľov, budú záväzné pre všetkých veriteľov. Pre jednotlivé syndikované zmluvy o úvere je v praxi časté dojednanie, že agent pre úver môže zdržať konania na základe pokynov väčšiny veriteľov, dokiaľ mu nebude poskytnuté preňho uspokojivé

³⁴⁰ Bližšie viď časť 1.1. (viii) (*Syndikovaná demokracia*), strana 14.

³⁴¹ Pri výkone oprávnení zo zmluvy, agent pre úver nenesie žiadnu zodpovednosť voči žiadnemu veriteľovi v súvislosti s primeranosťou, presnosťou alebo úplnosťou akéhokoľvek vyhlásenia alebo informácie ktoré boli vykonané alebo poskytnuté v súvislosti so zmluvou o úvere.

³⁴² Štandard LMA vzorovej zmluvy počíta aj s možnou absenciou inštrukcií. V prípade absencie inštrukcií zo strany väčšiny veriteľov (avšak za predpokladu, že o ich vydanie agent pre úver požiadal) má agent právo konať alebo zdržať sa konania takým spôsobom, ktorý bude podľa jeho názoru v najlepšom záujme všetkých veriteľov.

zabezpečenie voči škode alebo strate, ak očakáva, že plnením pokynu väčšiny veriteľov mu takáto škoda alebo strata môže vzniknúť.

2.24.5 Vylúčenie zodpovednosti

Vo všeobecnosti podľa LMA vzorovej zmluvy platí pravidlo, že agent pre úver nenesie žiadnu zodpovednosť voči žiadnemu veriteľovi za konanie resp. nekonanie v súvislosti so syndikovanou zmluvou o úvere. Vylúčenie zodpovednosti úzko súvisí so skutočnosťou, že agent pre úver má len mechanické a administratívne oprávnenia a najmä so skutočnosťou, že pri absencii tohto ustanovenia (spolu s ustanovením o odškodnení) by túto úlohu žiadny z veriteľov v syndikáte pre vysoké riziko nechcel vykonávať.³⁴³ Pri vylúčení zodpovednosti je obvyklé, že okrem agenta pre úver nesmie žiadna strana zmluvy o úvere začať konanie aj voči predstaviteľom, zamestnancom alebo zástupcom agenta v súvislosti s pohľadávkou, ktorú môže mať voči agentovi alebo v súvislosti s úkonom alebo opomenutím tohto predstaviteľa, zamestnanca alebo zástupcu agenta vo vzťahu k zmluve o úvere.³⁴⁴

Samotná LMA vzorová zmluva vymedzuje okruh povinností na ktoré nie je agent pre úver povinný. Agent nie je povinný sledovať ani zisťovať, či nastal, pretrváva alebo hrozí prípad porušenia. Taktiež štandardne agent nie je povinný poskytovať ostatným veriteľom kreditné hodnotenia ani iné informácie týkajúce sa kreditného alebo iného rizika dlžníka a nie je povinný skúmať alebo kontrolovať dostatočnosť, presnosť alebo úplnosť žiadneho dokumentu, ktorý bude postupovať druhej ostatným veriteľom.

2.24.6 Odškodnenie agenta pre úver ostatnými veriteľmi

Bez ohľadu na odškodnenie veriteľov dlžníkom,³⁴⁵ podľa LMA vzorovej zmluvy je ktorýkoľvek veriteľ participujúci na syndikácii povinný, odškodniť agenta pre úver do výšky *pro rata* podielu veriteľa na syndikácii úveru dlžníkovi voči akejkoľvek škode alebo strate, ktorá mu vznikla z dôvodu jeho pôsobenia ako agenta pre úver. Štandardnou výnimkou z tohto odškodnenia budú prípady ak k strate alebo škode na strane agenta došlo jeho hrubou nebanalivnosťou alebo úmyselným konaním.

2.24.7 Zmena agenta pre úver

³⁴³ Pre syndikované zmluvy o úvere podľa Českého a Slovenského práva, pre účely ustanovenia § 373 Obchodného zákonníka sa všetky udalosti, okolnosti, konania a opomenutia nehladiac na § 374 Obchodného zákonníka (okrem, nebanalivostí alebo úmyselného konania agentom pre úver) považujú za okolnosti vylučujúce zodpovednosť.

³⁴⁴ Podľa Českého resp. Slovenského rozhodného práva sa tieto uvedené osoby môžu dovolávať tohto vylúčenia zodpovednosti v zmysle ustanovenia § 50 Občianskeho zákonníka.

³⁴⁵ Bližšie viď časť 2.15 (*Sľub odškodnenia*), strana 54.

LMA vzorová zmluva upravuje aj prípady odstúpenia agenta pre úver a vymenovania iného veriteľa (schváleného väčšinou veriteľov) za nového agenta.³⁴⁶ Odstúpenie agenta pre úver a vymenovanie nového agenta sa podľa syndikovanej zmluvy o úvere stanú účinnými po písomnom oznámení nového agenta, že svoje vymenovanie prijíma; a oznámenia väčšiny veriteľov, že boli splnené podmienky účinnosti menovania nového agenta pre úver. Dlžník je povinný podľa LMA vzorovej zmluvy poskytnúť maximálnu súčinnosť a vykonať všetky úkony požadované agentom pre úver alebo väčšinou veriteľov na to, aby boli splnené podmienky účinnosti vymenovania nového agenta stanovené väčšinou veriteľov. V súvislosti s finančnou krízou došlo k pomerne rozsiahlym zmenám v úprave postavenia agenta pre úver v prípadoch ak sa tento agent stane platobne neschopným.³⁴⁷

2.25 Pro rata zdieľanie a redistribúcia

Vo všeobecnosti sa nevyhnutnosť úpravy *pro rata* zdieľania v zmluve o úvere týka iba syndikovaných zmlúv o úvere a je štandardom.³⁴⁸ Syndikovaná zmluva o úvere vyžaduje aby dlžník vykonával platby prostredníctvom agenta pre úver, ktorý ich následne prerozdeľuje medzi veriteľov v syndikáte.³⁴⁹ V prípade, ak by došlo splateniu peňažných prostriedkov priamo veriteľovi (napr. priamou úhradou, započítaním alebo inak) LMA vzorová zmluva obsahuje ustanovenie upravujúce nápravu a to vo forme redistribúcie. V zásade je účelom redistribúcie náprava situácií kedy jeden z veriteľov participujúcich na syndikácii úveru získa od dlžníka väčší podiel ako mu prináleží. Následne je tento veriteľ povinný túto sumu poskytnúť agentovi pre úver, ktorý ju redistribuje medzi ostatných veriteľov participujúcich na syndikácii *pro rata* k ich podielom na celkovom úverom záväzku syndikátu voči dlžníkovi.

V podstate redistribúcia stanovuje, že ak bude akákoľvek suma, ktorú je dlžník povinný na základe syndikovanej zmluvy o úvere splatiť veriteľovi, splatená prijímajúcemu veriteľovi jej úhradou, započítaním alebo akýmkoľvek iným spôsobom, ktorý je odlišný, než by bola platba prostredníctvom agenta v súlade so zmluvou o úvere, potom má prijímajúci veriteľ ako aj agent určité povinnosti. Prijímajúci veriteľ je

³⁴⁶ Agent pre úver môže štandardne odstúpiť aj bez vymenovania nového agenta pre úver a to prostredníctvom zaslania oznámenia veriteľom a dlžníkovi. Podľa LMA vzorovej zmluvy v takom prípade určí nového agenta väčšina veriteľov. V prípade ak nedôjde k vymenovaniu nového agenta v lehote 30 dní od odoslania oznámenia o odstúpení, agent pre úver môže vymenovať iného veriteľa za nového agenta podľa svojho uváženia. Pred vymenovaním nového agenta pre úver je obvyklá konzultácia s dlžníkom o osobe nového agenta avšak dlžník podľa zmluvy o úvere nie je oprávnený udeľovať súhlas alebo nesúhlas s osobou nového agenta.

³⁴⁷ Bližšie viď **Chyba! Nenašiel sa žiaden zdroj odkazov.** (Platobne neschopný agent pre úver), strana 106.

³⁴⁸ Bližšie viď Wood F., *International Loans and Bonds I.*, strana 138.

³⁴⁹ Všeobecným princípom je, že všetky platby bez ohľadu či sa jedná o poskytnutie úveru alebo prijatie splátok úveru sú uskutočňované prostredníctvom agenta pre úver.

povinný obvykle bezodkladne poskytnúť podrobné informácie o prijatej platbe agentovi pre úver pričom agent následne vypočíta, či prijatá platba presahuje sumu, ktorú by prijímajúci veriteľ získal, ak by prijímanú sumu získal agent v súlade so zmluvou o úvere. Na základe týchto skutočností výsledkom je, že ak prijímajúci veriteľ musí uhradiť agentovi sumu, ktorá sa bude rovnať presahujúcej sume na ktorú by bol oprávnený, dôjde k redistribúcii.

Agent pre úver je povinný podľa LMA vzorovej zmluvy s redistribúciou nakladať tak, ako keby išlo o platbu od dlžníka na základe zmluvy o úvere a musí ju rozdeliť medzi veriteľov, s výnimkou prijímajúceho veriteľa. V rámci mechanizmu redistribúcie, ak agent pre úver vykoná rozdelenie, toto rozdelenie sa vykonáva z dôvodu pristúpenia prijímajúceho veriteľa k záväzku dlžníka v rozsahu redistribúcie, ktoré je týmto dohodnuté medzi každým prijímajúcim veriteľom a všetkými ostatnými veriteľmi s účinkami odloženými do vykonania rozdelenia redistribúcie agentom pre úver. Dlžník je povinný prijímajúcemu veriteľovi uhradiť dlh, ktorý sa rovná sume redistribúcie, ktorý bude splatný okamihom jej rozdelenia. V prípade ak bude musieť prijímajúci veriteľ následne vrátiť prijatú platbu, prípadne jej časť dlžníkovi a prijímajúci veriteľ uhradil sumu redistribúcie z dôvodu predchádzajúceho získania prijatej platby potom musia ostatní veritelia v syndikáte nahradiť prijímajúcemu veriteľovi príslušnú časť hodnoty redistribúcie uhradenej týmto veriteľom, spolu s úrokmi za dobu, kedy mala sumu redistribúcie v držbe.

2.26 Administrácia úveru

LMA vzorová zmluva v tejto časti upravuje administráciu úveru a spôsoby splatenia a vykonávania jednotlivých platieb na základe zmluvy o úvere. V zásade všetky platby (či už dlžníka alebo ostatných veriteľov) sa pri syndikovaných úveroch vykonávajú prostredníctvom agenta pre úver, ktorý plní administratívne úlohy a ich ďalej distribuuje v zmysle ustanovení zmluvy o úvere.

2.26.1 Platby agentovi a distribúcia platieb

Spôsob uskutočňovania platieb dlžníkom sa v zmluve o úvere štandardne realizuje prostredníctvom odoslania peňažných prostriedkov na účet agenta pre úver. Za účelom distribúcie platieb v rámci jednotlivých veriteľov v syndikáte je každý veriteľ povinný poskytnúť agentovi pre úver svoj *pro rata* podiel na úvere (vo výške špecifikovanej agentom pre úver vypočítaného podľa výšky jeho úverových záväzkov

a čerpanej čiastky úveru).³⁵⁰ Agent poukáže peňažné prostriedky ostatným veriteľom v syndikáte v pomere podľa aktuálnej výšky ich *pro rata* podielu.

2.26.2 Čiastočné platby

Ide o situácie kedy dlžník vykoná platbu vo výške, ktorá nie je dostatočná na uspokojenie jeho splatného záväzku v celosti. V prípade absencie zmluvného dojednania sa použije podporné ustanovenie § 330 ods. 2 Obchodného zákonníka, kde pri plnení peňažného záväzku sa započíta platenie najprv na úroky a potom na istinu, ak dlžník neurčí inak. Pre veriteľov predmetná úprava je nevyhovujúca pre riziko stanovenia iného poradia dlžníkom ako aj nedostatočnom vymedzení. V tomto prípade agent pre úver použije takúto platbu podľa dohodnutého poradia v zmluve o úvere. Podľa LMA vzorovej zmluvy toto poradie je obvykle nasledovné:³⁵¹

- (a) v prvom rade, sa táto suma použije na úhradu neuhradených poplatkov a náhrad výdavkov agenta pre úver;
- (b) v druhom rade na úhradu neuhradeného úroku a poplatkov veriteľov v pomere podľa aktuálnej výšky ich *pro rata* podielov;
- (c) v treťom rade na úhradu neuhradenej istiny splácaného úveru dlžníkom, taktiež v pomere podľa výšky *pro rata* podielov; a
- (d) v štvrtom rade na úhradu inej neuhradenej čiastky dlžnej veriteľom podľa úverovej dokumentácie (napr. zabezpečovacích zmlúv a pod.).

2.26.3 Všeobecné ustanovenia o splatnosti

LMA vzorová zmluva určuje všeobecnú lehotu na splatnosť pohľadávok veriteľov v prípadoch kedy splatnosť by nebola uvedená zmluva o úvere. Dlžník v súlade s § 340 ods. 1 Obchodného zákonníka je povinný splatiť pohľadávky podľa jednotlivých ustanovení zmluvy a v prípade ich absencie v súlade so všeobecnou splatnosťou. Samotné všeobecné ustanovenie o splatnosti môže byť rozmanité a určené počtom dní resp. všeobecne tým že tieto pohľadávky sú splatné okamžite, pričom ich spoločným znakom je, že lehota začína plynúť do dňa výzvy na zaplatenie dlžníkovi.

³⁵⁰ Ide o jednu z najdôležitejších povinností ktorú má jednotlivý veriteľ voči dlžníkovi (nakoľko sú záväzky veriteľov v syndikáte oddelenými záväzkami) a ostatným veriteľom.

³⁵¹ V súlade s princípom syndikátnej demokracie, je štandardom, že zmluva o úvere umožňuje vykonanie platieb aj v inom poradí avšak za splnenia podmienky, že na iné poradie použitia takej platby, platí poradie určené dohodou väčšiny.

V prípade, ak by splatnosť úveru nebola dohodnutá aplikoval by sa zákonný rámec obchodného zákonníka. V dôsledku špeciálnej úpravy sa neaplikuje zákonné ustanovenie § 340 Obchodného zákonníka³⁵² ale podporné ustanovenie § 504 Obchodného zákonníka, v súlade s ktorým je dlžník povinný vrátiť poskytnuté peňažné prostriedky v dojednanej lehote, inak do jedného mesiaca odo dňa, keď ho o ich vrátenie veriteľ požiadal.

2.26.4 Započítanie

Podľa všeobecného princípu, môže každý veriteľ v syndikáte kedykoľvek započítať splatnú pohľadávku, ktorú má voči dlžníkovi na základe zmluvy o úvere proti akejkolvek pohľadávke (bez ohľadu na to, či je v čase započítania splatná alebo nie), ktorú má dlžník voči veriteľovi.³⁵³ O vykonanom započítaní agent je povinný informovať dlžníka zvyčajne bez zbytočného odkladu potom, čo také započítanie vykonal alebo potom, čo mu bolo vykonanie takého započítania oznámené príslušným veriteľom. V prípade, ak sa budú započítavať prostriedky v inej mene ako je poskytnutý úver obvykle je veriteľ oprávnený vykonať konverziu do meny podľa svojho aktuálneho kurzu platného ku dňu započítania.

Na druhej strane pri dlžníkovi sa uplatňuje zákaz započítania. Podľa LMA vzorovej zmluvy je štandardne vylúčené právo dlžníka započítať akúkoľvek svoju pohľadávku voči veriteľovi oproti akejkolvek pohľadávke veriteľa podľa zmluvy. *„Dôvody pre zákaz započítania dlžníkom sú (1) základná premisa „zaplat' teraz, súd sa neskôr“ (2) princíp toku peňazí (banka používa jednotlivé splátky na splatenie svojich poddlžných vkladov) a (3) a z dôvodu, že dojednanie vylučujúce započítanie zlepšuje prevoditeľnosť úverov bankami.“*³⁵⁴

2.27 Ostatné štandardné dojednania

Medzi typické štandardné dojednania v LMA vzorovej zmluve patria najmä ustanovenia, ktoré sa týkajú (i) vzájomnej komunikácie zmluvných strán, (ii) záväzku mlčanlivosti, (iii) rozhodného práva zmluvy o úvere a riešenia sporov. Úprava komunikácie v LMA vzorovej zmluve je pomerne podrobná a v súlade s § 43 Občianskeho zákonníka stanovuje spôsob doručovania písomností, postupu zmeny údajov pre doručovanie a určenia rozhodného jazyka pre komunikáciu. Pri záväzku

³⁵² Ak čas plnenia nie je v zmluve určený, je veriteľ oprávnený požadovať plnenie záväzku ihneď po uzavretí zmluvy a dlžník je povinný záväzok splniť bez zbytočného odkladu po tom, čo ho veriteľ o plnenie požiadal.

³⁵³ Obvykle pri započítaní má veriteľ právo použiť akýkoľvek kreditný zostatok na ktoromkoľvek účte dlžníka vedenom u príslušného veriteľa bez ohľadu na jeho splatnosť za účelom započítania.

³⁵⁴ Wood F., *International Loans and Bonds I.*, strana 106.

mľčanlivosti v súvislosti zo zmluvou o úvere treba poznamenať, že banky zo zákona o bankách sú povinné dodržiavať bankové tajomstvo avšak je typické aby samotná zmluva o úvere obsahovala podrobnú úpravu záväzku mľčanlivosti. Okrem týchto ustanovení je „*úprava rozhodného práva úverovej zmluvy, výber príslušných súdov a v prípade štátnych úverov, vzdanie sa imunit štandardom v medzinárodných úverových zmluvách*“³⁵⁵.

Obvykle pri LMA vzorovej zmluve, podľa českého resp. slovenského práva sú typicky v zmluve o úvere expresne vylúčené dispozitívne ustanovenia Obchodného zákonníka. Použitie akéhokoľvek ustanovenia ktoréhokoľvek právneho predpisu Českej alebo Slovenskej republiky, ktoré nie je kogentné, je výslovne vylúčené v rozsahu, v ktorom by jeho použitie mohlo meniť význam, interpretáciu alebo účel ktoréhokoľvek ustanovenia zmluvy o úvere. Bez ohľadu na všeobecnosť vylúčenia dispozitívnych ustanovení je obvyklé že syndikované zmluvy o úvere podľa Českého resp. Slovenského práva obvykle obsahujú dojedanie vylučujúce ustanovenia § 361,³⁵⁶ § 500,³⁵⁷ § 503 ods.3,³⁵⁸ § 506³⁵⁹ a § 507³⁶⁰ Obchodného zákonníka.

³⁵⁵ Wood F., Syndicated Bank Loans III., strana 141.

³⁵⁶ Strana, ktorá vedie na základe zmluvy pre druhú stranu bežný alebo vkladový účet, môže použiť peňažné prostriedky na týchto účtoch iba na započítanie svojej vzájomnej pohľadávky, ktorú má voči majiteľovi účtu podľa zmluvy o vedení týchto účtov.

³⁵⁷ Dlžník je oprávnený uplatniť nárok na poskytnutie peňažných prostriedkov v lehote určenej v zmluve. Ak táto lehota nie je v zmluve určená, môže dlžník tento nárok uplatniť, dokiaľ poskytnutie úveru niektorá strana nevypovie. Ak zmluva neurčuje alebo osobitný zákon neustanovuje inú výpovednú lehotu, môže poskytnutie úveru vypovedať dlžník s okamžitou účinnosťou a veriteľ ku koncu kalendárneho mesiaca nasledujúceho po mesiaci, v ktorom bola výpoveď doručená dlžníkovi.

³⁵⁸ Dlžník je oprávnený vrátiť poskytnuté peňažné prostriedky pred dobou určenou v zmluve. Úroky je povinný zaplatiť len za dobu od poskytnutia do vrátenia peňažných prostriedkov.

³⁵⁹ Ak je dlžník v omeškaní s vrátením viac než dvoch splátok alebo jednej splátky po dobu dlhšiu ako tri mesiace, je veriteľ oprávnený od zmluvy odstúpiť a požadovať, aby dlžník vrátil dlžnú sumu s úrokmi.

³⁶⁰ Ak má dlžník poskytnuté peňažné prostriedky podľa zmluvy použiť iba na určitý účel a dlžník ich použije na iný účel alebo ak ich na dohodnutý účel nemožno použiť, je veriteľ oprávnený od zmluvy odstúpiť a požadovať, aby dlžník vrátil bez zbytočného odkladu použité a nevrátené prostriedky s úrokmi.

3. Dopady finančnej krízy na syndikované zmluvy o úvere

3.1 Všeobecne

Pád finančných inštitúcií ako Bear Sterns a Lehman Brothers signalizoval začiatok globálnej finančnej krízy v čoho dôsledku okrem iného došlo aj určitým fundamentálnym zmenám chápania úverového rizika v syndikovaných zmluvách o úvere. Pád finančných inštitúcií odkryl nové a predtým nemysliteľné riziká, týkajúce sa najmä insolventnosti veriteľov v syndikáte. Globálna finančná kríza bola aj katalyzátorom problémov súvisiacich s krízou štátnych dlhoch a s tým súvisiacim potenciálnym bankrotom štátov, obzvlášť vypuklých v Eurozóne. V dôsledku globálnej finančnej krízy bola prepracovaná LMA primárnej dokumentácie pričom do jej štandardu sa okrem iného zaviedla platobná neschopnosť veriteľov, platobná neschopnosť agenta pre úver ako aj zmeny súvisiace s ochranou úrokovej marže a iné zmeny v LMA vzorovej zmluvy bližšie priblížené v tejto kapitole.

3.2 Platobná neschopnosť veriteľov

Globálna finančná kríza poukázala na skutočnosť, že okrem platobnej neschopnosti dlžníka v syndikovaných zmluvách o úvere rovnako je úprava platobnej neschopnosti veriteľov esenciálnou otázkou. Základným dôvodom pre zavedenie platobnej neschopnosti veriteľov bolo adresovanie už reálnej situácie, skutočnosti keď sa niektorý z veriteľov participujúcich na syndikáte dostal do platobnej neschopnosti. V tejto súvislosti je možné očakávať, že pravdepodobne táto skutočnosť spôsobí, že takýto veriteľ nebude viac schopný poskytnúť peňažné prostriedky dlžníkovi vo výške svojho podielu na úverovom záväzku v zmysle syndikovanej zmluvy o úvere.

Riziko platobnej neschopnosti veriteľov je najviac vypuklé v prípade revolvingového financovania.³⁶¹ Pre termínové úvery, ktoré boli čerpané v celosti obavy z nedostatku financovania v prípade platobne neschopného veriteľa nie sú také výrazné. Na druhej strane v prípade termínového úveru ktorý je čerpaný po častiach a jednotlivé tranže úveru ešte neboli dlžníkom čerpané, sú dôsledky takéhoto platobne neschopného veriteľa obdobné tým, ktoré sa týkajú revolvingového financovania.

Syndikované zmluvy o úvere podľa starého štandardu LMA vzorovej zmluvy vyžadujú, aby dlžník riadne splatil a opätovne čerpal revolvingový úver v čoho dôsledku pri revolvingových a rollover úveroch nebolo možné bezhotovostné

³⁶¹ K charakteristike revolvingových úverov bližšie viď časť 1.3 (*Typy úveru*), strana 15.

obnovovanie úveru. Avšak bezhotovostné obnovovanie úveru (t.j. „započítanie“ splatenia a nového čerpania revolvingového úveru) široko využívané v praxi sa uskutočňovalo v rozpore so syndikovanými zmluvami o úvere.³⁶²

V nadväznosti na neexistenciu možnosti bezhotovostného obnovovania úveru sa po vypuknutí globálnej finančnej krízy začali naplno vynárať prvé problémy súvisiace s platobnou neschopnosťou veriteľov. Tieto problémy primárne súviseli s porušením povinnosti poskytnúť peňažné prostriedky resp. ho poskytnúť včas. V praxi pri platobnej neschopnosti veriteľa dochádzalo k situáciám kde agent pre úver v súlade so syndikovanou zmluvou o úvere redistriboval splatený úver jednotlivých veriteľom v syndikáte, avšak pri žiadosti dlžníka o opätovné poskytnutie peňažných prostriedkov agent pre úver dostal peňažné prostriedky určené dlžníkovi znížené o úverový záväzok platobne neschopného veriteľa. Dôsledok bola potreba upraviť syndikované zmluvy o úvere, kde cieľom bolo zabrániť vzniku situácie, v ktorej by dlžník síce splatil revolvingový úver v plnej výške, ale dostal by sumu zníženú o účasť platobne neschopného veriteľa.

Za týmto účelom v súčasnosti podľa syndikovaných zmlúv o úvere je dlžník povinný na hotovostnú platbu len vo výške rozdielu splatného a nového revolvingového úveru. Na strane syndikátu je agent pre úver výslovne povinný použiť nové revolvingové úvery na splatenie splatných revolvingových úverov (čiže ich nerozdelí medzi jednotlivých veriteľov). Veritelia, ktorí poskytujú revolvingový úver sú povinní realizovať hotovostnú platbu len v takej sume, o ktorú je nový revolvingový úver vyšší ako splatný revolvingový úver, v dôsledku čoho dochádza v princípe k bezhotovostnému obnovovaniu ako tomu bolo v praxi pred globálnou finančnou krízou.

Určítym nedostatkom tohto riešenia je však jeho fungovanie len v prípadoch, že sa tieto úvery bezprostredne obnovujú, čiže ak neexistuje určitá lehota medzi jednotlivými splateniami revolvingového úveru a jeho opätovným čerpaním. Ak sa revolvingový úver splatí a znovu čerpá neskôr existuje riziko, že dlžník získa peňažné prostriedky o ktoré žiadal prostredníctvom žiadosti o čerpanie o sumu nižšiu o úverový záväzok platobne neschopného veriteľa v syndikáte. Jedným z možných spôsobov eliminovania takéhoto problému je voliteľná prolongácia úverov. Podľa voliteľnej

³⁶² V praxi, splácanie splátok podľa revolvingového úveru si vyžadovalo povinnosť jeho splatenia agentovi pre úver a v zmysle syndikovanej zmluvy o úvere jeho následnej redistribúcie agentom pre úver jednotlivým členom syndikátu. Tomu následne zodpovedá korešpondujúca povinnosť každého člena syndikátu, financovať svoju účasť vo výške svojho úverového záväzku na opätovnom čerpaní úveru dlžníkom – t.j. poskytnutím peňažných prostriedkov agentovi pre úver tak aby ho mohol ďalej poskytnúť dlžníkovi.

prolongácie úverov v prípade neplnenia jedného z veriteľov dochádza k automatickému predĺženiu splatnosti jeho podielov na nesplatených revolvingových úveroch.³⁶³ Ďalej v tejto situácii má dlžník právo na predčasné splatenie³⁶⁴ týchto samostatných úverov, čím ukončí účasť neplniaceho veriteľa. Existujú aj ďalšie spôsoby ako sa dlžník môže vyplatiť platobne neschopného veriteľa, ktorý sa stal ťarchou syndikátu.³⁶⁵ Nový štandard LMA vzorovej zmluvy o úvere dáva dlžníkovi ako právo na nahradenie platobne neschopného veriteľa iným veriteľom, tak aj samotné právo na zrušenie podielu platobne neschopného veriteľa. V praxi tak dlžník môže nájsť náhradu za platobne neschopného veriteľa, ktorý však v závislosti na jednotlivé dojednania môže podliehať schváleniu ostatných veriteľov na syndikáte resp. nový veriteľ musí mať určitý rating. V prípade zrušenia podielu platobne neschopného veriteľa dochádza automaticky k zníženiu celkových úverových záväzkov syndikátu. Negatívom je, že pri vykonaní tejto možnosti dlžník musí mať zabezpečené náhradné zdroje financovania resp. ich nepotrebuje v takom objeme, akom boli prvotne poskytnuté syndikátom veriteľov. Okrem oprávnení dlžníka, LMA vzorová zmluva zavádza aj mechanizmy kedy sa môžu veritelia participujúci na syndikáte odstrániť platobne neschopného veriteľa. Zmluva o úvere obsahuje dojednanie o navýšení úverových záväzkov jednotlivých veriteľov, v zmysle ktorej môžu zrušený podiel platobne neschopného veriteľa prevziať iní veritelia participujúci na syndikáte.

Ďalším problémom platobne neschopného veriteľa v syndikáte je pravdepodobnosť porušenia aj iných zmluvných povinností na ktoré je zaviazaný podľa syndikovanej zmluvy o úvere. Napriek skutočnosti, že v praxi týchto povinností býva v zmluvách o úvere minimum³⁶⁶ ich plnenie je významné. Ako príklad môže slúžiť jeden zo základných princípov syndikácie úveru a to syndikovaná demokracia ktorá si však vyžaduje riadne plnenie povinností všetkých členov syndikátu, napríklad v prípadoch žiadosť o udelenie súhlasu podľa zmluvy o úvere alebo v prípade žiadosti o uzatvorenie dodatku k zmluve o úvere.

Jednotlivé syndikované zmluvy o úvere sa okrem platobnej neschopnosti veriteľov museli vysporiadať aj s platobnou neschopnosťou agenta pre úver vzhľadom

³⁶³ Toto predĺženie je v LMA vzorovej zmluve riešené dvoma spôsobmi a to buď (a) voliteľným predĺžením do konca lehoty na čerpanie revolvingového úveru alebo (b) do dňa ukončenia platnosti revolvingového úveru, pričom tieto podiely sa budú považovať za samostatné úvery poskytnuté dlžníkovi podľa syndikovanej zmluvy o úvere.

³⁶⁴ Bližšie viď časť 0 (*Predčasné splatenie úveru*), strana 39.

³⁶⁵ V tejto súvislosti sú záujmy dlžníka a ostatných veriteľov podobné a to je výmena resp. vyplatenie platobne neschopného veriteľa, ktorý je pravdepodobne neschopný plniť aj iné záväzky mu vyplývajúce zo zmluvy o úvere.

³⁶⁶ Obdobne aj v zákonnej úprave sú povinnosti veriteľa obmedzené na nevyhnutné minimum, (okrem povinnosti poskytnúť peňažné prostriedky) veriteľ má v zásade podľa § 370 Obchodného zákonníka povinnosť prevziať riadne ponúknuté plnenie a poskytnúť súčinnosť dlžníkovi pri splatení úveru.

na jeho odlišné postavenie a oprávnenia podľa syndikovanej zmluvy o úvere. Ako bolo uvedené v prvej kapitole agenta pre úver môžeme relatívne charakterizovať ako sprostredkovateľa platieb medzi syndikátom a dlžníkom. V prípade, že sa do platobnej neschopnosti dostane agent pre úver má to pre syndikovanú zmluvu o úvere značné následky. Obavy ostatných veriteľov v syndikáte (ale aj samotného dlžníka) sa najmä sústreďujú na finančné prostriedky, ktoré prostredníctvom neho uhradili títo veritelia v rámci svojich úverových záväzkov pri čerpaní úveru alebo dlžník pri splácaní úveru alebo úrokov z úveru v prospech celého syndikátu. Podľa syndikovanej zmluvy o úvere, v zmysle ustanovení o agentovi pre úver, ktorá vychádza zo starého štandardu LMA vzorovej zmluvy agent pre úver môže dobrovoľne odstúpiť resp. ostatní veritelia participujúci na syndikácii môžu žiadať jeho odstúpenie a nahradenie novým agentom pre úver.³⁶⁷ V praxi sa v súvislosti s finančnou krízou keď sa agent pre úver stal platobne neschopným ukázalo, že takáto zmluvná úprava v syndikovaných zmluvách o úvere je nedostačujúca. Uvedené súvisí najmä so skutočnosťou, že ak je agent pre úver v konkurze, je vysoko nepravdepodobné, že sa rýchlo a dobrovoľne vzdá svojej úlohy agenta pre úver, čím vzhľadom na jeho výnimočné postavenie v syndikovanej zmluve o úvere značne znemožňuje jej riadne fungovanie.

V prípade druhej alternatívy podľa starého štandardu na jeho výmenu agenta pre úver je potrebný súhlas väčšiny veriteľov. V dôsledku čoho je potrebné zistiť, či medzi väčšinovými dlžníkmi existuje podpora výmeny agenta pre úver. Avšak esenciálne, agent pre úver v rámci výkonu jeho administratívnych povinností je osoba zodpovedná za získanie pokynov od väčšinových veriteľov v rámci syndikovanej demokracie. Pri platobnej neschopnosti agenta pre úver však možno očakávať, že agent pre úver si tieto povinnosti nebude plniť resp. ich bude plniť ale nie dostatočne razantne. Podľa starého štandardu sa na nadobudnutie účinnosti samotného odstúpenia vyžadovalo oznámenie o odstúpení podpísané agenta pre úver, čo zvykne byť v situácii, keď je tento v konkurze problematické získať.

Podľa nového štandardu LMA vzorovej zmluvy dochádza ohľadom postavenia agenta pre úver a posilneniu flexibility jeho výmeny. Následne sa v praxi v jednotlivých syndikovaných zmluvách o úvere, väčšinovým veriteľom (syndikovanej demokracii) priznáva právo na nahradenie agenta pre úver bez nutnosti mať oznámenie o odstúpení podpísané odstupujúcim agentom pre úver (čo bolo v praxi zbytočne administratívne náročné aj mimo platobnej neschopnosti agenta pre úver). Podľa LMA vzorovej

³⁶⁷ Avšak podľa starého štandardu LMA vzorovej zmluvy dlžník nemá (samostatné) oprávnenie žiadať výmenu agenta pre úver.

zmluvy účinky vymenovania nového agenta pre úver a nahradenia predchádzajúceho agenta pre úver vznikajú v deň uvedený v oznámení väčšinových veriteľov.

Azda najdôležitejšou úlohou agenta pre úver v rámci administrácie úveru je prijímanie, prerozdeľovanie a vykonávanie platieb podľa syndikovanej zmluvy o úvere. V nadväznosti na túto úlohu, samotná syndikovaná zmluva o úvere podľa nového štandardu LMA obsahuje niekoľko alternatív,³⁶⁸ ktorých zámerom je zorganizovať platby pre ako ostatných veriteľov tak aj pre dlžníka, spôsobom aby tieto platby, aby nemuseli ísť cez platobne neschopného agenta pre úver. V podstate táto jednoduchá zmena predstavuje revolučný spôsob od predošle zaužívanej praxe vykonávania platieb v syndikáte.

Jednou z alternatív podľa novej LMA vzorovej zmluvy je azda najjednoduchšia možnosť dlžníka splácať úver a platiť úroky a to priamo jej príjemcovi t.j. konkrétnemu veriteľovi v syndikáte. V praxi však môže vzniknúť problém či dlžník vôbec má dostatok informácií o veriteľoch v syndikáte. Za týmto účelom, agent pre úver má naďalej určité administratívne povinnosti a pri priamom vykonávaní platieb má povinnosť v pravidelných intervaloch poskytnúť dlžníkovi zoznam veriteľov v syndikáte spolu s ich kontaktnými údajmi a informáciami o účtoch cez ktoré sa majú jednotlivé platby vykonávať. Predmetné ustanovenie v zmluve o úvere sleduje jednoduchú logiku a to, že dlžník môže totiž uhrádzať platby len veriteľom, ktorých pozná. Ďalšou alternatívou v syndikovaných zmluvách o úvere je dojednanie možnosti dlžníka uhrádzať platby na osobitný účet v banke, ktorá nebola postihnutá platobnou neschopnosťou a súčasne si udržuje istý minimálny úverový rating (zväčša v investičnom pásme). Tento účet bude v rámci syndikácie označený za správcovský účet pričom všetci veritelia v syndikáte budú mať oprávnenie s týmto účtom disponovať. Následne tak príslušný veritelia budú schopní prevziať si jednotlivé platby a dlžník realizáciou týchto platieb spláca svoj záväzok.

3.3 Kríza v eurozóne

V súvislosti s krízou štátnych dlhov, možnosť odchodu Grécka a ďalších krajín z eurozóny³⁶⁹ vyvolala obavy medzi veriteľmi, ktorí poskytli úver dlžníkovi v eurách, a ktorí sa obávali či bude tento úver dlžníkom splácaný podľa podmienok syndikovanej zmluvy o úvere t.j. či bude úrok a samotná istina vyplatená v eurách alebo v národnej

³⁶⁸ V praxi sa však predpokladá súčasné využitie oboch uvedených alternatív.

³⁶⁹ Jedná sa najmä o tzv. periférne krajiny eurozóny, pre ktoré je charakteristická absencia finančnej likvidity, vysoká miera zadlženosti k HDP ako aj vysoké náklady na obsluhu verejného dlhu.

mene, ktorá by pravdepodobne čelila značným devalvačným tlakom a iným devízovým reštrikciám.³⁷⁰ Kríza štátnych dlhov mala značný dopad na poskytované úvery a následne tak aj na celú úverovú dokumentáciu.

Vzhľadom na skutočnosť, že jestvujúce syndikované zmluvy o úvere s veľkou pravdepodobnosťou neobsahujú ustanovenia, špecificky upravujúce prípady zmeny meny, je možné dospieť k rôznym záverom. V prípade úveru, ktorý je denominovaný v eurách a poskytnutý dlžníkovi, ktorého štát opustí eurozónu (v čoho dôsledku sa vráti k vlastnej mene) je otázne či dlžník je naďalej povinný splatiť poskytnuté peňažné prostriedky v eurách podľa syndikovanej zmluvy o úvere. Najvýznamnejším faktorom pre toto určenie (okrem samotnej syndikovanej zmluvy o úvere) je možné považovať spôsob a právny rámec na základe ktorého by vystúpil štát z eurozóny. V tejto súvislosti najpravdepodobnejšími scenármi je vystúpenie prostredníctvom schválenia odchodu takéhoto štátu z eurozóny ako aj zo samotnej Európskej únie, alebo schváleného odchodu z eurozóny, ale nie Európskej únie³⁷¹ až k jednostrannému odchodu štátu z eurozóny. Spoločným znakom jednotlivých scenárov odchodu z eurozóny je pravdepodobné uloženie devízových kontrol v záujme ochrany finančného sektora, ktorý by čelil značným externým tlakom. Podľa LMA vzorovej zmluvy a jednotlivých syndikovaných zmlúv o úvere pre určenie povinnosti dlžníka splatiť úver denominovaný v eurách by tak boli kľúčové najmä ustanovenia o (i) jurisdikcii (ii) rozhodného práva a (iii) prípadov porušenia zmluvy o úvere.

(i) Jurisdikcia

Bez ohľadu na rozhodné právo jednotlivých syndikovaných zmlúv o úvere, v prípade jurisdikcie súdov tých štátov ktoré by ostali v eurozóne, je možné očakávať že tieto súdy rozhodnú, že splatenie úveru majú byť vykonané v jednotnej spoločnej mene. Avšak v prípade jurisdikcie súdov štátu, ktorý odíde z eurozóny je možné opačne očakávať, že príslušné súdy by v súlade s novoprijatou legislatívou umožnili dlžníkovi splatiť úver v novej (pôvodnej) mene.³⁷²

(ii) Rozhodné právo syndikovanej zmluvy o úvere

Tu je situácia obdobná. V prípade rozhodného práva štátu ktorý ostal v eurozóne dlžníková povinnosť splácať úver v eurách ostane nezmenená. V prípade rozhodného

³⁷⁰ Existuje pravdepodobnosť, že v prípade zmeny meny (z eura na domácu menu) bude úver splácaný (ak vôbec) v tejto mene, ktorá sa bude pravdepodobne vyznačovať nestabilitou a značnou infláciou.

³⁷¹ Táto alternatíva naráža na problém, že Lisabonská zmluva (Zmluva o EÚ) takýto scenár nepredvída.

³⁷² Bližšie viď http://www.cliffordchance.com/publicationviews/publications/2012/05/eurozone_developmentsinloandocumentation.html

práva štátu ktorý opustí eurozónu je možné s veľkou pravdepodobnosťou očakávať, že novoprijatá legislatíva umožní dlžníkovi splatiť úver v novej (pôvodnej) mene.

(iii) Prípady porušenia syndikovanej zmluvy o úvere

Odchod štátu z eurozóny podľa LMA vzorovej zmluvy nie je uvedený ako prípad porušenia s následkami akcelerácie (podobne v jednotlivých syndikovaných zmluvách o úvere by bol takýto prípad porušenia skôr raritou). Avšak túto situáciu by bolo možné subsumovať v jednotlivých syndikovaných zmluvách pod určitý štandardný prípad porušenia zmluvy a to najmä pod prípad nezaplatenia, podstatnej negatívnej zmeny resp. protiprávnosti. V prípade nezaplatenia ak sú dlžníkové záväzky denominované v eurách, ale dlžník splatí poskytnuté peňažné prostriedky v novej mene je možné argumentovať, že pôjde o prípad porušenia.³⁷³ V prípade podstatnej negatívnej zmeny je možné očakávať negatívny vplyv odstúpenia štátu z eurozóny na dlžníka a jeho schopnosť daný úver splácať. Pre prípad protiprávnosti je veľmi pravdepodobné za účelom ochrany finančného sektora, že štát ktorý vystúpil z eurozóny by uložil devízové kontroly. Následne dlžník na splácanie úveru agentovi pre úver musel získať súhlas príslušného orgánu. Ak takýto súhlas nebol udelený, bolo by možné argumentovať, že došlo k protiprávnosti.³⁷⁴

3.4 Iné zmeny v syndikovaných zmluvách o úvere

Novinkou týkajúcou sa syndikovanej demokracie bolo zavedenie princípu kto mlčí, ten stráca (snooze and lose) do syndikovaných zmlúv o úvere. Hlavnou úlohou agenta pre úver je administrácia úveru (vedenie komunikácie, prerozdeľovanie platieb, atď.). V praxi pri výkone správy syndikovaného úveru agentom pre úver vzniká množstvo rozmanitých problémov. Azda vzhľadom na výlučne administratívnu povahu funkcií agenta pre úver, za najčastejší a najväznejší problém je možné považovať absenciu jasných inštrukcií ostatných veriteľov syndikátu. V tejto súvislosti treba najmä spomenúť, že pre agenta pre úver vzniká praktický problém, ako má komunikovať s platobne neschopným veriteľom a ako má určiť spôsob hlasovania. Jedným z možných riešení je zahrnúť do zmluvy o úvere ustanovenia podľa ktorého má agent pre úver právo pri hlasovaní nevziať do úvahy podiel a účasť toho veriteľa, ktorý sa do daného času nevyjadrí k jeho žiadosti o poskytnutie súhlasu alebo vyjadrenia sa k otázkam ktoré predpokladá zmluva o úvere. Tieto dojednania tak vyjadrujú princíp kto mlčí, ten stráca a predstavujú efektívny nástroj pre riadne fungovanie syndikátu, ktorý núti

³⁷³ Bližšie vid' časť 2.22 (*Prípady porušenia a ich dôsledky*), strana 75.

³⁷⁴ Bližšie vid' časť 2.9.1 (*Protiprávnosť*), strana 41.

veriteľov k potrebným krokom a vo všeobecnosti uľahčuje administráciu úveru agentom pre úver. V súvislosti s globálnou finančnou krízou toto ustanovenie plní podstatnú úlohu pri snahe ostatných veriteľov zúžiť rozsah oprávnení platobne neschopného veriteľa, pokiaľ nedôjde k jeho výmene v súlade so syndikovanou zmluvou o úvere.

V LMA vzorovej zmluve nastali aj zmeny týkajúce sa hlasovacích práv platobne neschopných veriteľov. Pred finančnou krízou štandard LMA vzorovej zmluvy od agenta pre úver vyžadoval, aby pri hlasovaní zohľadňoval výšku podielov a účasť každého jednotlivého veriteľa. Nakoľko je prirodzene absolútne nežiaduce, aby bol započítaný aj hlas veriteľa, ktorý si inak neplní svoje záväzky zo zmluvy o úvere a tým vystavuje syndikát riziku porušenia samotnej zmluvy s následkami s tým spojenými, došlo k určitým zmenám týkajúcich sa hlasovacích práv platobne neschopných veriteľov. V súčasnosti sa platobne neschopnému veriteľovi vzalo právo hlasovať pri rozhodnutiach veriteľov (participovať na syndikovanej demokracii) v zmysle zmluvy o úvere v rozsahu jeho nečerpaného podielu. Samotná syndikovaná zmluva o úvere rozlišuje medzi čerpaným a nečerpaným podielom veriteľa na poskytnutom úvere pre dlžníka.

Zmena LMA vzorovej zmluvy posilnila postavenie dlžníka aj v nadväznosti na jeho právo vymeniť veriteľov pred globálnou finančnou krízou. V určitých prípadoch kedy sa poskytnutie peňažných prostriedkov jednotlivými veriteľmi stalo pre dlžníka neúnosným (napr. pri zvýšených nákladoch a v prípadoch daňového navýšenia platieb)³⁷⁵ mal dlžník možnosť splatiť resp. vypovedať úverový záväzok jednotlivého veriteľa. Novým štandardom v syndikovaných zmluvách o úvere je (okrem doterajších možností) aj právo dlžníka vymeniť takéhoto veriteľa. Dlžníkovo právo výmeny sa vzťahuje na ktoréhokoľvek veriteľa v syndikáte s výnimkou agenta pre úver (v dôsledku jeho významných administratívnych funkcií). Dlžník si môže zvoliť nového veriteľa, pričom však v praxi jeho právo je limitované vymedzením okruhu veriteľov, ktorých nemôže menovať.³⁷⁶

Štandardnou súčasťou jednotlivých syndikovaných zmlúv o úvere uzavretých podľa LMA vzorovej zmluvy sú ustanovenia týkajúce sa ochrany úrokovej marže, a ktoré súvisia s mimoriadnymi podmienkami na trhu. Pri mimoriadnych podmienkach na trhu sa samotný úver môže stať príliš drahý pre dlžníka (keďže úroková sadzba bude

³⁷⁵ Bližšie viď časť **Chyba! Nenašiel sa žiaden zdroj odkazov.** (*Splatenie resp. vypovedanie úveru voči jednotlivému veriteľovi*), strana 44 a časť 2.14 (*Ustanovenia týkajúce sa zabezpečenia výšky úroku*), strana 52.

³⁷⁶ Napríklad jemu spriaznené osoby, v dôsledku čoho by dlžník mohol získať (prostredníctvom tejto spriaznenej osoby ktorá by bola členom syndikátu) potenciálne citlivé informácie veriteľov.

predstavovať náklad veriteľa týkajúci sa financovania jeho účasti na danom úvere, a to zo zdroja, ktorý si tento veriteľ primerane zvolí). Rovnako treba brať v úvahu, že takýto úver sa môže stať aj príliš administratívne náročný pre agenta pre úver. Nový štandard LMA vzorovej zmluvy vkladá medzi samotné narušenie trhu a nové určenie úrokovej sadzby, ktoré odráža zvýšené náklady na financovanie nový krok, a to povinnosť agenta pre úver v prípade narušenia trhu obrátiť sa na tretie subjekty a to „náhradné referenčné banky“ s požiadavkou získať od nich náhradnú úrokovú sadzbu. Okruh náhradných referenčných bánk sa v záujme dosiahnutia objektivity by mal minimálne zahŕňať tri až štyri základné náhradné referenčné banky.³⁷⁷

Ďalšia zmena sa týka základných referenčných sadzieb. S prehlbovaním globálnej finančnej krízy sa postupne čoraz viac prehlbovala priepasť medzi základnými referenčnými sadzbami medzibankového trhu a skutočnými nákladmi bánk na financovanie na trhu. Rástli obavy, že základné referenčné sadzby medzibankového trhu nie sú skutočným vyjadrením nákladov jednotlivých veriteľov na financovanie na medzibankovom trhu. Tieto skutočnosti sa potvrdili a viedli k odstúpeniu viacerých popredných predstaviteľov bankového sektora³⁷⁸ ako sa stali predmetom diskusií týkajúcich sa zavedenia dodatočnej príslušnej regulácie. V syndikovanej zmluve o úvere podľa nového štandardu nová definícia základných referenčných sadzieb umožňuje veriteľom vybrať si buď stav podľa doterajšieho štandardu LMA (teda sadzba zobrazená agentúrou Reuters a ak nie je k dispozícii, sadzba určená podľa referenčných bánk) alebo sa môžu dohodnúť na fixnej základnej referenčnej sadzbe podľa sadzieb uvádzaných istým počtom referenčných bánk (v záujme dodržania objektivity referenčných sadzieb a odzrkadlenia skutočných nákladov financovania).

Zmeny sa dotkli aj ustanovení týkajúcich sa dôvernosti informácií. Všeobecná premisa pri poskytovaní syndikovaných úverov bola, že veritelia tvoriaci syndikát sú bankami, ktoré majú zo zákona (prakticky v každej jurisdikcii) povinnosť zachovávať dôvernosť informácií. V praxi sa však ukázalo, že pri zmene osoby veriteľa (napríklad pri subparticipácii), kde noví veritelia (subjekty iné ako banky) nemajú zákonnú povinnosť zachovávať dôvernosť informácií. Obdobná situácia nastala pri väčších syndikáciách, kde veriteľmi v syndikáte sú častokrát aj rôzne hedgeové fondy alebo private equity skupiny. Následne po zmenách v LMA vzorovej zmluve je pre

³⁷⁷ V praxi sa môže vyskytnúť situácia, že ponuku na základnú úrokovú sadzbu nepredloží ani jedna z náhradných referenčných bánk resp. úrokovú sadzbu predloží iba jedna náhradná referenčná banka. V tom prípade, LMA vzorová zmluva ustanovuje, že sa úroková sadzba pre dlžníka vypočíta rovnako ako podľa doteraz platného štandardu týkajúceho sa mimoriadnych podmienok na trhu (teda započítajú sa náklady každého veriteľa na financovanie jeho účasti z akéhokoľvek ním rozumne zvoleného zdroja).

³⁷⁸ Napr. rezignácia Roberta Diamonda z pozície generálneho riaditeľa Barclay's bank.

syndikované zmluvy o úvere charakteristické, že aj keď banky zo zákona³⁷⁹ sú povinné dodržiavať bankové tajomstvo je typické, aby samotná zmluva o úvere obsahovala podrobnú úpravu záväzku mlčanlivosti.

V syndikovaných zmluvách o úvere došlo aj k spresneniu výpočtu úroku a poplatkov v prípadoch ak veriteľ previedol svoj záväzok (resp. jeho časť) poskytnúť peňažné prostriedky na iného veriteľa medzi úrokovým obdobím.³⁸⁰ Následne je štandardom, že odchádzajúcemu veriteľovi prináleží časť úrok (prípadne aj poplatok) za úrokové obdobie až do prevodu jeho záväzku a novému veriteľovi prináleží časť úroku odo dňa prevodu záväzku odchádzajúceho veriteľa (vrátane). Obdobná situácia platí aj pre rozdelenie poplatkov. Samotné platby úrokov a prípadne aj poplatkov sú splatné typicky na konci úrokového obdobia.

3.5 Problémy s refinancovaním a zmeny úverovej dokumentácie

V súčasnosti refinancovanie úverových záväzkov vzhľadom na enormnú výšku splatných úverových záväzkov, najmä z predkrízového obdobia (odhadovaná výška európskeho LBO dlhu splatná do roku 2015 je 133 biliónov eur)³⁸¹ predstavuje vážny problém pre dlžníkov v súvislosti s možnosťou refinancovania úverových záväzkov prostredníctvom úverových trhov. Rovnako aj regulatívne zmeny prijaté v dôsledku globálnej finančnej krízy, najmä BASEL III kladú ďalší tlak na veriteľov (banky) v súvislosti s ich schopnosťou refinancovať existujúce úverové záväzky, v dôsledku zvýšených nárokov na kapitálovú primeranosť bánk, zavedenia nových finančných ukazovateľov ale aj sprísnených definícií vlastného kapitálu bánk použitého na evaluáciu kapitálovej primeranosti. Uvedené má za následok hľadanie alternatív k refinancovaniu existujúcich úverových záväzkov inak ako prostredníctvom úverov³⁸² ako aj hľadanie alternatív k predĺženiu doby splatnosti existujúcich úverových záväzkov v syndikovaných zmluvách o úvere.

Najčastejšími alternatívami úverového refinancovania je najmä refinancovanie prostredníctvom kapitálových trhov a to vydaním novej emisie akcií resp. vydania

³⁷⁹ V Čechách vid' zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, v znení neskorších predpisov a na Slovensku zákon č. 483/2001 Z. z., o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v znení neskorších predpisov.

³⁸⁰ Štandardne dlžník platí úrok na konci úrokového obdobia (ktoré môže byť ľubovoľné napr. 1 mesiac, 3 mesiace, 6 mesiacov a viac). Avšak v prípade ak nastali prevody úverových záväzkov v medziobdobí (t.j. od začiatku do konca) úrokového obdobia, syndikované zmluvy o úvere neobsahovali presné dojednania týkajúce sa rozdelenia úroku (a prípadne aj poplatkov).

³⁸¹ Bližšie vid' White & Case, bulletin november 2012, 'Cortefiel – The Use of Schemes of Arrangement for 'Amend & Extends'

³⁸² Pôjde najmä o refinancovanie úverových záväzkov veľkými dlžníkmi (korporáciami) prostredníctvom emisie akcií resp. prostredníctvom vydania dlhopisov na kapitálových trhoch. Bližšie k funkčnej konvergencii financovania prostredníctvom úveru a financovania prostredníctvom kapitálového trhu vid' časť 1 (*Charakteristika syndikovaných zmlúv o úvere*), strana 9.

dlhopisov alebo refinancovania prostredníctvom tzv. forward start facilities³⁸³ alebo v prípade syndikovaných zmlúv o úvere, ktoré majú určitý nexus na anglické právo (napr. v prípade rozhodného práva zmluvy o úvere) využitie tzv. schém dohôd.³⁸⁴ Okrem uvedených alternatív, však aj samotná LMA vzorová zmluva reaguje na tieto aktuálne problémy refinancovania dlžníkov a bola štrukturálne zmenená za účelom predĺženia lehoty splatnosti istiny úveru bez potreby uzatvorenia novej zmluvy o úvere resp. bez nevyhnutnosti refinancovania prostredníctvom jednej z horeuvedených alternatív.

V zásade, pred zmenou v LMA vzorovej zmluvy, pre syndikované zmluvy o úvere platilo, že akékoľvek predĺženie doby splatnosti úveru podlieha jednomyseľnému súhlasu všetkých veriteľov, čo v praxi sa prejavilo značnou neflexibilitou v dôsledku praktickej nemožnosti predĺžiť dobu splatnosti aj v prípade ak veľká väčšina veriteľov v syndikáte s týmto predĺžením súhlasila. Napríklad, ak 95 percent veriteľov (počítaných podľa výšky ich úverových podielov na celkovom záväzku) súhlasí s predĺžením doby splatnosti a jeden veriteľ (resp. veritelia) držiaci zvyšných 5 percent nesúhlasí(a) nie je možné pristúpiť k zmene zmluvy o úvere a predĺženiu doby splatnosti. Dôvody pre vydanie súhlasu veriteľov s predĺžením doby splatnosti súvisia najmä s vyššou úrokovou maržou pre následné obdobie, prípadne poplatky splatné v prospech veriteľov v súvislosti so zmenou doby splatnosti úveru. Ďalším dôvodom resp. podmienkou predĺženia doby splatnosti úveru v praxi typicky je doplnenie zabezpečenia dlžníkom, resp. jeho ručiteľmi.

Nová klauzula 41.5 v LMA vzorovej zmluve³⁸⁵ sa týka tzv. štrukturálnych zmien prostredníctvom, ktorých je možné dosiahnuť predĺženie doby splatnosti úveru, ktorá by podliehala iba súhlasu majority resp. super majority veriteľov participujúcich na syndikácii namiesto v praxi častokrát objektívne nemožnej jednomyseľnému súhlasu syndikátu.

³⁸³ Napríklad uzavretie nových zmlúv o úvere vo veľkom časovom predstihu (tzv. forward start facilities). V princípe, tieto zmluvy o úvere sú typom klasického refinancovania, avšak z dôvodu istoty, že dlžník bude mať k dispozícii peňažné prostriedky na zaplatenie (refinancovanie) úverového záväzku tieto druhy zmlúv o úvere sú uzatvárané aj rok pred splatnosťou úverového záväzku podľa existujúcich zmlúv o úvere).

³⁸⁴ Ďalšou alternatívou ku klasickému refinancovaniu na úverových trhoch, v prípade ak sa úver riadi anglickým právom sú tzv. schémy dohôd (schemes of arrangement) podľa ktorých (v zásade) majorita $\frac{3}{4}$ veriteľov v syndikáte po schválení súdom zaviazajú ostatných veriteľov v syndikáte schémou ktorú schválila (bez ohľadu na to či títo ostatní veritelia so schémou súhlasia). Týmto spôsobom je možné dospieť k predĺženiu doby splatnosti úveru splatných podľa existujúcich syndikovaných zmlúv o úvere. V opačnom prípade predĺženie doby splatnosti úveru by nebolo možné nakoľko tieto zmeny nepodliehajú súhlasu syndikovanej demokracie ale vzhľadom na ich dôležitosť podliehajú jednomyseľnému súhlasu všetkých veriteľov

³⁸⁵ Odporúčaná forma z 12. decembra 2012 (LMA senior multicurrency term and revolving facilities agreement for leveraged acquisition finance transactions (senior/mezzanine)).

Záver

Cieľom rigorózneho práce bolo priblížiť problematiku syndikovaných zmlúv o úvere, ktoré vychádzajú zo štandardu LMA primárnej dokumentácie v Čechách a na Slovensku. Za týmto účelom, práca pomerne podrobným popisom obvyklých zmluvných ustanovení odhalila ráco jednotlivých mechanizmov a štandardných zmluvných dojednaní v syndikovaných zmluvách o úvere.

Zámerom práce bolo ďalej podať ucelený pohľad na anatómiu a charakteristiku typickej syndikovanej zmluvy o úvere aj v nadväznosti na zákonnú úpravu. Práca poukázala na úskalia vyplývajúce z legislatívnej úpravy v Čechách a na Slovensku. V práci som dospel k záveru, že zákonná úprava hoci špecificky neupravuje syndikované zmluvy o úvere je postačujúca a umožňuje zmluvným stranám (miestami po určitých modifikáciách) použiť prepracované a overené zmluvné koncepty syndikovaných zmlúv o úvere, ktoré vychádzajú z LMA odporúčaných vzorov. Určitou achilovou päťou syndikovaného financovania však ostáva poskytnutie kolaterálu dlžníkom v prípade, ak sa syndikovaná zmluva o úvere riadi Českým resp. Slovenským právom. Za týmto účelom by bolo vhodné *de lege ferenda* upraviť legislatívu s cieľom dosiahnutia trhového štandardu pri poskytovaní kolaterálu podľa syndikovaných zmlúv o úvere.³⁸⁶

Súčasná legislatíva v zmysle princípu zmluvnej voľnosti umožňuje stranám syndikovanej zmluvy o úvere dojednať si také ustanovenia úveru, ktoré najlepšie odzrkadľujú jej jednotlivé špecifiká a zohľadňujú úverové riziko. Podľa výsledkov práce základnou premisou pri poskytovaní peňažných prostriedkov by mala byť absencia zákonnej ochrany veriteľov.³⁸⁷ Legislatívna úprava by tak mala byť *de minimis*. Z uvedeného vyplýva, že pri poskytovaní úverov by sa právna úprava mala obmedziť iba na vymedzenie zmluvy o úvere (a prípadne aj syndikovanej zmluvy o úvere) a na základnú ochranu dlžníka v súvislosti s poskytnutými peňažnými prostriedkami. Mitigáciu úverového rizika je vhodné ponechať na veriteľoch, aby dojednali také zmluvné podmienky, ktoré ich budú dostatočne chrániť a umožnia im efektívne kontrolovať úver.

Najlepším riešením sa tak javí aby v syndikovaných zmluvách o úvere veritelia zmluvne preniesli kreditné a iné riziko na dlžníka prostredníctvom širokej škály

³⁸⁶ Pre úplnosť v Čechách súdna prax priniesla určitú právnu istotu vykonateľnosti záväzkov vznikajúcich v súvislosti s paralelným dlhom (tzv. *parallel debt*) ako právnou fikciou dlhu dlžníka voči agentovi pre zabezpečenie.

³⁸⁷ Avšak súčasná právna úprava zmluvy o úvere miestami poskytuje prílišnú ochranu veriteľov. Napríklad § 505 Obchodného zákonníka týkajúci sa zákonnej povinnosti dlžníka poskytnúť dodatočné zabezpečenie. Nová úprava zmluvy o úvere v českom rekodifikovanom Občianskom zákonníku však už ochranu kreditného rizika ponecháva na veriteľov (a tým na samotnú zmluvnú úverovú dokumentáciu).

informácií, ktoré dlžník musí poskytnúť (vo forme vyhlásení a záruk a prostredníctvom iných dojednaní) ako aj záväzkov na ktorých prevzatie je povinný (vo forme rôznych druhov povinností). Výsledkom zmluvnej úpravy (ako to vyplýva zo štandardných syndikovaných zmlúv o úvere) by mala byť koncentrácia vplyvu veriteľov nad úverom³⁸⁸ a dosiahnutie cieľa, kedy dlžník efektívne vykonáva podnikateľskú činnosť aby neohrozil jeho schopnosť splácať úroky a istinu. Zákonná úprava vzhľadom na špecifickosť a najmä komplexnosť každého financovania nemôže túto ochranu (ani rámcovo) poskytnúť. Ako ilustruje tretia kapitola iba zmluvná úprava (na rozdiel od legislatívnej) dokáže pružne reagovať na zmeny a celosvetové triedy súvisiace s financovaním dlžníkov a dokáže poskytnúť žiadanú úpravu vzťahov dlžníka a veriteľov. Z tohto dôvodu citát uvedený v predhovore tejto práce: „*Sme v riskantnom podnikaní. Robíme rozhodnutia. Dávame úvery. A väčšinu z týchto úverov dostaneme naspäť.*“ je pravdivý vo veľkej miere vďaka zmluvnej úverovej dokumentácii.

Záverom predkladanej práce je jednoduchá otázka „v čom spočíva hlavná výhoda syndikovaných zmlúv o úvere?“ legitímna. Sú názory, že výhody niekoľko stranovej zmluvy o úvere prevažujú nad (niekoľko) sto stranovou zmluvou o úvere, ktorá vychádza z LMA vzorovej zmluvy.³⁸⁹ Tieto názory sú častokrát postavené na argumentácii, že niekoľko stranová zmluva o úvere sa môže oprieť o prepracovanú zákonnú úpravu civilných jurisdikcií, pričom zmluva podľa LMA štandardu musí do veľkej miery replikovať (dispozitívne ako aj kogentné) zákonné ustanovenia. Ako dôsledok je takáto zmluva nielen výrazne drahšia, ale najmä v interakcii so zákonnou úpravou častokrát vedie k rôznym nejasnostiam. Vzhľadom na uvedené nie je možné vychádzať pri nejasnostiach resp. nezhodách zo súdnej praxe poskytujúcu tú najlepšiu interpretáciu zákonných ustanovení.³⁹⁰

Osobne sa však prikláňam k opačnému názoru a myslím si, že syndikovaná zmluva o úvere vo svojej sto (a viac) stranovej podobe je v dnešnom svete korporátneho financovania nevyhnutná. Syndikácie úveru, a to najmä cezhraničné, predpokladajú, že určité subjekty³⁹¹ nebudú poznať rozhodné (civilné) právo zmluvy o úvere. Uvedené je

³⁸⁸ Porušenie týchto záväzkov má za následok vznik oprávnenia veriteľov pristúpiť prostredníctvom agenta pre úver k akcelerácii úveru (t.j. okamžitého zrušenia záväzku poskytnúť peňažné prostriedky, vyhlásenia úveru za (predčasne) splatný a v prípade ak je úver zabezpečený pristúpiť k výkonu zabezpečenia.

³⁸⁹ Okrem iného syndikovaná zmluva o úvere podľa LMA primárnej dokumentácie vychádza aj z koncepcie iného právneho poriadku a to občajového práva.

³⁹⁰ V dôsledku uvedeného je možné tvrdiť, že štandardizovaná zmluva, vytvára mnoho otáznikov pričom vykonateľnosť niektorých zmluvných dojednaní je v praxi v Čechách a na Slovensku otázná.

³⁹¹ Môže ísť o jednotlivého veriteľa (prípadne viacerých veriteľov) na syndikáte, dlžníka (prípadne niektorého z dlžníkov), ručiteľov a pod. K uvedenému treba taktiež myslieť na rôznych poradcov, ktorí nemusia mať v prípade jednotlivých jurisdikcií (ktorým sa spravuje rozhodné právo syndikovanej zmluvy o úvere) znalosti práva resp. praktické skúsenosti.

ešte viac markantné pri sekundárnom obchodovaní s úvermi, v dôsledku čoho by úver poskytnutý na základe neštandardnej úverovej dokumentácie sa stal ťažko obchodovateľným. Taktiež si myslím, že z hľadiska transparentnosti a efektívnosti nie je študovanie zmluvnými stranami pochádzajúcich z rozličných jurisdikcií v jednotlivých civilných poriadkoch účelné, v čoho dôsledku je nevyhnuté všetky detaily mať (hoci aj duplicitne) upravené v syndikovanej zmluve o úvere.

Podľa M. Huges „v medzinárodnom kontexte, syndikovaný úver, ktorý bol exportovaný zo Spojených štátov na konci 60tych rokov, je pravdepodobne doteraz najviac úspešným bankovým produktom.“³⁹² V Čechách a na Slovensku, poskytovanie úverov prostredníctvom syndikácie má vzrastajúcu tendenciu,³⁹³ v čoho dôsledku je takýto úver pravdepodobne najviac úspešným bankovým produktom aj v Čechách a na Slovensku. Z uvedeného vyplýva, že syndikované zmluvy o úvere sa tešia v Českej republike a na Slovensku čoraz častejšiemu záujmu ako formy poskytovania peňažných prostriedkov veľkým dlžníkom. V neposlednom rade LMA primárna dokumentácia hrá v praxi kľúčovú rolu pri poskytovaní úverov aj vo všeobecnej rovine (nielen pri syndikovaných úveroch), nakoľko ich štandardné ustanovenia ako vyhlásenia a záruky, (všeobecné, informačné a iné) povinnosti, akcelerácia a pod. sa stali štandardom a pevnou súčasťou bilaterálnych zmlúv o úvere ako aj úverových podmienok jednotlivých bánk pôsobiacich v Čechách a na Slovensku.

³⁹² Huges M., *Legal Principles in Banking and Structured Finance*, strana 107.

³⁹³ Táto skutočnosť je v neposlednom rade dôsledkom aj slabo rozvinutých kapitálových trhov a tým absencie alternatívnych foriem financovania v Čechách a na Slovensku ako aj historicky silnou „tradičiou“ získavať zdroje korporátneho financovania prostredníctvom úverov. Avšak k celosvetovému trendu poklesu úverového trhu na úkor trhu kapitálového bližšie viď časť 1 (*Charakteristika syndikovaných zmlúv o úvere*), strana 9.

Resumé

The dissertation paper on „Syndicated Facility Agreements“ purports to introduce the regulation and practice of loan syndications in Czech Republic and Slovakia. The focus of the paper is centered on the main document – the syndicated facility agreement. As the practice for providing syndicated loans in Czech Republic and Slovakia follows the recommended form of the LMA primary documents the dissertation paper discusses the individual provisions of the LMA syndicated facility precedent for leveraged financing within the legal framework of the Czech Republic and Slovakia. The paper also draws a comparison of the statutory regulation with the contractual provisions of syndicated loan agreements. In addition, the dissertation paper aims to introduce the syndicated lending (mainly) in Czech Republic and Slovakia. Given the impact of the global financial crisis and sovereign debt crisis on the provision of loans the paper discusses certain major changes made to the LMA syndicated facility agreement for leveraged financing and (subsequently) to the syndicated facility agreements in Czech Republic and Slovakia. To address the broad scope of issues the dissertation paper is divided into three chapters.

The first chapter sets the scene and deals with a broader picture of loan syndications. The main characteristics of the syndicated facility agreements are introduced and supplemented by a brief explanation of the basic terms commonly used in the syndicated lending. This chapter further discusses the typical loan documents used in connection with the syndication. In addition, the chapter includes a short overview of the syndication process and of the various types of syndications.

The second chapter, being the centerpiece of the dissertation paper, discusses the main document used for provision of syndicated loans. The chapter illustrates in detail the statutory framework and the individual provisions of the syndicated facility agreements. As the practice for provision of syndicated loans in Czech Republic and Slovakia follows the LMA precedents the chapter is structured to reflect the anatomy of the typical LMA syndicated facility agreement.

The third chapter aims to show the continuous evolution and dynamics of the syndicated loan agreements. This chapter discusses the main changes made to the syndicated facility agreements in response to the global financial crisis and sovereign debt crisis.

The outcome of the dissertation paper shows that LMA syndicated facility precedent has not only become a market standard for the provision of syndicated loans in the Czech Republic and Slovakia but also for provision of any loans, having penetrated bilateral facility agreements and general business terms with Anglo-Saxon legal concepts such as representations and warranties, covenants, events of default, acceleration, etc. The outcomes of the dissertation paper further show that the legal framework effectively allows for the use of the LMA precedents in syndicated lending in Czech Republic and Slovakia. Occasional minor adaptations are required and the only major weak point appears to rest with the security take up in case the syndicated facility agreement governed by the Czech or Slovak law. In this regard a change in the legislation would be appropriate to enable the parties to follow the international standards in syndicated lending by using the parallel debt structure.

The paper further draws a conclusion that the Czech and Slovak statutory framework (despite certain current excessive protection of the creditor) shall only provide for a mere definition of the loan agreement and the basic protection of the borrower. Accordingly, the law shall leave the creditors to contractually mitigate the lending risk in the (syndicated) facility agreements.

Zoznam použitej literatúry

Monografie a učebnice:

ADAMS, D., *Banking and Capital Markets.*, College of Law Publishing, 2005, ISBN: 190-86-0429-8.

ANDERLE, P., *Dokumentární akreditiv v praxi*, GRADA Publishing, Praha 2008, ISBN: 9788024722764

BERDYCH, M., *Financované akvizic v právním řáde ČR: příručka pro management.* KEY Publishing, Ostrava 2009, ISBN:9788074180217

BEHOUNEK, P., *Úvěry a půjčky*, Sagit, Ostrava 2000, ISBN: 8072081551

BENJAMIN, J., *Financial Law*, Oxford University Press, Oxford University Pres New York, 2007, ISBN: 9780199282937.

BREALEY R., MYERS S., ALLEN F., *Principles of Corporate Finance*, McGraw-Hill/Irwin 2011, ISBN 0073530735

CHITTY, J., *Chitty on contracts*, Sweet & Maxwell Ltd., London 2004, ISBN: 9780421647206

BEJČEK J., ELIÁŠ, RABAN A KOL., *Kurs obchodního práva - Obchodní závazky*, 4. vydání, 2007 ISBN: 8071797812

CRANSTON, R., *Principles of banking law*, Oxford University Press, Oxford 2002, ISBN: 0199253315

CHATTERJI, S., HEDGES, P., *Loan workouts and debt for equity swaps: a framework for successful corporate rescues*, Wiley Finance, Chichester 2001, ISBN: 0471893390

DĚDIČ, J. a kol., *Obchodní zákoník. Komentář.*, POLYGON, Praha 2002, ISBN: 8072730711

DEWARE, J., *International Project Finance: law and practice*, Oxford University Press, Oxford 2011, ISBN: 9780199601448

DORULA J., A KOL., *Krátky slovník slovenského jazyka*, Bratislava 2003, ISBN: 802240750X

ELLINGER, LOMNICKA, HOOLEY, *Ellingers Modern Banking Law*, 4. vydanie, Oxford University Press, Oxford 2006, ISBN:9780199281190

FEKETE, I., *Občiansky zákonník, komentár.* Bratislava, EPOS 2007, ISBN: 8080576882

FULLER, G., *Corporate Borrowing: Law and Practice*, Jordans 1999, ISBN: 0853085463

HUGES, L., *Legal principles in Banking and Structured Finance*, Haywards Heath Tottel, 2006, ISBN: 9781845922511

- JILEK, J., *Finanční a komoditní derivaty v praxi*, Grada, Praha 2005, ISBN: 8024710994
- KRÁLÍK, J.; JAKUBOVIČ, D. *Finančné právo*, Veda, Bratislava 2004, ISBN: 802-24-0804-2.
- KUBICEK, P., *Teória obchodného práva (vybrané problémy)*. Bratislava, VO PF UK 2004, ISBN: 8071600016
- MAREK, K., *Smluvní obchodní právo. Kontrakty*, Masarykova univerzita Brno, Brno 2007, ISBN: 9788021042681
- MAREK, K., *Obchodnoprávní smlouvy*, Masarykova univerzita, Brno 2003, ISBN: 802103064X
- MAREK K., *Smluvní obchodní právo - Kontrakty*, 4. aktualizované vydání, 2008, ISBN: 8021046198
- MAZÁK J., *Zabezpečovacie prostriedky v civilnom procese*. Bratislava, IURA EDITION 1997. ISBN: 8088715350
- PATAKYOVA, M. a kol.: *Obchodný zákonník, Komentár*, 3. vydanie, Praha, C.H. Beck 2006, ISBN: 8071795100
- PLÍVA, S., ELEK, Š., LIŠKA, P., MAREK, K., *Bankovní obchody*. Praha: ASPI, 2009, ISBN: 54006002580878
- POLIDAR, V., PEERAER, M., *Úvěrové obchody*, Bankovní institut, Praha 1998, ISBN: 8072650203
- PENN, SHEA & ARORA, *The Law and Practice of International Banking*, Sweet & Maxwell, 1987, ISBN: 0421360704
- PROCTOR, C., *The Law and Practice of International Banking*, Oxford 2010, ISBN: 9780199291861
- ROSS S., WESTERFIELD R., JAFFE J., *Corporate Finance 9th Edition (McGraw-Hill/Irwin Series In Finance, Insurance And Real Estate)*, McGraw-Hill/Irwin, 2009, ISBN: 978-0077337629
- SUCHOŽA, J., a kol., *Obchodný zákonník a súvisiace predpisy, komentár*, Bratislava, Eurounion 2007, ISBN: 9788088984956
- ŠMERINGAI, P., *Zmenky, šeky, akreditívy*, IURA EDITION, Bratislava 1993, ISBN: 8088715024
- ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář. 11. vydání.*, C. H. Beck, Praha 2006, ISBN: 8071795690

VOISEY, N., SLOCOMBE, A., *The loan Book: the Syndicated Loan Market through the Credit Crisis od 2007-2009 and the Consequences and Challenges for the Future*. Loan Market Association, London 2011, ISBN: 9780955497315

VALDEZ, S., MOLYNEUX P., *An introduction to global financial markets*, 6. vydanie., Palgrave MacMillan Publishers Limited, ISBN: 139780230243095.

WACHTLOVÁ, L.; SLANINA, J., *Zákon o spotřebitelském úvěru: komentář*. Praha: C.H.Beck, 2011, ISBN: 9788074001185

WOOD, P., *International Loans Bonds, Guarantees, Legal Opinions*, Sweet & Maxwell Ltd, London 2007, ISBN: 184-70-3208-7

WOOD, P., *Law and practice of international finance*, Sweet & Maxwell Ltd, London 2008, ISBN: 9781847032553

WOOD, P., *Project finance, securitisations, subordinated debt*, Sweet & Maxwell Ltd., London 2007, ISBN: 9781847032119

WOOD, P. *International loans, bonds, guarantees, legal opinions*, Sweet & Maxwell Ltd., London 2007. ISBN: 9781847032089

ŽITŇANSKÁ L., OVEČKOVÁ O., A KOL., *Základy Obchodného Práva*, Iura Edition, Bratislava 2009, ISBN: 9788080782764

Periodická literatúra, články a state v zborníkoch:

BRAMBOROVA, E., Liška P., *Zástavní právo jako jistota věřitelů nebo spíš trojský kůň dlužníku*, Hospodárske noviny zo dňa 21.05.1997

GRULICH, T., *Úskalí právní úpravy zástavního práva*, Právní rádce 6/1996

MAREK. K., *Smlouva o úvěru*, Právní rádce 12/2011

MAREK. K., *K pojmu „úvěr“ a smlouvě o úvěru*, Bulletin Slovenskej Advokácie, 1-2, 2009

PLÍVA, S., *Odstoupení od smlouvy o úvěru a zajištění závazku*, Právo a podnikání 10/97

PLÍVA, S., *Právní problematika úvěrové smlouvy*, Obchodní právo, 12/98

VASICEK, M., *K zániku zástavního práva k nemovitosti při odstoupení od smlouvy*, Právní rozhledy 11/1996

in. WHITE & CASE, *článok ‘Cortefiel – The Use of Schemes of Arrangement for ‘Amend & Extends’*; november 2012

in. LINKLATERS, *článok ‘Forward thinking – structuring and documenting forward-start facilities’*

in. CLIFFORD CHANCE, článok *International restructuring – have schemes of arrangement come of age?*; máj 2011

Právne predpisy:

Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, v znení neskorších predpisov

Zákon č. 483/2001 Z. z., o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v znení neskorších predpisov

Zákon č. 6/1993 Sb. o Českej národnej banke, v znení neskorších predpisov

Zákon č. 566/1992 Z.z., o Národnej banke Slovenska, v znení neskorších predpisov

Zákon č. 40/1964 Sb., Český Občiansky zákonník, v znení neskorších predpisov

Zákon č. 513/1991 Sb., Český Obchodný zákonník, v znení neskorších predpisov

Zákon č. 89/2012 Sb., (rekodifikovaný) Český Občiansky zákonník

Zákon č. 40/1964 Z.z., Slovenský Občiansky zákonník, v znení neskorších predpisov

Zákon č. 513/1991 Z.z., Slovenský Obchodný zákonník, v znení neskorších predpisov

Zákon č. 109/1964 Z.z., Hospodársky zákonník, v znení neskorších predpisov

Internetové zdroje:

<http://www.lma.eu.com/space.aspx>

http://www.lma.eu.com/uploads/files/Guide_to_Leveraged_Finance.pdf

[http://www.lma.eu.com/uploads/files/Syndicated_Loan_glossary\[1\].pdf](http://www.lma.eu.com/uploads/files/Syndicated_Loan_glossary[1].pdf)

http://www.lma.eu.com/uploads/files/Guide_to_Par_Syndicated_Loans.pdf

http://www.lma.eu.com/landing_documents.aspx

<http://www.jonesday.com/market-disruption-clauses-in-syndicated-loan-agreements-12-01-2008/>

<http://www.jonesday.com/files/Publication/dafd2e93-2701-4c27-a416-bb674ab0b617/Presentation/PublicationAttachment/3e91120b-b981-43e1-a24f-bef98cb8c965/Market%20Disruption%20Clauses.pdf>

<http://uk.practicallaw.com/books/9781845922511/chapter02>

<http://www.linklaters.com/Publications/Pages/Index.aspx?WT.sp=Top>

<http://www.kirkland.com/siteFiles/Publications/B192434C372E12735E5D7C34AC6826A7.pdf>

http://www.cliffordchance.com/publicationviews/publications/2012/05/eurozone_developmentsinloandocumentation.html

http://www.cliffordchance.com/publicationviews/publications/2012/06/european_restructuringtriggerstrendsan.html

<http://www.linklaters.com/Publications/Publication2051Newsletter/20090722/Pages/Recentchanges.aspx>

<http://www.linklaters.com/Publications/Publication2051Newsletter/20090722/Pages/Changes.aspx>

http://www.cliffordchance.com/publicationviews/publications/2011/10/credit_protectioninvestmentgradesyndicate.html

http://www.citi.com/slovakia/homepage/slovak/docs/cf_vop20090101.pdf

<http://www.euroekonom.sk/poradna/ekonomicky-slovník/?q=urok>

<http://www.philadelphiafed.org/research-and-data/publications/working-papers/2009/wp09-30.pdf>

<http://commercial.practicallaw.com/6-501-1972>

<http://www.lexforum.cz/>

<http://www.lsta.org/default.aspx?id=114>

<http://www.reuters.com>

<http://www.forbes.com>

<http://www.mofo.com/files/Uploads/Images/European-Intercreditor-Agreements.pdf>

<http://corporate.practicallaw.com/1-384-9570>

Iné:

Boomberg TV, vysielanie Market Makers z Apríla 2012

Zoznam kľúčových slov

Kľúčové slová:

LMA (Asociácia úverového trhu), syndikovaná zmluva o úvere, LMA vzorová zmluva.

Keywords:

LMA (Loan Market Association); syndicated facility agreement; LMA precedent.